

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 760

10. STUDENOGA 2017. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Iz Srbije godišnje odu deseci tisuća ljudi

Egzodus nesagledivih razmjera

REPUBLIKA HRVATSKA
REPUBLIC OF CROATIA
RÉPUBLIQUE DE CROATIE

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

10

Organizirani prijevoz djece autobusima

Od kuće do škole

12

Dalibor Mergel, etnolog i antropolog iz Pančeva

Asimilacija se ne može zaustaviti, ali se može ublažiti

19

Podsjećanje od 60 godina

I danas boli

26

Hrvatska i Srbija skupa u zaštiti močvarnih ekosustava

Uzdruž zajedničke granice

33

23. dani *Josipa i Ivana Kozarca* u Vinkovcima

Jasni Melvinger nagrada za životno djelo

37

Mise zahvalnice u župama sv. Ilije u Bođanima i sv. Jurja u Vajskoj

U spomen župnika i župnih upravitelja

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,
Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrčka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Glasovanje nogama

Ono što nisu učinile ratne devedesete kada je iz Vojvodine »nestalo«, prema procjenama, oko 30.000 Hrvata a zatim i sve ostale godine inflacije, tranzicije, političkih kriza učinit će, po svemu sudeći vrijeme produljene tranzicije u demokratsko društvo i stabilne ekonomije. Mladi, i ne tako mladi, masovno i dalje odlaze iz Srbije a odlazak je olakšan (i ubrzan) onima koji imaju dvojno državljanstvo od kojeg je jedno državljanstvo članice EU. Time im je olakšan odlazak ne samo u matičnu državu već i dalje u druge države EU. Ne odlaze samo Hrvati, odlaze masovno i Slovaci u Slovačku (i drugdje), Mađari u Mađarsku (i drugdje), odlaze i Srbi, lakše s mađarskom putovnicom ali i sa srpskim pasošem, u zemlje u kojima se od svog rada može više zaraditi i pristojnije živjeti.

Za manjinske zajednice ipak je to veći udar, jer su njihove zajednice malobrojnije i ranjivije a odlazak mladih doprinosi još ubrzanijem demografskom starenju nego li je to slučaj s većinskim narodom. Osim toga, veliki dio manjinskih prava vezan je uz njihovu brojnost – odnosno postotak koji čine u državi, pokrajini, lokalnoj zajednici. Zanimljiv članak je o tome objavio VOICE (Vojvođanski istraživačko-analitički centar), ističući pri tome kako se nitko od istraživačkih ili statističkih institucija ne bavi ovim trendovima koji će, ako se ovako nastavi, vrlo brzo trajno promijeniti lice multinacionalne Vojvodine čijom se kulturalnom raznolikošću vole dičiti političari svih boja. No, iako službenih podataka nema već i ako se osvrnemo oko sebe vjerujem da svatko u svojoj obitelji, među prijateljima, ima nekoga tko je ne samo otišao izvan granica Srbije već tamo negdje daleko stvara i obitelj i rađa djecu. A kako je vidljivo iz primjera Hrvatske ulazak u EU ne samo da ne usporava već i ubrzava odlazak mladih stručnih ljudi, na primjer u Irsku, gdje već postoji čitava kolonija radnika iz Hrvatske. Ovi odlasci podsjetili su me na same početke tranzicije u bivšem istočnoeuropskom bloku i čuveno »glasanje nogama« istočnih Nijemaca, Mađara i drugih... Tada su masovnim odlaskom iz svoje domovine pokazali kako o tom sustavu ne misle ništa dobro i kako žele drugi sustav vrijednosti, više slobode, demokracije, ekonomskog blagostanja...

Prema jednom od sugovornika naše novinarkе koja piše o ovoj temi u ovome broju Hrvati odlaze iz Srbije ne samo zbog loše gospodarske situacije u Srbiji, već i zbog toga što manjine žive na manje razvijenim rubnim područjima, zbog stalnih tenzija između domicilne i matične domovine, koje unose nemir čak i u obiteljski život. »Dosta je ljudima izbora, grubih riječi upućenih preko TV ekrana...«, kaže **Željko Šeremešić** iz Monoštora, te zaključuje kako se odlazi ne samo zbog ekonomije već i zbog želje za životom bez stresova i pritisaka. Sve u svemu opet se »glasuje nogama«.

J. D.

Suzana Paunović u posjetu HNV-u

U okviru priprema za drugi Sajam nacionalnih manjina *Složni mozaik Srbije*, koji će 10. prosinca biti održan u Beogradu, direktorica Kancelarije za ljudska i manjinska prava **Suzana Paunović** posjetila je tri nacionalna vijeća sa sjedištem u Subotici – Mađarsko, Bunjevačko i Hrvatsko.

S dužnosnicima HNV-a, predsjednikom **Slavenom Bačićem** i predsjednikom Izvršnog odbora **Darkom Sarićem Lukenđićem** Paunović je, osim o predstojećem Sajmu nacionalnih manjina, razgovarala i o tekućim aktivnostima Vijeća, suradnji s Kancelarijom te izazovima koji ih očekuju u narednoj proračunskoj godini.

Paunović je istaknula kako će mijenjanje kriterija financiranja nacionalnih vijeća predviđenog za sljedeću godinu zavisiti od zakona kojim će ovo pitanje biti uređeno. »Zakoni su u izradi i radna grupa se bavila i temom financiranja. Vjerujem da ćemo imati i nova zakonska rješenja, prije svega pravedniji način doznačavanja sredstava, s jedne strane, što jest zahtjev nacionalnih vijeća, ali s druge strane, ono na čemu će država morati inzistirati jest veća kontrola u zakonitosti trošenja ovih sredstava. U prethodnom razdoblju imali smo i tu vrstu problema i naprosto mislim da nova zakonska rješenja na to trebaju dati odgovore«, rekla je Paunović.

Paunović je pohvalila i suradnju HNV-a s Kancelarijom.

»Postoji jedna dinamika i u dostavljanju izvještaja koje Kancelarija očekuje kada je u pitanju Akcijski plan i ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Spremni smo uvijek saslušati i kritiku koja dolazi od HNV-a, jer je ona često i opravdana. Ono što je za nas važno jest da se na prijedloge koje ima HNV Vlada odnosi na konstruktivan način«, rekla je Paunović i dodala da je dijalog koji postoji između Kancelarije i HNV-a otvoren na mnogo višoj razini, između predsjednika i vlada Srbije i Hrvatske.

J. D. B.

Novi saziv Vijeća novina

Prošloga je tjedna konstituiran novi saziv Vijeća novina Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* iz Subotice. Vijeće

novina ima pet članova a u novi saziv imenovani su: izvanredni profesor na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu **Darko Vuković** (predsjednik), novinar Radio-televizije Vojvodine **Dražen Štimac**, kulturna menadžerica, knjižničarka i publicistica **Katarina Čeliković** te pravnik **Branimir Kuntić** i novinar-urednik **Davor Bašić Palković** iz redova uposlenika ustanove.

Vijeće novina je stručno tijelo koje daje mišljenje o godišnjem planu i programu rada novina te prati ostvarivanje uređivačke politike i o tome podnosi godišnje izvješće Upravnom odboru. Mandat članova traje četiri godine.

H. R.

Stručni skup na Bolu

Predsjedništvo Hrvatske udruge ravnatelja osnovnih škola Hrvatske, na čelu s **Nikicom Mihaljevićem** i **Jurom Miškovićem**, predsjednikom ogranka Zagrebačke županije ove udruge, će uoči proslave dana zajednice Hrvata u Vojvodini 15. prosinca održati sastanak predstavništva u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća nakon čega će svojim prisustvom uveličati i proslavu obljetnice 15 godina od početaka nastave u osnovnim školama i 10 godina od početaka srednje škole na hrvatskom jeziku u Vojvodini.

Na stručnom skupu, koji je organizirala Hrvatska udruga ravnatelja osnovnih škola, od 23. do 25. listopada na Bolu na Braču predstavnici hrvatske zajednice u Vojvodini su izložili stanje i izazove s kojima se susreću u području obrazovanja.

Plenarnom izlaganju predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislava Žigmanova** prisustvovali su svi relevantni čimbenici sustava obrazovanja Hrvatske, od ministric obrazovanja **Blaženke Divjak** sa svojim suradnicima, ravnateljima i savjetnicima agencija, pročelnika u županijama, nakladničkih kuća do oko 500 ravnatelja osnovnih škola u Hrvatskoj. Skupu je u ime Hrvatskog nacionalnog vijeća prisustvovala i **Jasna Vojnić** te je u bilateralnim razgovorima dogovoreno niz suradnja i partnerskih projekata škola u Vojvodini i Hrvatskoj kao i poticaja nastavi učenika u Vojvodini, s naglaskom na potporu novog odjela u Monoštoru.

H. R.

Dačić i Bakota: Otkloniti zastoje

Planirani posjet predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** Zagrebu predstavljao bi pozitivan iskorak u odnosima dvaju država, ocijenili su u utorak, 7. studenog, u Beogradu srbijanski šef diplomacije **Ivica Dačić** i novoimenovani veleposlanik Hrvatske u Srbiji **Gordan Bakota**.

Tijekom prijama u Ministarstvu vanjskih poslova u povodu imenovanja Bakote, ministar Dačić i novi hrvatski veleposlanik

suglasili su se kako bi se dvije zemlje trebale usredotočiti na budućnost i otklanjanje zastoja u radu mješovitih međudržavnih komisija za rješavanje otvorenih pitanja.

Sugovornici su se također suglasili da bi planirani posjet predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** Zagrebu predstavljao pozitivan iskorak u odnosima dviju zemalja i izrazili spremnost da obje strane zajednički rade na stvaranju uvjeta za što skoriju realizaciju posjeta, priopćilo je Ministarstvo.

Dačić je hrvatskom veleposlaniku, uz dobrodošlicu u Srbiju, poželio uspješan mandat, izrazivši uvjerenje da će dvije zemlje »uspostaviti sadržajnije međusobne odnose na temelju poštovanja i dobrosusjedstva«.

Srbijanski šef diplomacije uputio je i poziv hrvatskoj ministrici vanjskih i europskih poslova **Mariji Pejčinović Burić** da posjeti Srbiju.

Posjet ministrice Pejčinović Burić Beogradu nagoviješten je i krajem kolovoza, tijekom oproštajnoga posjeta koji je premijerka Srbije **Ana Brnabić** priredila donedavnom veleposlaniku RH u Srbiji **Gordanu Markotiću**.

HINA

Sjednica Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost spolova održana u Subotici

O izazovima migrantske krize

Subotica je u ponedjeljak bila domaćinom sjednice Odbora Narodne skupštine Srbije za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost spolova, na kojoj su se razmatrala pitanja migracija, azila i osnovnih ljudskih prava. Sjednica je održana u Subotici jer je ovaj grad, kako je istaknuto, primjer kako na odgovoran način pristupiti rješavanju problema migrantske krize.

»Subotica je grad koji se s izazovima migrantske krize suočio licem u lice, i što je najvažnije, koji je u ime Srbije opravdao sva moguća očekivanja i pokazao ljudsko lice prema tim nesretnim ljudima, koji su bježali iz svojih rodničkih mjesta zbog ratnih sukoba. Subotica je odgovorno pristupila ovom teškom problemu i upravo iz tog razloga danas održavamo sjednicu ovdje, kako bismo vidjeli kroz što su sve Subotica, njezina tijela i institucije prošli u uspješnom rješavanju problema migrantske krize«, rekao je predsjednik skupštinskog Odbora Meho Omerović te dodao kako iskustva Subotice po ovom pitanju mogu biti od pomoći i drugim gradovima u zemlji ali i inozemstvu.

Omerović je istaknuo i pozitivan primjer Srbije u suočavanju s migrantskom krizom.

»Ono što je Srbija uradila stavilo ju je na prvo mjesto država koje su na najodgovorniji mogući način rješavale ovo pitanje i nema te međunarodne organizacije i institucije koje našoj zemlji zbog toga nisu odale priznanje«, kazao je on.

Član ovog skupštinskog odbora je i narodni zastupnik iz Subotice **Tomislav Žigmanov**. On je na sjednici pohvalio brojne poteze države u rješavanju migrantske krize, ali i ukazao na pojedine slabosti koje su pratile ovaj proces.

Po njegovim riječima, bilo je propusta kada je u pitanju osiguravanje privatnih kuća i posjeda koji su se našli na migrantskoj ruti.

»Tu nije bilo točne evidencije kolika je šteta načinjenja i eventualnog pitanja obeštećenja oštećenih«, kazao je on.

Ukazao je i na problem nepropisnog odlaganja smeća od strane migranata na pojedinim rutama kojima su se kretali. Po njegovim riječima, lokalne samouprave u kojima je bilo takvih slučajeva bi trebale učiniti napore da se markiraju ti divlji otpadi i da se nastala šteta umanjuje.

Sjednici Odbora prisustvovao je i predsjednik Općine Dimitrovgrad **Vladica Dimitrov** koji je iznio iskustva tog grada u suočavanju s migrantskom krizom.

D. B. P.

Iz Srbije godišnje odu deseci tisuća ljudi

Egzodus nesagledivih razmjera

Prema podacima OECD-a iz Srbije godišnje emigrira 60.000 ljudi. Među onima koji odlaze su i pripadnici nacionalnih zajednica, što polako mijenja nacionalnu strukturu Vojvodine

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) objavila je da je 2015. godine iz Srbije u države koje su članice OCED-a emigriralo 60.000 građana Srbije. Dvostruko je to više nego u prethodnom desetogodišnjem razdoblju. U države članice OECD-a od 2005. godine, pa do 2014. godišnje je odlazilo 31.000 građana Srbije. U 2014. godini ta brojka je narasla na 57.000 osoba, da bi 2015. godine dostigla rekordnih 60.000. Događa li se to egzodus nesagledivih razmjera i koliko su u toj priči ugrožene manjinske nacionalne zajednice, kojima puno znači i nekoliko stotina mladih obrazovanih ljudi koji odlaze bez povratka?

Brojke i procjene

Ravnateljica Centra za demografska istraživanja Instituta društvenih nauka iz Beograda dr. sc. **Mirjana Rašević** podatak da je iz Srbije otišlo 60.000 ljudi uzima s rezervom.

»Baza podataka o emigracijskim tokovima građana Srbije ne postoji, jer naši građani kada odlaze na rad u inozemstvo uglavnom ne odjavljuju svoje prebivalište. Mi nemamo ni bazu podataka o našim građanima koji se vraćaju s rada u inozemstvu. Zato ne možemo govoriti o konkretnim brojkama, već samo o procjenama. Tako da ja imam određenu sumnju glede podataka OECD-a, jer naše procjene pokazuju da od 2008. godine prosječno, godišnje ode 15.000 osoba više od broja onih koji su se vratili. Pri tome ne umanjujem fenomen emigriranja iz Srbije, jer je i godišnji gubitak od 15.000 ljudi mnogo. Sigurno je da odlazi veliki broj ljudi i sigurno je da među njima ima mnogo visoko obrazovanih ljudi«, kaže dr. sc. Rašević.

Socijalni, ekonomski i politički izazovi s kojima se suočava Srbija razlozi su za odlaske njenih građana u druge zemlje. Naša sugovornica kaže da rezultati istraživanja beogradskog Filozofskog fakulteta, rađeni u šest lokalnih sredina, pokazuju da su najznačajniji »push« faktori nezaposlenost i nezadovoljavajuća ekonomska situacija i glavni motiv za preseljenje je bolji posao u smislu bolje zarade, uvjeta rada i napretka na poslu. Na drugom mjestu je percepcija ispitanika da druga društva omogućavaju da se udobnije, mirnije i zdravije živi.

Pogrešne politike

Politolog dr. sc. **Duško Radosavljević** kaže da migracije građana Srbije, a među njima i pripadnika nacionalnih zajednica, uvjetuju nekoliko važnih stvari:

»Prva je besomučno inzistiranje na neoliberalnom konceptu politike koja ide u prilog samo tajkunima i taj divlji kapitalizam

ne vodi računa o socijalno osjetljivim slojevima u koje spadaju i pripadnici nacionalnih zajednica. Drugi razlog je politički stav Srbije koji poznaje samo pripadnike većinskog naroda, jer se Srbija definira kao država srpskog naroda i ostalih građana koji žive u njoj, koji se čak ni ne spominju po imenu. Treći razlog je odsustvo bilo kakve omladinske strategije ili strategije za budućnost koja bi definirala što da se radi s mladom generacijom. I na koncu je pogrešna strategija matičnih država naših nacionalnih zajednica. Hrvatska, Slovačka i posebice Mađarska imaju potpuno pogrešan pristup svojim nacionalnim zajednicama. Oni najbolje članove tih zajednica, da tako kažem, pokupe odavde i pretvore ih u uspješne državljane tih država. Sve to zajedno razlozi su masovnih odlazaka pripadnika prije svega mađarske, hrvatske i slovačke zajednice. Njihove matične države su u EU i oni svoju budućnost vide tamo. Tako razmišljaju i mladi iz većinskog naroda koji nemaju vremena čekati 30 ili 40 godina da se ovdje stvari promijene.«

Glede godina koje su pred nama nije optimist:

»Jedan sam od skeptika koji postavlja pitanje što bi mlade ljude tjeralo da ovdje ostanu, a posebice pripadnike etničkih zajednica koje su po defaultu prepoznate kao netko tko sreću kvari. Prema tome, ja mislim da narednih godina neće doći do zaustavljanja odlaska mladih ljudi. Čak će ulaskom Srbije u EU doći do masovnijeg odlaska, pa se bojim da nas svake godine čeka egzodus od nekoliko desetaka tisuća radno sposobnih ljudi. Među njima su naravno i pripadnici manjinskih nacionalnih zajednica«, kaže Radosavljević.

Da se zbog odlaska mijenja nacionalna slika Vojvodine suglasna je i naša sugovornica iz Centra za demografska istraživanja, ali ističe da tu treba istaknuti još jednu važnu činjenicu.

»Skoro sve etničke zajednice u Vojvodini desetljećima karakterizira nizak nivo rađanja i populacijsko starenje, što su razlozi da se, osim migriranja, smanjuje broj pripadnika etničkih zajednica

Obećane zemlje

Njemačka, Austrija i Švicarska zemlje su u koje odlaze osobe osnovnog i srednjeg obrazovanja. Prekomorske zemlje su zanimljive studentima i visoko obrazovanim ljudima. Popularne nove zemlje su Velika Britanija i Italija. Među novim zemljama EU najvažnije odredište za državljane Srbije su Slovenija i Mađarska.

u Vojvodini. Odlaze mladi ljudi i tim odlascima ne gubimo samo njih, već i njihovu djecu i sljedeće generacije», kaže Rašević.

Putovnice na cijeni

Za razliku od Mađara, Hrvata ili Slovaka koji imaju matične države i potpore iz matice, Rusini su nacionalna zajednica koja na takvu pomoć ne može računati. Ipak, i oni su suočeni s odlascima, a u jednoj zajednici koja broji manje od 15.000 ljudi, odlazak 100 ili 200 mladih i obrazovanih je veliki problem.

»Ti odlasci kod nas nisu tako masovni kao kod nekih drugih, ali kako nas nema puno i svaki odlazak se primjećuje, napose kada odlaze mladi i obrazovani ljudi. S migracijama naša zajednica se susreće od početka 2000-ih godina i razdoblje od 2005. do 2010. godine bilo je razdoblje masovnog odlaska Rusina u Kanadu. Otišlo je oko 200 obitelji. Danas, uglavnom mladi, odlaze u Zapadnu Europu, a hoće li tamo ostati trajno ne znamo«, kaže predsjednik IO Nacionalnog vijeća Rusina **Željko Kovač**. Mladi odlaze u Slovačku i Njemačku. Odlaze sa srpskim papirima i dobijaju dozvolu za rad do dvije godine.

»Mi kao nacionalno vijeće ne možemo puno uraditi kako bismo spriječili ljude da odu. Činjenica je pak da ove migracije mijenjanju sliku višenacionalne Vojvodine«, kaže Kovač i dodaje da je prema popisu iz 2002. godine u Srbiji Rusina bilo više od 15.000, a sada tek nešto iznad 14.000.

»Srbiju napuštaju ljudi s mađarskim i hrvatskim putovnicama, ali i oni koji imaju samo srbijanske putovnice. Odlaze ljudi radno sposobni. Nekada su odlazili oni koji su imali struku koja je bila tražena i dobro plaćena, a danas to pravilo ne važi i prihvaća se bilo kakav posao da bi se preživjelo. Glede Monoštora ne znam postoji li neki precizni podatak koliko je ljudi otišlo. Nisam se bavio tim brojkama, ali sada i mene interesira koliko je to ljudi. Da li 300, 500? Govorimo o onima koji se ne misle više vratiti, osim za praznike i godišnji odmor. S druge strane, procjena je da je 400-500 žena iz Monoštora na privremenom radu u Njemačkoj. U svakom trenutku u selu nema 300 žena, koje su majke, bake i supruge«, kaže predsjednik KUD-a Hrvata **Bodrog Željko Šeremešić**.

Lakše se odlazi i legalan posao nalazi se s mađarskim i hrvatskim putnim ispravama, a kako je jedan od uvjeta za dobivanje hrvatske domovnice članstvo u nekoj hrvatskoj udruzi, našeg sugovornika pitali smo osjećaju li oni taj pritisak.

Slika Vojvodine

Između dva popisa stanovništva broj pripadnika mađarske nacionalne zajednice smanjen je 13,4 posto, Hrvata za 18, Slovaka za 11 posto, Rumunja za 16,4 posto.

»To nekako ide u valovima i imamo i sada takvih zahtjeva. Moram reći da se mi kao udruga i ja osobno osjećamo nelagodno kada nam traže potvrdu da su članovi KUD-a, jer im je u konzulatu ili u Ministarstvu unutarnjih poslova u Belom Manastiru ili Osijeku rečeno kako bi bilo dobro i da donesu potvrdu da su članovi hrvatske udruge. I onda imate s jedne strane aktivne članove udruge koji rade u udruzi i nemaju problem da kažu i pokažu da su Hrvati i s druge strane ljude koji ni na koji način ne sudjeluju u našoj udruzi i pojave se samo kada im treba ta famozna potvrda. Tu nas, svjesno ili nesvjesno, institucije hrvatske države stavljaju u jednu nelagodnu situaciju«, kaže Šeremešić i dodaje da su u Bodrogu dosljedni – potvrdu da je član KUD-a može dobiti samo netko tko aktivno sudjeluje u radu udruge.

»Ne mora to biti rad kroz folklornu i pjevačku grupu, već i potpora i sudjelovanje u radu udruge na neki drugi način«, kaže Šeremešić.

Drži da će se odlasci pripadnika hrvatske zajednice s ovih prostora nastaviti i da nisu i neće biti uvjetovani samo lošom gospodarskom situacijom u Srbiji.

»Stalne tenzije između Srbije i Hrvatske unose nemir čak i u obiteljski život. Dosta je ljudima izbora, grubih riječi upućenih preko TV ekrana, korištenje raznih situacija za međusobno optuživanje dviju država. Običnom malom čovjeku treba posao koji bi mu omogućio ne samo golo preživljavanje, već i nekakav napredak. Da ne govorimo o tome da mi živimo na jednom rubnom području, koja su obično manje razvijena. I onda se u toj situaciji bira odlazak. Nije lako ni otići, ali taj odlazak omogućava život bez nekih stresova, pritisaka«, zaključuje Šeremešić.

Zlata Vasiljević

Poljoprivreda nas hrani, ali i onečišćuje okoliš

Onečišćenje prirode kao posljedica proizvodnje hrane je jedan od uobičajenih propratnih efekata poljoprivrede. Ono ima utjecaj na kvalitetu tla, površinske i podzemne vode, na krajobraz, floru i faunu, barem isto toliko koliko i na ljudsko zdravlje. To je samo jedan od razloga zbog kojih zemlje članice Europske unije imaju obvezu poštovati brojne strategije umanjivanja rizika koje donosi poljoprivredno onečišćenje. Poznata je, i često banalizirana, istina da »pesticide ne volimo, ali ih jedemo«. Isto tako, koliko god stručnjaci zagovarali gnojenje stajskim gnojivom, sastav stočne balege i osoke, barem isto toliko koliko povoljno, može i vrlo nepovoljno utjecati na kemijske značajke tla i podzemne vode. No, u kojoj mjeri je tlo zaista onečišćeno, kako se drži stoka na farmama i gospodari stajskim gnojivom i kako se koji akteri u agrobiznisu odnose prema pitanjima smanjenja utjecaja proizvodnje ljudske hrane na okoliš, nije precizno poznato. Stručnjaci su u tome vidjeli mogućnost za suradnju na područjima uz granicu Hrvatske i Srbije, imajući na umu i značaj zajedničkog djelovanja u sprječavanju rizika koje donosi poljoprivredno onečišćenje.

Prijetnje okolišu

Povećana uporaba mineralnih gnojiva jedan je od najvećih prijetnji po stabilnost okoliša. Prekomjerna primjena, primjerice, dušika ima za posljedicu njegov gubitak i zagađenje zemljišta, vode i zraka. Ispiranje nitrata iz stajskog gnojiva je veliki izvor onečišćenja, što se naročito odnosi na područja velike gustine stočnih farmi. Spojevi dušika (nitrati) u podzemnim vodama neposredno štete zdravlju ljudi i narušavaju biološku ravnotežu, a ujedno se gubi i vrijedan izvor dušika koji se zatim mora zamijeniti skupim mineralnim gnojivima.

»Iz tog razloga, u zemljama Europske unije njihova uporaba je strogo propisana i države su obavezne da je kontroliraju temeljem Nitratne direktive«, kaže prof. dr. **Marcela Šperanda**, profesorica na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku.

Ona upozorava da su oba područja, u tri županije u istočnoj Hrvatskoj, te Bačka i Srijem u Srbiji, podjednako ranjiva na ugrozu podzemnih slojeva povećanim količinama minerala, te da su posebno osjetljive općine Ilok, Borovo i Lovas, u Hrvatskoj, u kojima se Nitratna direktiva mora primjenjivati.

Svojevrsno skeniranje poljoprivrednog onečišćenja bit će ključni dio projekta, i ono će biti urađeno uzimanjem uzoraka i analizom stanja tla, vode, stočarske, ratarske i povrtarske proizvodnje, a napose stanja bolesti ratarskih kultura i povrća, štetnika tla i skladišnih štetnika na cijelom projektnom području u dvije zemlje. Izradit će se i zajednički plan upravljanja cijelom poljoprivrednom proizvodnjom, ali i udžbenici, odnosno priručnici za srednjoškolce i studente agronomije.

Dr. **Janko Červensky**, voditelj Odjela za povrtlarstvo na Institutu za ratarstvo i povrtlarstvo iz Novog Sada daje primjer aktivnosti u ovom projektu.

»Promovirat ćemo proizvodnju zdravstveno sigurne hrane na otvorenom i na zaštićenom prostoru, uz naglasak na prevenciju razvoja bolesti i pojave štetnika, te preporuke za postupanje ako do njih dođe. I u konvencionalnoj poljoprivredi cilj nije samo količina, nego i sigurnost proizvedene hrane, na što se ne obraća potrebna pažnja«, kaže dr. Červensky, naglašujući značaj prijenosa znanja i vještina o novim tehnologijama u proizvodnji hrane u cilju zaštite okoliša i zdravlja ljudi.

Dostizanje održivosti

Ovaj projekt ima i ozbiljnije ambicije, kako navode predstavnici organizatora koji ga implementiraju. Cilj, dostizanje održivosti u poljoprivredi, nije lako postići u uvjetima velike potražnje za lako pristupačnom hranom. Iz te potražnje slijedi i ubrzana industrijalizacija proizvodnje hrane, sa svim rizicima. Održiva poljoprivreda, promatrana u duljem razdoblju, unapređuje kvalitetu okoliša, zadovoljava čovjekove potrebe za hranom i vlaknima, ima ekonomsku isplativost i poboljšava kvalitetu života poljoprivrednika, ali i cijelog društva. Je li, uopće, moguće uvažiti ovu udžbeničku definiciju u svakodnevnoj praksi u našem podneblju? Je li moguće pronaći sklad u neusklađenom i nesigurnom ambijentu u kojem selo živi, u kojem se proizvodi i prodaje hrana?

Sandra Zelić, s Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, objasnila je da je ključ u edukaciji. Ona je na konferenciji otvaranja ovoga projekta, održanoj 14. rujna ove godine na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku, naglasila da je obrazovanje poljoprivrednika ključno i jedan od glavnih načina da se navedeni cilj postigne.

»Rezultate koje ćemo dobiti i preporučene nove prakse poljoprivrede prezentirat ćemo na četiri radionice i na okruglim stolovima u Osijeku, Novom Sadu i Županji. Posebno nam je značajna edukacija učenika i studenata, onih koji će biti budući edukatori održive poljoprivredne prakse«, kaže Zelić.

Partneri

Projekt »Utjecaj dobre poljoprivredne prakse na zaštitu okoliša u pograničnom području – *IMPACT ENVI*« financirala je s 570.000 eura Europska komisija, putem *Interreg IPA* Programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija. Nositelj projekta je Poljoprivredni fakultet u Osijeku, a partneri su i Fakultet zaštite okoliša Sveučilišta *Educons* iz Srijemske Kamenice, Obrtničko – industrijska škola iz Županje i Institut za ratarstvo i povrtlarstvo iz Novog Sada. Projekt se realizira od lipnja ove godine do lipnja 2019. godine.

Marko Tucakov

Sanjin Ivašić, profesor hrvatskog jezika i književnosti u Politehničkoj školi Subotica

SURADNJA I KOMUNIKACIJA - neizostavan dio obrazovanja

U provedbi nastave na hrvatskom jeziku u osnovnim i srednjim školama u Subotici velik značaj imaju nastavnici, odnosno profesori hrvatskoga jezika iz Hrvatske koji, u okviru programa Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, u ovom gradu borave četiri školske godine.

Jedan od njih je **Sanjin Ivašić**, profesor hrvatskog jezika i književnosti iz Rijeke, kojem je ovo druga školska godina u subotičkoj Politehničkoj školi. Osim kao predavač, angažiran je i prilikom susreta učenika hrvatskih odjela ove škole s učenicima srodnih srednjih škola iz Hrvatske. Tako je bilo i prilikom posljednjeg druženja subotičkih, dubrovačkih i karlovačkih srednjoškolaca u Subotici od 26. do 29. listopada.

Koji je Vaš zadatak prilikom organiziranja susreta subotičke sa srodnim srednjim školama iz hrvatskih gradova?

Suradnja i komunikacija neizostavan su dio obrazovanja u suvremenom globaliziranom svijetu, a takve je trendove prepoznala i Politehnička škola, koja učenicima koji se školuju na hrvatskom nastavnom jeziku omogućuje druženje i upoznavanje s vršnjacima iz Hrvatske. Da bi se takve suradnje mogle realizirati, važno je da ih prepoznaju i podrže institucije. Kao zaposlenika Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske posebno me raduje da su ovakvi susreti oduvijek imali i konkretnu podršku toga državnoga tijela. S druge strane, važan su element entuzijazam i otvorenost ravnatelja i nastavnika škola. U provedbi nastave na hrvatskom jeziku u Vojvodini ključna je i podrška Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, koje je također uvijek znalo prepoznati i podržati ovakve inicijative. Uloga mene kao zaposlenika Ministarstva znanosti i obrazovanja u tom je slučaju prvenstveno koordinatorska, gdje se komunikacijom s partnerskom školom dogovaraju detalji aktivnosti, a

s partnerskim institucijama potrebna logistička podrška. Ovdje bih još dodao da se za učenike hrvatskih odjela svake godine organizira i izlet u Zagreb. U realizaciju ove ekskurzije, osim Hrvatskog nacionalnog vijeća i Ministarstva znanosti i obrazovanja RH, uključeni su i Grad Zagreb te Zagrebačka županija.

Ovo je druga školska godina kako predajete hrvatski jezik i književnost u Politehničkoj školi. Kakvi su po Vama uvjeti za odvijanje nastave na hrvatskom kada je u pitanju predmet Hrvatski jezik i književnost, kao i ostali predmeti?

U Politehničkoj školi nastava se na hrvatskom nastavnom jeziku izvodi od školske 2010./11. godine tako da je nastavna praksa do danas već uvelike uhodana. Na hrvatskom jeziku svake se godine upisuje jedan razredni odjel, a prošle je godine prvi puta to bio smjer arhitektonski tehničar. Osim ovoga smjera nastavu na hrvatskom jeziku slušaju dvije generacije kombiniranog smjera tehničar grafičke dorade, fotograf i tehničar tiska, te jedna generacija smjera izvođač instalaterskih i završnih graditeljskih radova. U svakom od navedenih smjerova nastava Hrvatskog jezika i književnosti izvodi se prema hrvatskom četverogodišnjem programu za strukovne škole, po tri nastavna sata tjedno. Budući da u Srbiji još ne postoje odobreni udžbenici za nastavu Hrvatskoga jezika i književnosti, u nastavi se kao pomoćna sredstva koriste udžbenici odobreni za isti predmet u Hrvatskoj. No, školu čine ljudi, a upravo je pomoć i suradnja kolega i ravnatelja ono što bih istaknuo prije svega kada promišljam o uvjetima realizacije nastave.

Član ste Aktiva nastavnika i profesora hrvatskog jezika u okviru Hrvatskog nacionalnog vijeća. Koja je uloga ovog aktiva i na čemu se trenutačno radi?

Aktiv brine o kvaliteti nastave u osnovnim i srednjim školama, a sudjeluje i u organizaciji i provedbi natjecanja iz hrvatskog jezika te organizaciji i provedbi mature za predmet Hrvatski jezik. U tijeku je i izrada obrazovnih standarda za osnovne i srednje škole, koji će podići kvalitetu nastave, ali i omogućiti provedbu državne mature za predmete Hrvatski jezik i Hrvatski jezik i književnost.

Urednik ste polugodišnjeg školskog lista tavankutske Osnovne škole Matija Gubec – Gupčevi školarci. Od kada izlazi ovaj list i kakav mu je koncept?

Prvi broj *Gupčevih školaraca* izašao je u veljači 2013. godine, a već od školske 2013./14. godine redovito izlazi dva puta godišnje. U listu je naglasak stavljen na učeničke radove, kao i na tekstove koji odgovaraju njihovim interesima. Posebno je važna rubrika u kojoj se daje pregled učeničkih i školskih aktivnosti, kojih je u Tavankutu uistinu pregršt te uspjeha koje naši učenici ostvaruju na raznim natjecanjima.

I. P. S.

Od kuće do škole

»Moj zadatak je uvesti djecu s dogovorenog stajališta u autobus, paziti na njih za vrijeme vožnje i potom ih otpratiti do škole«, kaže Šarčević

Putovanje uz druženje

Filip Šarčević jedan je od pratitelja koji od početka ove školske godine brine o djeci na relaciji od Aleksandrova do škole *Matko Vuković*.

»Moj zadatak je uvesti djecu s dogovorenog stajališta u autobus, paziti na njih za vrijeme vožnje i potom ih otpratiti do škole. U Aleksandrovu u autobus ulazi jedno dijete, a na stajalištu na Prozivci još petero, tako da vodim računa o šestoro djece. Od njih, jednog učenika pratim do škole *Ivan Milutinović*, a ostali idu u *Matko Vuković*«, kaže Šarčević i dodaje da je u autobusu uvijek veselo ozračje jer djeca puno pričaju i vole se s njim šaliti.

Jedna od majki koja zahvaljujući ovom organiziranom prijevozu do škole i pratiteljima može u miru pustiti dijete u školu je i **Ivana Kiš** s Klise. Njezina kći **Emanuela** ide u prvi razred OŠ *Matko Vuković* i svakodnevno putuje do škole i nazad autobusom s jednim presjedanjem.

»Ovaj organizirani prijevoz mi puno znači jer moja kći mora svakog dana putovati deset kilometara i da nemamo osiguran prijevoz kada prigradskim autobusom stigne u grad i pratitelja koji je iz jednog autobusa uvede u drugi, morala bih ju voziti svakog dana 20 kilometara. Emanuela kaže i da voli putovati autobusom, jer ide skupa s još nekoliko prijatelja iz razreda te se ondje lijepo druže međusobno, ali i s pratiteljem. Jedina zamjerka ovakvog načina prijevoza mi je što djeca kada idu prije podne kasne na prvi sat.«

Uršal navodi da kašnjenje na prvi sat u prijedpodnevnoj smjeni predstavlja problem zbog toga što škole u gradu nisu uskladile početak nastave. Nastava u OŠ *Ivan Milutinović* počinje od 8 sati, dok u OŠ *Matko Vuković* u 7.30. Ovaj problem, kako dodaje, nastojat će prevladati dijalogom Hrvatskog nacionalnog vijeća s ravnateljima spomenutih škola.

J. Dulić Bako

Prema Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja općina je obvezna osigurati prijevoz učenika do najbliže škole u kojoj se nastava izvodi na materinskom jeziku učenika. Prijevoz za učenike viših razreda se osigurava putem autobusne karte, a za učenike od 1. do 4. razreda se organizira izvanlinijski prijevoz minibusom. Tako je Grad Subotica u suradnji s nacionalnim vijećima organizirao tri minibusova koji prevoze djecu od kuće do škole i natrag. Uslugu prijevoza ove školske godine koristi 26 učenika koji s Velikog Radanovca, Aleksandrova i Malog Bajmoka putuju u OŠ *Matko Vuković* i OŠ *Ivan Milutinović*. Svakodnevno ih prate tri pratitelja koje osigurava HNV – na sve tri relacije po jedan.

Tri autobusne linije

»Svake godine se u suradnji s nacionalnim vijećima, predstavnicima *Suboticatransa* i Grada dogovaraju i prilagođavaju rute potrebama djece. Prvobitno su postojale dvije rute, no prošle školske godine se pojavila potreba za još jednom linijom koja je i odobrena«, kaže članica Odbora HNV-a zadužena za obrazovanje **Margareta Uršal** i dodaje da općina plaća prijevoz i djece iz prigradskih mjesta u Suboticu ukoliko u njihovom mjestu prebivališta ne postoji mogućnost obrazovanja na materinskom jeziku ili u nekoj generaciji nema dovoljno zainteresiranih učenika da se formira razred. Tako je proteklih godina bilo slučajeva da su djeca putovala u osnovnu školu u Suboticu iz Žednika, Đurđina, Male Bosne... jer u svome mjestu nisu imale mogućnost obrazovanja na hrvatskome.

UBH *Dužijanca* se
aktivirala oko obnove
etno-zbirke u Đurđinu

Najkritičniji je krov

»Sjećam se kad je ova etno-zbirka otvorena, u njoj je bilo puno vrijednih eksponata koji su u međuvremenu propali zbog loših uvjeta u kojima su se čuvali«, kaže Gaković

Na inicijativu đurđinskog župnika **Dražena Dulića** jesenas su organizirane tri radne akcije u dvorištu crkve. Osim angažmana župljana, na jednu od ovih akcija odazvali su se i članovi Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*. Tom prigodom članovi *Dužijance* razgovarali su i sa župnikom Dulićem o obnovi *Bunjevačkog salaša* u kojemu je smještena etno-zbirka, a koji je, kako ističe predsjednik Udruge **Marinko Piuković** »u jako lošem stanju i zahtijeva velike građevinske zahvate«.

»**Anica Gaković**, arhitektonska tehničarka, snimila je trenutno stanje i sve ono što bi bilo potrebno popraviti, zaštititi i obnoviti. U tom smislu učinila je potrebno premjeravanje i napraviti će dokumentaciju kako bismo od izvođača građevinskih radova mogli zatražiti ponude«, ističe Piuković.

Propali eksponati

Gaković navodi da je krov salaša u jako lošem stanju te da prokišjava i da je zbog toga propao i jedan dio tavanice i zabatni zidovi. Također, kaže da su i zidovi i podovi zbog lošeg krova vlažni.

»Ako se ništa ne učini na njegovoj obnovi, salaš će potpuno propasti. Sjećam se kad je ova etno-zbirka otvorena, u njoj je bilo puno vrijednih eksponata koji su u međuvremenu propali zbog loših uvjeta u kojima su se čuvali. Na isti način propast će i ovaj drugi dio eksponata, koji još nisu oštećeni ukoliko se salaš ne obnovi. Ono što je propalo se više ne može nadoknaditi, ali možemo se bar potruditi sačuvati one vrijednosti koje su još ostale«, kaže Gaković.

Osim sanacije krova, Gaković kaže da je potrebno promijeniti prozore i elektoinstalacije, dok Piuković ističe da etno zbirka koja se trenutno nalazi u salašu zahtijeva popis svih eksponata, izradu inventarskih kartica, stručnu obradu – njihovo porijeklo,

književni naziv, lokalni naziv, vrijeme nastanka i nabava eksponata i na koncu restauraciju određenih dijelova eksponata kako bi se sve obuhvatno vratilo u izložbenu funkciju.

Turistički potencijal

Etno-zbirka *Bunjevački salaš* u staroj zgradi pokraj crkve otvorena je 2001. godine na inicijativu tadašnjeg đurđinskog župnika vlč. **Lazara Ivana Krmpotića**. U salašu koji je pretvoren u etno-zbirku nalazi se brojno pokućstvo i eksponati iz XIX. i XX. stoljeća korišteni u svakidašnjem životu bunjevačkih Hrvata, osobito s područja Đurđina, budući da su prikupljeni od članova župe sv. Josipa Radnika.

Stoga Piuković kaže da je ova etno-zbirka jedinstvena u našem kraju, te da može biti dobar temelj za razvoj turizma u Đurđinu.

»Ovo je jedini bunjevački salaš koji ima funkciju 'muzeja' i zato ima veliku vrijednost i važnost za našu zajednicu. Osim etno-zbirke i starih strojeva zajedno sa značajnom zbirkom slika od slame koje se nalaze u prostorijama župe i crkve čine jedan značajni dio sadržaja koji Đurđin može uvrstiti u turističku ponudu. Planom izgradnje *Risarskog salaša* ovaj kompleks sa svim objektima činit će jednu vrlo vrijednu cjelinu u očuvanju naše etno-baštine, ujedno bolju ponudu i potpuniji i raznovrsniji sadržaj za *Takmičenje risara*, a selu Đurđinu može dati dobro polazište za atraktivnu turističku destinaciju«, kaže Piuković.

UBH *Dužijanca* je do sada uložila značajna sredstva u izgradnju hangara za smještaj starih strojeva u dvorištu župe u Đurđinu, a imala je i drugih aktivnosti – organizirala je u više navrata akcije uređenja dvorišta i spremanje etno salaša i drugog salaša koji služi kao pomoćni objekt u kojemu se priređivao *risarski di-snotor* i spremao *risarski ručak za Takmičenje risara*.

J. Dulić Bako

Dalibor Mergel, etnolog i antropolog iz Pančeva

Asimilacija se ne može zaustaviti, ali se može ublažiti

Dalibor Mergel iz Pančeva jedan je od malobrojnih hrvatskih aktivista u Banatu, gdje danas živi oko 3.000 pripadnika te zajednice. Rođen je u Pančevu 1991. godine. Diplomirao 2015. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Beogradu na Odjelu za etnologiju i antropologiju s tezom *Etnički identitet Hrvata u Starčevu*. Uz izvjesne prilagodbe diplomski rad je objavljen u sedmom broju *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Diplomaska teza predstavljena je i u Zagrebu na Međunarodnoj konferenciji *Granice i margine: Pre/poznavanje i re/prezentacija suvremenih društvenih problema i praksi u svakodnevnom životu* 2015. godine. Trenutno je student master studija iz etnologije i antropologije na svom matičnom sveučilištu. Osim znanosti bavi se novinarstvom i genealoškim istraživanjima, a također je angažiran u vjerskom životu Katoličke Crkve u južnome Banatu.

HR Kako se javio Vaš interes za istraživanje povijesti i identiteta banatskih, odnosno starčevačkih Hrvata?

Živjeći u multikulturalnoj, višenacionalnoj i istodobno multikonfesionalnoj sredini kao što je južni Banat i pritom također gajeći manjinski identitet, moje je zanimanje za male nacionalne zajednice postupno raslo tijekom školovanja. Uz odrastanje i osnovnoškolsko obrazovanje u Starčevu, mjestu u kojemu su Hrvati najbrojnija manjinska narodnosna skupina, stjecao sam izravno saznanja o njihovoj povijesti, kulturi i tradiciji. Budući da sam od mladalačkih dana redovit i u crkvenom životu katoličke župe u Starčevu, čiji su vjernici uglavnom hrvatske nacionalnosti, imao sam priliku upoznavati i najstarije pripadnike zajednice od kojih se često može čuti i nešto više o prošlosti i bogatome nasljeđu starčevačkih Hrvata. Bio sam usmjeren ka humanistici i društvenim znanostima, te sam tako i dospio na Filozofski fa-

***Nehomogena zajednica banatskih Hrvata sastoji se od nekoliko različitih skupina koje su došle na naše prostore u različitim povijesnim razdobljima *
Danas Hrvati u Banatu pripadaju uglavnom starijoj populaciji. Teško se odlučuju na manjinski angažman i javno očitovanje svog etničkog identiteta *
Do velikih pomaka došlo je nakon osnutka Udruge banatskih Hrvata***

kultet u Beogradu, upisavši četverogodišnji studij na Odjelu za etnologiju i antropologiju. Odlučio sam se u svom diplomskom radu usmjeriti prije svega na probleme suvremenoga etniciteta, pa sam aktualne znanstvene teorije testirao baš na skupini koju najbolje poznajem. Moje je istraživanje obavljeno u ljeto 2015. u Starčevu s pedesetak žitelja ovog banatskog naselja. Sugovornici su bili pripadnici različitih zajednica, ali su prevladavali Hrvati. S obzirom na to da hrvatska zajednica u Starčevu ne živi izolirano i mimo društvenih procesa čija je brzina i dinamika nezaustavljiva, u svojem radu sam koristio suvremene teorije etniciteta prema kojima etnički identitet nije nešto fiksno i nepromjenljivo, već naprotiv, fluidno i nestabilno. Nadam se da sam uspio u težnji da na najbolji način prikazem povijesni kontekst i pružim analizu aktualnog stanja. Etnički identitet Hrvata u Starčevu istraživao sam preko brojnih parametara kao što su

samoidentifikacija, etnička distanca, kriteriji pripadnosti skupini itd. Iako zaključci do kojih sam došao ne ulijevaju nadu da će se ta zajednica na duže staze uspjeti održati, nedavni događaji poput osnutka Udruge banatskih Hrvata i konačnog povezivanja pripadnika ove razuđene i nekompaktne banatske etničke manjine, pokazuju da su pomaci na bolje mogući.

Možete li nam reći više o Hrvatima u Banatu, zajednici koju čini više različitih skupina? Kako njezini pripadnici danas žive?

Nehomogena zajednica banatskih Hrvata sastoji se od nekoliko različitih skupina koje su došle na naše prostore u različitim povijesnim razdobljima. U Banatu prije 18. stoljeća gotovo i nije bilo hrvatskog življa osim Karaševaca koji se tek u skorije vrijeme većinski očituju kao Hrvati. U drugoj polovici 18. stoljeća graničarske obitelji Hrvata štokavaca iz Like, s Korduna i iz okolice Bihaća dolaze u velikom valu u Starčevo, ali i u obližnju Omoljicu, Glogonj, Opovo. U središnji Banat Hrvati predijalci se naseljavaju početkom 19. stoljeća iz Pokuplja i Turopolja. Svi su oni bili kajkavci, a nastanili su se u Boki, Neuzini, Radojevu, tj. Klariji. Dijelovi tih mjesta do 1918. bili su autonomni i imali su hrvatski predznak. Negdje u isto vrijeme karaševski Hrvati migriraju iz svoje postojbine u vojvođanski Banat, najmasovnije u Banatski Karlovac. Tamo su uz katoličke Nijemce uspjeli sačuvati svoju vjeru, ali su se potpuno germanizirali. Tijekom 19. i 20. stoljeća bilo je pojedinačnih doseljavanja Hrvata, ali je treća skupina koju ne bi trebalo zanemariti došla u Banat nakon Drugog svjetskog rata. Bili su to u manjoj mjeri kolonisti, a u većoj ekonomski migranti iz Hrvatske ili Bosne i Hercegovine, vojni dužnosnici i sl. Danas Hrvati u Banatu pripadaju uglavnom starijoj populaciji. Teško se odlučuju na manjinski angažman i javno očitovanje svog etničkog identiteta. Mnogi su privrženi Crkvi, ali se sve češće i u vjerskom smislu asimiliraju u dominantnu konfesiju. S obzirom na njihovu malobrojnost, nacionalno miješani brakovi su gotovo pravilo, tako da i na toj razini postoji interakcija s ostalim skupinama s kojima žive. Početkom devedesetih je i u Banatu postojalo negativno raspoloženje prema nesrpskim etničkim zajednicama, ali većih incidenata i progona na sreću nije bilo. Ipak, živa sjećanja na sporadične provokacije i tada stvorenu društvenu klimu u kojoj nije bilo toliko poželjno biti Hrvat, i dalje se mogu prepoznati kod pripadnika ove skupine.

Broj Hrvata u Starčevu danas je oko 250, a kako navodite u radu *Etnički identitet Hrvata u Starčevu* za dvadesetak godina ta će brojka biti dvoznamenkasta. Što je sve dovelo do ovakve situacije?

Do ovoga stanja dovela je asimilacija, proces za koji volim reći da se ne može zaustaviti ali se može ublažiti ili artikulirati. Nešto što je također pridonijelo tomu da se potomci starčevačkih Hrvata nerado nacionalno određuju ili utapaju u većinu jesu nacionalno miješani brakovi, ali i prethodno spomenuta zbivanja tijekom raspada Jugoslavije. Pritisaka je bilo i u Starčevu, i mada

oni nisu natjerali Hrvate da masovno napuste svoje domove ipak su doveli do smanjenja broja onih Starčevaca koji se na taj način identitetski određuju. Iseljavanja Hrvata iz Starčeva »trbuhom za kruhom« također su bila česta. Na početku 20. stoljeća glavna destinacija emigranata bila je Amerika, poslije Drugog svjetskog rata išlo se u Zagreb, gdje i danas u naselju Dubrava žive obitelji starčevačkih Hrvata. Blizina tvornica u Pančevu i Beogradu navela je mnoge da se presele i u te gradove. Veliki problem za zajednicu koja je u velikoj mjeri okupljena oko Katoličke Crkve jest i manjak svećenika u Zrenjaninskoj biskupiji. Starčevo već desetljećima nema župnika koji živi u mjestu, a još dulje nema prisutnih svećenika iz reda hrvatskog naroda.

Spomenuli ste Katoličku Crkvu. Koliko je ona važna i za očuvanje nacionalnog te kulturnog identiteta Hrvata u Banatu?

Njezina je uloga golema. Tek u nekoliko župa danas se propovijeda na hrvatskom jeziku. To se čini u Starčevu, Pančevu, Oповu, Perlezu, Borči i možda u još nekoliko mjesta. Crkva je oduvijek imala i funkciju držanja na okupu pripadnika hrvatske zajednice, osobito u mjestima poput Starčeva gdje su poslije Drugog svjetskog rata i odlaska Nijemaca, Hrvati bili dominantni dio katoličkog puka. Pančevo i okolica imali su tu prednost za hrvatski živalj privržen Crkvi da je nakon Trianona samostan u tom gradu povjeren hrvatskoj Provinciji sv. Jeronima franjevac konventualaca, pa je svećenstvo i redovništvo dolazilo uglavnom iz hrvatskih krajeva. Devedesetih se situacija drastično mijenja, a rad minorita u južnom Banatu do danas nije obnovljen.

U već spomenutom stručnom radu pišete i o položaju Hrvata u Starčevu tijekom 90-ih godina kada su zbog svoje nacionalne i vjerske pripadnosti znali trpjeti neugodnosti.

Već u prvoj polovici devedesetih nacionalni i vjerski ekstremisti koji su u međuvremenu došli na važne društvene položaje počeli su stvarati lošu sliku o Hrvatima u Vojvodini i Srbiji. Tadašnji režim, kao što znamo, nije mnogo mario za to, a državni su mediji samo dodatno raspirivali strasti. U brojnim mjestima južnog Banata na udaru su se našle katoličke crkve, a provokacije su trpjeli svećenici i vjernici. Godine 1992. franjevci napuštaju Pančevo, a u tom razdoblju i kasnije u Starčevu se pojavljuju grafiti mržnje, ljudi doživljavaju neugodnosti na radnim mjestima, šire se glasine o navodnom naoružavanju Hrvata i sl. Godine 1995. nakon *Oluje* dolazi do eksplozije napetosti. Tada se određen broj izbjeglica iz Hrvatske našao i u Starčevu, a lokalni su Hrvati bili uplašeni imajući u vidu što se sve događalo u Srijemu. Baš tada je i podmetnut požar na ulaznim vratima župne crkve sv. Mauricija. Gradsko rukovodstvo iz Pančeva je reagiralo brzo i posjetilo hrvatske obitelji u naselju, jamčeći im sigurnost. Mnogi su tada izbjegle privremeno smjestili u svoje domove.

Jesu li Hrvati u Banatu zadovoljni potporom institucija i ustanova hrvatske zajednice u Vojvodini, odnosno Srbiji? Kako ste zadovoljni potporom matične države Hrvatske?

Do velikih pomaka došlo je nakon osnutka Udruge banatskih Hrvata. Ove godine ona se prijavila na natječaj Hrvatskog nacionalnog vijeća i dobila sredstva koja su omogućila dostojanstvenu i svečanu proslavu 250. godišnjice katoličke župe u Starčevu. Osim financijske, tu je i isto toliko važna moralna potpora. Svi dužnosnici hrvatskih institucija i ustanova u Srbiji pozvani na manifestaciju odazvali su se i prisustvovali programu koji je pri-

premljen. Mislim da su i njihovi dojmovi iznimno dobri. Matična država još uvijek nije pokazala značajno zanimanje za Hrvate u Banatu, ali mislim da će se to također promijeniti imajući u vidu da su predstavnici Veleposlanstva Hrvatske tek nedavno počeli posjećivati događanja koja imaju veliki značaj za zajednicu i na taj se način upoznali sa stanjem na terenu i problemima koji ju tište. Mnogi se susreću s poteškoćama u postupku dobivanja hrvatskog državljanstva, mislim da bi i tu temu trebalo otvoriti i o njoj ozbiljno razgovarati.

Član ste spomenute Udruge banatskih Hrvata, koja je osnovana prošle godine. Ima li ova udruga kapaciteta okupiti tamošnje Hrvate, pomoći im, pojačati njihovu vidljivost u, da tako kažemo, multikulturalnom Banatu?

Sigurno je da se i Hrvati napokon moraju uklopiti u tu šarolikost i postati vidljivi dio širokog spektra naroda koji žive u našim krajevima i istodobno su autohtone skupine. Mislim da Udruga ima potencijal za katalizaciju tog procesa, a to je i dokazano uspješno organiziranom proslavom obljetnice starčevačke župe.

Koji su za Vas najzanimljiviji izazovi suvremene etnologije i antropologije?

Humanističke znanosti su sada u veoma teškom položaju. U svijetu jačaju regresivne političke snage i ideologije kojima na ruku ide sisanje straha od drugog i drugačijeg. Uloga etnologije i antropologije bi trebala biti aktivnija, a ljudi iz struke glasniji i društveno angažiraniji u borbi za prevladavanje podjela i širenje znanja o različitostima kao potencijalu za napredak zajednica. Uvijek će postojati netko tko nije kao »mi«, a samo od stupnja prosvjećenosti jednog društva ovisi hoće li ono razumjeti i prihvatiti raznolikost koja je oduvijek bila *differentia specifica* same ljudske vrste. Nažalost, sve više se društvene znanosti smatraju suvišnim i nepotrebnim. To je strašno i poražavajuće s obzirom na izazove suvremenog svijeta usko povezane s pomanjkanjem solidarnosti, zajedništva, zaštitom ugroženih i svih onih vrijednosti koje potiskuje narastajući sebični individualizam.

Bavite se i genealogijom, izrađujete tzv. porodična stabla.

Arhivska istraživanja su mi bila pasija od srednjoškolskih dana. Nakon što sam istražio vlastiti rodoslov usmjerio sam se na porodična stabla Starčevaca. Imajući u vidu da su mnoga dostupna i na internetu, te da se glas o iskusnim genealozima brzo širi, sa mnom su u kontakt stupili zainteresirani pojedinci podrijetlom iz Starčeva čiji su preci preselili u Ameriku. Tako sam se našao u svom poslu iz snova. Trenutno surađujem s jednim vojvođanskim kolegom istraživačem i često sam na terenu. Uvijek ima novih klijenata, a među njima je najviše potomaka naših podunavskih Nijemaca.

Kao etnolog i antropolog planirate li se i dalje baviti istraživanjem banatskih Hrvata? Kojim temama?

Želim se posvetiti na prvom mjestu svom master radu koji za temu ima regionalni identitet, ali svakako da moje zanimanje za banatske Hrvate nije prestalo, dapače. Za naredno razdoblje u planu imam istraživanje migracija starčevačkih Hrvata. Za početak bih proučavao Starčevce u Zagrebu. Mislim da bi rezultati bili vrlo korisni za širu znanstvenu javnost, a osobito za samu zajednicu. Mnogi od njih s kojima sam razgovarao unaprijed se raduju biti sudionici u tom projektu.

Davor Bašić Palković

U ZKVH-u održan seminar o društvenim mrežama i socijalnom aktivizmu

Prvi korak u planiranju strategije na društvenim mrežama

U želji da se kao manjinska zajednica prilagodimo novim trendovima i iskoristimo društvene mreže za stvaranje naše vlastite prepoznatljivosti, jednostavniju i bržu komunikaciju između pojedinaca, udruga i subjekata i otvorenost prema drugima, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizirao je u petak, 3. studenoga, u svojim prostorijama seminar na temu »Društvene mreže i socijalni aktivizam – izazovi za kulturu Hrvata u Vojvodini«.

Igor Čeliković

Seminar, namijenjen prije svega uposlenicima u ovdašnjim hrvatskim kulturnim udrugama i medijima koji imaju svoje Facebook stranice, te članovima zajednice koji su aktivni na društvenim mrežama, vodio je **Igor Čeliković**, stručnjak za komunikacije u Europskoj komisiji u Bruxellesu, čiji je posao prvenstveno rad na društvenim mrežama, te na komunikacijskim kampanjama na svjetskoj razini, u kojima ima bogato iskustvo.

U Srbiji je, prema njegovim riječima, najrasprostranjenija društvena mreža Facebook, o kojoj je i bilo najviše riječi ovom prigodom i kojoj se, smatra on, treba posvetiti najviše pažnje.

»Facebook pruža puno mogućnosti koje možda još nisu istražene od hrvatske zajednice ovdje. On se mora ozbiljno shvatiti, mora se uložiti novčanih i ljudskih resursa da bi se komunikacija između članova zajednice poboljšala i bila što efektnija.«

Čeliković je, među ostalim, rekao kako je FB stranica rezervirana više za inspirativne, a ne preobimne tekstove te da postoje određena »zlatna pravila« kada je u pitanju rad na njoj.

»Kao prvo, treba uvijek znati kome je ta stranica posvećena i koji je to cilj koji ona mora dostići. Kada se to zna, mnogo je lakše shvatiti kakve sadržaje treba pružiti određenim korisnicima. Ti sadržaji ne smiju biti dosadni, suhoparni, stranica ne smije služiti izričito za samopromociju. FB nije za to, on treba nuditi inspirativne, intrigantne, zanimljive sadržaje koji daju vrijednost. Ne može proći tjedan dana da stranica objavi samo događaje ili samo vijesti o aktivnostima udruge, a ne i nešto privlačno.

U ovu društvenu mrežu se mora uložiti vrijeme, mora se planirati unaprijed. Također, najbolje bi bilo kada bi FB stranica imala više administratora«, ističe Igor Čeliković.

U nedostatku cjelovite slike o tome tko sve boravi i tko je sve aktivan na društvenim mrežama unutar prostora kulture Hrvata u Vojvodini, te u želji otkrivanja dosega objavljivanja na ovim mrežama, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je, prema riječima ravnatelja **Tomislava Žigmanova** otvorio ovaj problem na način da je organizirao seminar.

»Vidjeli smo što sve društvene mreže danas jesu, koji su potencijali, i kad je u pitanju rasprostranjenost sadržaja i kad je u pitanju aktivizam. Na taj način želimo osvijestiti i osvijetliti ovu problematiku unutar hrvatske zajednice i u prestojećem razdoblju želimo ozbiljnije pristupiti sagledavanju i pozicioniranju društvenih mreža u kulturni život Hrvata u Vojvodini«, navodi on.

Na pitanje ima li hrvatska zajednica potencijala odgovoriti izazovu kojeg nude društvene mreže, Žigmanov kaže kako više od 20 Facebook stranica hrvatskih kulturnih udruga ili grupa koje su namijenjene kulturi Hrvata u Vojvodini govori u prilog tome da postoji određena vrsta aktivizma unutar toga prostora odnosno da postoji određeni potencijal. Dodaje kako su ipak najveći deficit resursi, i po pitanju profesionalnosti i po pitanju znanja. Zbog toga bi se, kaže, s tim izazovom trebalo sustavnije pozabaviti.

Na kraju seminara, koji predstavlja prvi korak u pokušaju planiranja strategije na društvenim mrežama, stručna suradnica ZKVH-a **Katarina Čeliković** je predložila prisutnima koji su administratori FB stranica udruga i medija da svaku objavu na svojoj stranici podijele i na onu Kulture Hrvata u Vojvodini, kako bi se dobila kompletna i objedinjena slika aktivnosti i događaja unutar ovdašnje hrvatske zajednice.

Ivana Petrekanić Sić

Tragom jednog projekta za bazen

U fondovima subotičkog Povijesnog arhiva čuva-ju se mnogi projekti i planovi objekata iz prošlih vremena, pa i oni koji nisu ostvareni. Zaviriti u te projekte poseban je ugođaj zbog osjećaja atmosfere određenog vremena kada je planirano uljepšati neki dio grada ili okolice, pa i one što, iz tko zna kojih razloga, nisu realizirani.

Jedan od nikada realiziranih projekata je »Bazen za kupatilo u Bačkim Vinogradima« iz siječnja 1951. godine, koji je potpisao ing. **H. Weigel**. Pamti li itko takav projekt i, uopće, spominjanje kakvog investicijskog pothvata na teritoriju ove mjesne zajednice? I to nije tek skica nečije, rekli bismo, smjele zamisli, nego detaljan nacrt s presjecima, izgledom, proračunom i – kakve li ljepote – parkom u okruženju bazena. Uživanje je i vidjeti ovaj plan, u Subotici koja kronično, desetljećima, pati za mjestima za kupanje i banjanje, napose otkako je Paličko jezero zagađeno. Bazen u Bačkim Vinogradima projektiran je u dimenzijama 33 puta 10 metara, s dubinom između jednog i tri i pol metra. Nažalost, u danas dostupnim podacima uz projekt nije naznačena lokacija bazena, tj. nepoznato je njegovo precizno odredište na tako velikom teritoriju, kakva je ova mjesna zajednica.

Mlađi mještani ne znaju za ove planove, stare više od šest desetljeća, no sjećaju se priča starijih o davnim bušotinama na ovom području u potrazi (vjerojatno) za naftom, kada je, umjesto očekivanog, pronađen – termalni izvor. Po svemu sudeći, planovi za gradnju bazena ipak su nastali prije traganja za naftom. Naime, prema sjećanju starijih mještana istraživanja sadržaja dubokih slojeva tla kroz bušotine urađena su tek kasnih šezdesetih godina prošlog stoljeća. No, ni tad projekt za bazen nije iskorišten. Izvor je zatvoren i u javnosti više nije poznata njegova lokacija.

Sedma republika

Po posljednjem ustavu bivše Socijalističke Federativne Republike (SFRJ) u teritorijalno-organizacijskom sustavu postojalo je šest republika i dvije autonomne pokrajine (Vojvodina i Kosovo). Kada sam maturirao davne 1965. godine u to je doba Kosovo i Metohija bila samo autonomna oblast. Koliko sam ja čitao, po prvim varijantama teritorijalne organizacije, još dok je trajao Drugi svjetski rat, postojali su planovi da i Vojvodina bude zasebna republika s obzirom na njeno značajno sudjelovanje u ratu; vojvođanske brigade prelazile su u Bosnu da se tamo bore, u završnici rata većinu boraca na Srijemskoj fronti davali su Vojvođani, među njima i subotička Osma vojvođanska brigada (bunjevački Hrvati) i brigada *Sándor Petőfi* (Mađari). Obje brigade kod mjesta Batina, odnosno Bolman, pretrpjele su velike gubitke. Po sjećanjima tadašnjih političkih vođa, to je bio jedan od razloga što Mađari nisu doživjeli sudbinu vojvođanskih Nijemaca. Naime, postojao je plan da i oni budu kolektivno kažnjeni i iseljeni. Upravo ovaj višenacionalni sastav boraca, ali i samog stanovništva bio je argument za republiku. Zatim, spominjala se i »Srpska Vojvodina« koja je postojala desetak godina nakon sloma revolucije 1848.-49. godine. Ovo posljednje je bio glavni argument da Vojvodina ostane ipak samo pokrajina u sastavu srpske federalne republike. Nakon ustavnih promjena 1974. godine status Kosova je dignut na rang pokrajine s dosta velikim ovlaštenjima. Tvorcima čuvenog *Memoranduma* Srpske akademije nauka i umjetnosti (SANU) upravo u ovom činu su vidjeli jedan od razloga neravnopravnosti Srbije u SFRJ. »Srbija je faktički podijeljena na tri dela. Autonomne pokrajine su u svemu izjednačene sa republikama, sem što nisu definisane kao države i što nemaju isti broj predstavnika u pojedinim organima Federacije. (...) Političko pravni položaj Uže Srbije je sasvim neodređen, to nije ni republika ni pokrajina.«

Zanimljivo je da pisci *Memoranduma* nijednom ne spominju položaj »sedme republike«, a to je bila nekad moćna JNA, koja je imala status, po mom mišljenju, i viši od samih republika. O njenim troškovima i financiranju nitko nije smio ni zucnuti. Svaka republika je imala moćne graditeljske firme koje su radile isključivo za potrebe JNA, od stanova za časnike do podzemnih skladišta, aerodroma itd. Uz ovakvu vojsku stvorena je i snažna vojna industrija. U zemlji su održavane vrlo »uspješne vojne vježbe« uz masovno sudjelovanje svih rodova armije. O nanesenim štetama civilima i o poginulim ili ranjenim pripadnicima JNA nigdje nije procurila nikakva službena vijest.

Neomilitarizacija

Poslije nedavne vojne parade i izložbe borbenih sredstava na vojnom aerodromu Batajnica u vijestima na jednoj komercijal-

 Herbert Spencer (1820-1903)

noj privatnoj radio-televizijskoj stanici čula se izjava: »Modernizacija Vojske Srbije trajat će do 2025. godine i naša država bit će vojno najmoćnija sila u ovom dijelu Europe«. Naime, osim zrakoplova lovaca-bombardera MIG-26, od prijateljske Ruske Federacije dobit ćemo »besplatno« i dva transportna zrakoplova *antonov*, zatim tenkove, a u suvremenom opremanju naše vojske sudjelovat će i naša rekonstruirana i afirmirana obrambena industrija. Časnici i vojnici dogodine će dobiti za 10% veće plaće i rješavat će se njihovi stambeni problemi. O tome koliko će nas porezne obveznike to koštati vrlo su oskudne informacije. Kao probni balon lansirana je ideja o nekakvoj novoj obveznoj »predvojničkoj obuci«. Pade mi na um da neki analitičari smatraju kako je poslijeratni nagli uspon Njemačke bio rezultat defašizacije, ali i demilitarizacije, to jest imali su onoliko stajace vojske i naoružanja koliko su SAD smatrale potrebnim da im služe kao pomoćne trupe. Američke vojne baze i danas postoje na tlu Njemačke i Nijemcima ništa ne nedostaje glede vojske.

Vojnički tip društva?!

Engleski mislilac i sociolog **Herbert Spencer** dijeli društva na vojnički i industrijski tip. Kaže: »za vrijeme evolucije obično je postojalo miješanje tih dvaju tipova tipova (...) Naročito se za prirodu organizacije koji prati neprestana ratobornost može dokazati da ona postoji a priori i a posteriori«. U njegovo doba industrijsko društvo je bilo u razvoju. Ako razmišljam a posteriori, znanjem koje proizlazi iz iskustva, snažna armija ne vodi baš dobrom, osjetili smo na vlastitoj koži. Ja bih, a vjerujem i ostali čitatelji, više željeli čuti izjavu zvaničnika da ćemo »do 2025. godine biti najsnažnija industrijska zemlja u ovom dijelu Europe!«. Ovako imam samo dilemu: je li naša domovina ponovo na početku evolucije, pa smo mješoviti tip društva?

Pat-rat!

U oblasti prometa već odavno je na snazi nikada javno objavljeni, ali kontinuirani rat u kom svakodnevno sudjeluju dva neravnopravna protivnika: vozači motornih vozila i biciklisti. Tu borbu, kada u njoj nema žrtava, karakteriziraju salve obostranih verbalnih napada uglavnom zbog bahatog ponašanja ili nepoštivanja prometnih pravila, pri čemu treba istaknuti kako su i jedna i druga strana podjednako u pravu koliko su i u krivu.

O čemu je, zapravo, riječ?

Krenete li, recimo, iz Subotice prema Somboru ili starim putem prema Novom Sadu na istoj cesti susrest će se i biciklisti i vozači motornih vozila, prvi vjerojatno psujući gust promet koji ih tjera na maksimalnu pažnju sve vrijeme vožnje, a drugi isto tako psujući bicikliste koji im usporavaju vožnju i tjeraju ih na dodatnu koncentraciju. S izuzetkom pravaca prema Paliću i Kelebiji, te par ulica u samom gradu koji imaju biciklističke staze (koje su također očajne) prometna slika Subotice i prilazima gradu, slobodno možemo reći, je katastrofalna.

Ništa, naravno, nije bolja situacija niti kada je riječ o okolnim selima. Zapravo, još je i gora, jer s izuzetkom Palića ili Hajdukova, biciklističke staze u većini okolnih mjesta najobičnija su mislena imenica, pri čemu treba reći da se neka od njih, poput Male Bosne ili Žednika primjerice, nalaze na prometno vrlo frekventnim dionicama.

Potencijalni odgovor odgovornih, kada bi ga (naravno) uopće bilo, lako je predvidiv i račva se na dvije strane da bi se na kraju spojio u isto. Objašnjenje? Može. Lokalna samouprava će veći dio krivnje za ovakvo prometno sr... stanje svaliti na državu, odnosno *Puteve Srbije* koji su dužni voditi brigu o magistralnim cestama (kakve su, primjerice, one prema Somboru ili Novom Sadu), dok će država sigurno već naći neki paragraf u kom se krije krivnja lokalne samouprave. U jednom bi se, međutim, i jedni i drugi složili: za izgradnju biciklističkih staza od Subotice u raznim pravcima treba puno novaca, kojih, naravno, nema. Baš kao što puno novaca treba i za izgradnju istih staza u gradu i okolnim naseljima, kojih također nema.

Takav odgovor bi i pio vodu kada se ljudi ne bi kretali po okolnim zemljama. Primjerice, na državnoj cesti M 55 Segedin – Baja, na potezu od Miljkuta (Mélykút) do Gornjeg Svetog Ivana (Felsőszentiván), država ili lokalna samouprava (ili zajedno) našli su novac za izgradnju biciklističke staze. A što tek reći o Međimurju? I po površini i po broju stanovnika manje od teritorija kog pokriva Grad Subotica, od Mure do Drave ova je županija premrežena s 12 biciklističkih trasa koje u ukupnoj duljini od oko 800 kilometara (naspram 33 km subotičkih!) prolaze i kroz najmanja naseljena mjesta. Za početak, preporuka lokalnoj samoupravi je sljedeća: neka prvo pogledaju poseban prilog na ovu temu, objavljen 21. travnja ove godine u *Međimurskim novinama*, a zatim (ako ih to uopće zanima) neka se počnu raspitivati i učiti od pametnijih kako se te stvari rješavaju. Na obostrano zadovoljstvo aktera rata s početka teksta.

Z. R.

Nova knjiga Katarine Korponaić – *Tajanstvena Subotica*

Porodična i zavičajna kronika

U izdanju Povijesnog arhiva iz Subotice koncem prošloga tjedna subotička novinarka i aktualna suradnica *Hrvatske riječi* **Katarina Korponaić** objavila je knjigu *Tajanstvena Subotica*.

Riječ je o »porodičnoj i zavičajnoj hronici«, kako u podnaslovu piše, u kojoj se kroz četrnaest poglavlja prepliću podaci o povijesti obitelji Korponaić i sredine u kojoj je autorica odrastala. Na 168 stranica knjiga je, osim faktografskim podacima, bogato ilustrirana i fotografijama i dokumentima od XVIII. stoljeća do današnjih dana, a koji podjednako svjedoče i o porodičnoj lozi Katarine Korponaić i o Subotici i njezinoj okolici.

Nakon *Starih subotičkih porodica*, objavljene 2012., ovo je druga knjiga Katarine Korponaić, a pogovor za nju napisali su ravnatelj Povijesnog arhiva **Stevan Mačković** i novinar i sociolog **Ljubomir Đorđević**. *Tajanstvena Subotica* može se nabaviti u Gradskoj knjižari *Danilo Kiš* (»kod Mirka«) i u Suvenirnici ispod Gradske kuće u Subotici.

Z. R.

Podsjećanje od 60 godina

I danas boli

Uredbom AVNOJ-a je bilo određeno da se konfiscira sva imovina neprijatelja, a u ovu kategoriju su bili svrstani i imućni ljudi – kulaci, koji su smatrani protivnicima nove FNRJ na putu u socijalizam i komunizam * Osim kazni s prinudnim radom i novčane kazne trebalo je platiti i troškove kaznenog postupka u paušalnom iznosu

Zemljoradnik, paor, seljak je volio, voli i uvijek će voljeti svoju zemlju pa kakvi god uvjeti bili u privređivanju ili otkupu (preuzimanju) domaćih proizvedenih viškova. Njemu je grijeh ostaviti zemlju, neobrađenu, u parlogu, jer će sljedeće godine biti teže je obraditi.

Od svih viškova koje je proizveo on je gledao da te viškove pretvori u novi hektar, lanac, jutro, kuću. Bio je štedljiv, čuvaran kada je bio u pitanju užitak ili osobne potrebe. Jedino nije žalio uložiti u zemlju, u novu kuću, novi lanac ili jutro, dva, tri...

Bez obzira kako je uspio naplatiti predane viškove državi, najčešće je bio oštećen jer nije pokrio sve troškove koje je imao. Često je dugo čekao dok je saznao cijenu za proizvedene viškove, a time i financijski efekt za svoj uloženi trud. Mnogi su predavali državi viškove jer nisu imali smještajnih kapaciteta. Često je bio oštećen i zbog vlage, koja se nije uvijek odgovarajuće odredila, a isti je slučaj bio s prljavštinom (prirodicom).

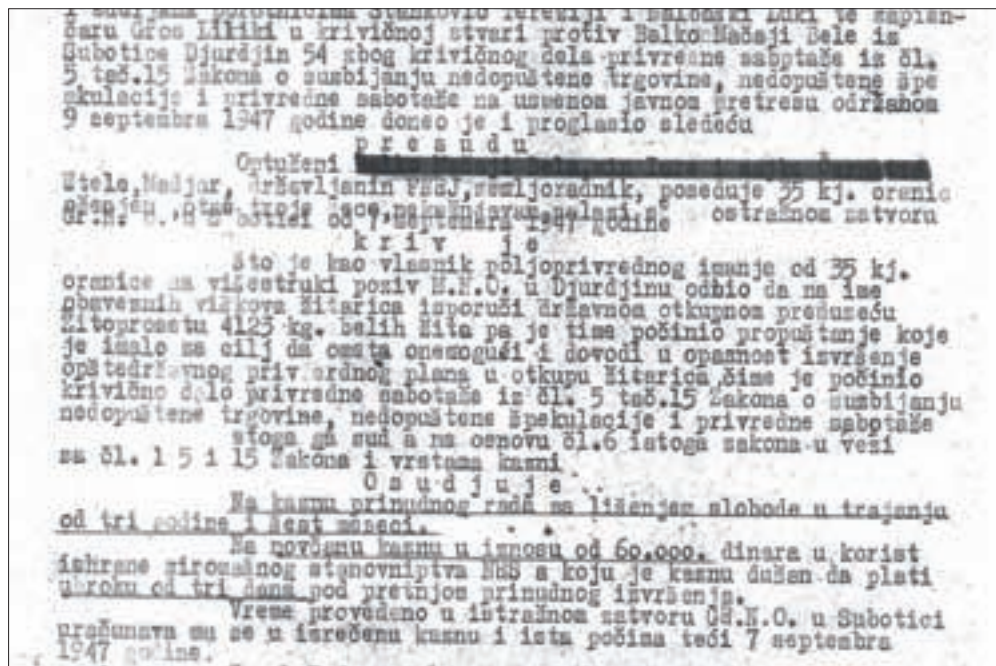
Konfiskacija je oduzimanje imovine, najčešće bez naknade, odlukom suda, a provodi se kao kazna i zaštitna mjera. Pod oduzimanjem se podrazumijeva da se oduzima protuzakonito stečena imovina, ali ima razdoblja kada se oduzimala i pravilno – zakonito stečena imovina, koja ovim činom najčešće postaje državna imovina.

Konfiskacija je bila naročito »aktualna« u razdoblju poslije završetka II. svjetskog rata, koja je zavedena od strane Komunističke partije u razrušenoj zemlji uvođenjem obaveznog otkupa. Naime, 21. listopada 1944. je donijeta Uredba AVNOJ-a kojom se konfiscira sva imovina neprijatelja, koja je sekvstrirana od strane »okupatorskih vlasti«. Ovo se odnosilo i na imovinu ratnih zločinaca i pomagača neprijatelja. U ovu kategoriju su bili svrstani i imućni ljudi – kulaci, koji su smatrani protivnicima nove Federativne Narodne Republike Jugoslavije na putu u socijalizam i komunizam. Pod konfiskaci-

jom – oduzimanjem imovine donošene su presude na temelju Zakona o suzbijanju nedopustive trgovine, nedopustive špekulacije i privredne sabotaže, najčešće temeljem članka 3, točka 1, te čl. 4, 5, 6 točka 15 ovog Zakona.

Nerealno »razrezane« količine

Pogotovo je agrar pored ostalih privrednih grana bio veoma zanimljiv za novu vlast. Naime, bile su »propisane – odrezane« količine koje je poljoprivredni proizvođač »morao« ostvariti na

svom imanju. Ove količine žita, raži, ovsa, kukuruza, svinja, masti i dr. uvedene su zasebnim uredbama. Neispunjenje predajom ovih propisanih količina dovelo je seljaka u veoma neugodnu situaciju jer su razrezane količine često bile nerealno određivane i velike, koje seljak nije mogao bez naknade ispuniti i predati kao višak vlastima jer jednostavno nije dovoljno rodilo.

Ove često nerealne procjene su izazivale kod seljaka nezadovoljstvo i otpor i seljak je pokušavao zaštititi sebe i svoju obitelj

sakrivanjem viškova (eventualnih). Nove komunističke vlasti su rigorozno provodile upute, često prekoračujući svoje ovlasti uz uporabu sile. Nerijetko se postupalo samo na osnovu indicija ili potkazivanja, ne obazirući se na točnost ili animozitet, svađu »dobronamjernih« susjeda.

Poznat mi je izuzetan slučaj kada je seljak izbacio iz javnog loka službenika porezne službe, vrijeđajući ga »da neće piti u kafani u kojoj on pije«. Epilog je bio da mu je sljedeće godine »obaveza« bila razrezana u tolikoj mjeri koju nikako nije mogao izvršiti te je osuđen na zatvorsku kaznu, imovina konfiscirana u tolikoj mjeri da obitelj – supruga i dvoje djece – često nisu imali što jesti.

Najčešće optužbe su bile: »...vlasnik poljoprivrednog imanja višestruki poziv MNO-a u... odbio da na ime obaveznih viškova žitarica isporuči državnom poduzeću Žitopromet... kg bijelih žita, dakle je učinio propuštanje koje je imalo za cilj da ometa, onemogućava i dovodi u opasnost izvršenje opće državnog privrednog plana u otkupu žitarica, pa je time počinio kazneno djelo privredne sabotaže iz čl. 5, toč. 15 Zakona o suzbijanju nedopuštene špekulacije i privredne sabotaže u vezi s čl. 18 Uredbe o otkupu žitarica, stoga ga sud temeljem čl. 6. istoga Zakona u vezi s čl. 1, 5, 15 Zakona o vrstama kazni osuđuje... na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od... godina, na novčanu kaznu u iznosu... dinara u korist ishrane siromašnog stanovništva N. R. Srbije u roku od 3 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Vrijeme provedeno u istražnom zatvoru uračunava se u kaznu prinudnog rada i ista počinje teći od ... 1947. g... U slučaju nenaplativosti novčana kazna pretvara se u kaznu

prinudnog rada bez lišenja slobode u trajanju od 2 godine... Optuženi je dužan da snosi troškove kaznenog postupka kao i troškove izvršenja kazne... Optuženi je dužan da na ime paušalnog iznosa plati u roku od 3 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja svotu od ... dinara.«

Slijedi obrazloženje u kojem se decidirano navodi da je primio rješenje MNO-a, no svojoj obvezi i unatoč višestrukog pozivanja nadležnom mu MNO-a nije udovoljio, tako da je odbio udovoljiti »... kg bijelih žita«.

Pisac ovih redova imao je uvid u rješenja o izvršenim kaznenim djelima »protiv opće narodne imovine i imovine zadružnih društvenih organizacija i sabotaže«, u jednom je rješenju radi neispunjenja obaveza predaje 7.300 kg kukuruza, osim dvije godine i šest mjeseci zatvora s prinudnim radom, i konfiscirana cjelokupna imovina kao sporedna kazna a u drugom radi 4.123 kg pšenice je osuda na tri godine i šest mjeseci zatvora s prinudnim radom i 60.000 dinara kazne.

Iz ovakvih izloženih činjenica i u svim ostalim rješnjima sud je »ustanovljavao« da se u radnjama optuženog stječu elementi kaznenog djela sabotaže u čl. 5, točke 15... »omete, onemogućava i dovodi u opasnost izvršenje općeg državnog privrednog plana u otkupu žitarica pa je optuženi za ovo djelo i oglasio krivim.«

Metenje tavana

Iz priča osuđenih, pa i priznanja nekih izvršitelja nakon 20-30 godina o svom djelovanju došlo se do zaključka da su detalj-

ni pretresi, metenje tavana, podruma, čupanje brkova, primjena sile doveli do toga da su seljaci iz straha priznavali gdje je sakrivena izvjesna količina žita, kukuruza ili masti ili su »izvršni organi« pronašli određene količine skrivenih proizvoda. Na temelju nekoliko presuda vidi se da su prilikom konfiskacije »izvršni organi« bili neumoljivi, da se išlo u krajnost. U rješenju br. I. 224/945. g. navodi se da je vlasnik imovine od 34 j. oranica s 1.200 kv. hv. salaša s dvije zgrade s ostalim nusprostorijama i popisuje se pokretan inventar:

Jedna kobilica stara 7 g. ždrebna	7000 din
Jedna kobilica vranica 7 g. ždrebna	7000 din
Jedan konj mrkov 6 g.	5000 din
Jedna krava žuto šarena st. oko 10 g.	3000 din
Jedna junica žuto šarena stara 2 g.	4000 din
Jedan par konjskih sersama polovni	3000 din
Jedan par konjskih sersama polovan	1000 din
4 kom prtena čebeta polovna	1000 din
2 kom gvozdena bureta za benzin prazan	300 din
5 kom vrengija polovna	300 din
5 kom povodca polovna	100 din
3 kom konjska ulara polovna	120 din
Jedna samovezačica marke Puzemat	6000 din
Jedan jednobrazdni plug gvozden ispravan	500 din
Jedan dvobrazdni plug gvozden ispravan	700 din
Jedan kopački plug gvozden ispravan	400 din
Jedan drveni valjak od 3 dijela	200 din
Jedna mašina za sijanje kukuruza	5000 din
Jedna mašina za sijanje žita	4000 din
Jedna parača od struke	2000 din
Jedna seljačka kola ispravna br. 12	4000 din
Dvoje saonice polovne seljačke	1500 din
Jedan fijaker žute boje (Stajer Vogen)	5000 din
Jedna krmača bijela stara 3 g.	4000 din
8 kom prasica od 3 nedjelje	2000 din
24 kom vreća razne veličine	1000 din
500 snopova kukuruzovine	1500 din
2 hf žitne slame	2000 din
1 hf sijena od muharike	1000 din
Jedan valov od cementa dug 3 m	400 din
Jedan valov od cementa dug 2 m	200 din
20 kom pernatih živine	2500 din
Jedna vaga koja mjeri do 500 kg	500 din
Jedna gvozdena brana polovna	800 din
I time je popis dovršen.	

Na poseban upit sudskog izaslanika sin konfiskanta ... izjavio je da se vlasnik, njegov otac, nalazi na izdržavanju kazne od 2 g. star 59 g. i posjeduje 34 kat jutara i 1200 kv. Hf oranica, u domaćinstvu je majka od 59 g. koja posjeduje ½ kuće i on koji nema imovine.

Nakon svih ostalih upoznavanja s postupkom ovog popisa zapisnik su potpisali sudski izaslanik, član MNO uz obračun troškova izlaska na lice mjesta

Cijela dnevica	240 din
Vozna karta do Pačira	44 din
Vozna karta brzi od B. Topole	94 din

	378 din

Sudska ovjera originala – pečat i potpis.
Sudski izaslanik potpis nečitak.

Kopija ovog rješenja nije prikazana u cijelosti kao preslika kako se ne bi vidjela imena osoba o kojima je riječ. To se odnosi i na ostala rješenja koja posjedujem, jedina identifikacija su točni brojevi predmeta presuda iz razloga da ne bih obnavljao bolno sjećanje konfisciranih osoba i njihovih nasljednika na dane koji su se dogodili prije 60 godina.

Rezime

U presudama su interesantni rasponi godine na koje su osuđivani i iznosi kazni. Suhoparne brojke su bile od najmanje 5, 6, 8 mjeseci do najviše 8 godina robije s prinudnim radom. Većina presuda je »donijela« osuđenima 1, 2, 3, 3 i pol godine. Osim toga, osuđeni su i na plaćanje novčane kazne u rasponu od najmanjih iznosa od 100 i 200 dinara pa preko 10 tisuća/3, 15 tisuća/5, 20 tisuća/13, 25 tisuća/7, 28 tisuća/1, 30 tisuća/12, 35 tisuća/4, 40 tisuća/8, 50 tisuća/10, 60 tisuća/6, 70 tisuća/4, 80 tisuća/4, 100 tisuća/9, 150 tisuća/1 i 200 tisuća/1. Sve ove novčane kazne, osim robije s prinudnim radom, su trebale biti isplaćene u roku od 3 dana odnosno 15 dana. Što je još itekako grozno i poražavajuće za ljudski postupak da ove novčane kazne, ako se ne uplate u tom roku od 3 odnosno 15 dana, zamjenjuju se zatvorom od 2 godine odnosno 200, 300, 400, 500 do 600 dana. S obzirom na to da su muške glave odvedeni u istražni zatvor i odatle odmah na odsluženje cijele dosuđene kazne zatvora s prinudnim radom, na suprugama, ili eventualno na djeci, je ostalo da uplate ove novčane kazne. To je najčešće bilo nemoguće ispuniti tako da su osuđenici izdržali i ove novčane kazne pretvorene u robiju i nastavili boravak u zatvoru. Osim ovih kazni s prinudnim radom i novčane kazne, trebalo je platiti i troškove kaznenog postupka u paušalnom iznosu koji se kretao od 100, 500, 800, do najviše 1.000, 2.000 do 5.000 dinara, koji se trebao također uplatiti u roku od 3 odnosno 15 dana. U nekim prilikama nije donijeta u presudi kazna o novčanom iznosu (namjerno ili omaškom, ne znam), dok su u dosta primjera oslobođeni plaćanja troškova paušalnog iznosa za troškove kaznenog postupka, odnosno novčane kazne radi subverzivnog djelovanja protiv države.

Suci koji su donosili ova rješenja u obrađenom materijalu bili su (poznati autoru):

LJ. M	1 rješenje
M. H	49
K. S.	47
S. C.	14
A. M.	39
K. LJ.	3
T. I.	3
Svega	156 rješenja

Ne želim iznositi svoje mišljenje, osim jedne teške gorčine, koju sam osjećao radeći ovu analizu. Koliko li je bilo nadmenosti, neljudskosti, izražavanja premoći ili primjene sile, do osvetoljubivosti, da ne kažem ogromne licemjernosti! Nažalost, poznao sam ih osobno petoricu!

Ljudevit Vujković Lamić

Dejan Kovač iz Monoštora proizvođač kineske urme

Egzotična voćka, a s bačke zemlje

Snižava krvni tlak, regulira probavu, pomaže pri liječenju bolesti disajnih organa, blagotvorno djeluje kod depresije, štiti od srčanih oboljenja i kancera. Ovo je samo dio ljekovitih svojstava kineske urme (zizyphus jujuba) ili kako je još zovu žižula. Uz to, ova voćka nije zahtjevnija za uzgoj jer joj nije potrebna kemijska zaštita, a vijek stabala je nekoliko desetljeća. Usprkos tome, kod nas je još nepoznata. Rijetko se nalazi u prodaji, a jedan od rijetkih plantažnih, možda i jedini, proizvođač kineske urme u Srbiji je **Dejan Kovač** iz Monoštora. Hrabro se prije pet godina upustio u tu proizvodnju iako mu je internet bio jedini vodič. Tražio je neko ekološko voće koje se proizvodi bez uporabe kemije i našao kinesku urmu. Pet godina kasnije u ograđenom i uređenom voćnjaku ima 130 stabala u punom rodu. Ono gdje još uvijek fali je prodaja, jer kako to obično biva prema svemu što je novo i nepoznato, kupci su nepovjerljivi i oprezni.

Osvajanje nepovjerljivih kupaca

Prije samog sađenja kineske urme Dejan je imao iskustva u voćarskoj proizvodnji, jer je u svom vrtu zasadio mali voćnjak s različitim vrstama, po dvije-tri voćke od jedne vrste, onoliko koliko treba njegovoj obitelji. A onda je odlučio probati nešto novo i nepoznato – kinesku urmu. I odmah je išao na veliko. A to veliko znači da je nekoliko tisuća eura uložio u kupovinu 132 sadnice, odvojio komad od pol jutra zemlje, ogradio voćnjak i izbušio bunar. Kaže, imao je sreće da mu se prime sve sadnice, a prvi urod brao je već iste te godine.

»Najbolje su kada im pokorica još nije u potpunosti braon boje. Kako zriju, omekšavaju i mijenja im se okus. Za sada prodajemo svježe plodove. Za svoje kućanstvo prošle godine radili smo džem i rakiju, može se kineska urma i sušiti, praviti od nje puter. Planiram i ja da naredne godnine odem korak dalje i dio proizvodnje, umjesto sirovog uroda, prodajem kao džem ili sušenu kinesku urmu«, kaže Kovač.

Sada urod prodaje na tržnici u Novom Sadu i Beogradu. Nije lako, jer su kupci još uvijek nepovjerljivi prema novom i nepoznatom voću, a i sami prodavači na tržnici. Probija se polako Dejan i među Somborce, pa na jedino mjesto gdje uvijek ima njegovih kineskih urmi kupci dolaze i iz drugih dijelova grada.

»Sudjelovao sam na sajmu u Somboru i bilo je onih koji su kupovali, ali po 10-20 dekagrama, rijetko pol ili kilogram. Ljudi uglavnom ne znaju ništa o kineskoj urmi, niti su čuli za nju, niti

Dejan Kovač iz Monoštora prije pet godina zasadio voćnjak sa 130 stabala kineske urme. Sada sa svakog od tih stabala bere od 35 do 50 kilograma ovog egzotičnog voća koje prodaje u Beogradu i Novom Sadu. Cijena na tržnici je 500 dinara

su je vidjeli, niti probali. Bude tu onda sto pitanja i potpitanja, neki odmah probaju, neki neće ni da okuse. Različite su reakcije kada prvi put vide i probaju kinesku urmu«, kaže on.

Cijena je 500 dinara, dok se u Sloveniji prodaje za 11 eura, a u Hrvatskoj za 20 do 50 kuna po kilogramu.

Proizvodnja bez kemije

Pokazalo se da kineskoj urmi odgovara ovo podneblje i da nije skupa i zahtjevnija za uzgoj. No, usprkos naizgled lakoj proizvodnji, nije Dejanu bilo lako, jer nije imao od koga učiti, koga pitati. Sam je tragao za informacijama, učio na svojim pogreškama.

»Vegetacija počinje kasno, oko 1. svibnja, tako da se izbjegavaju štete od mraza. Kineska urma cvjeta do kraja lipnja. Berba počinje početkom rujna, a završava se u posljednoj dekadi listopada. A kada prispiju kineske urme, beru se svaka tri dana. Prosječan urod po stablu je 35 kilograma, ali neke voćke mogu dati

Dugovječna i otporna

Kineska urma u Kini se gajila još prije 4.000 godina. To je listopadni grm koji može da poraste do visine od četiri metara, a stablo može da živi i do 200 godina. Otporna je na niske zimske temperature i podnosi temperature i do 30 stupnjeva ispod ništice. Plodovi su joj slični klasičnoj urmi, boje kafe, dugi od 3 do 4 centimetra. Pokožica im je sjajna, a meso svetlo zeleno, egzotičnog okusa. Plodovi se u Kini koriste svježi, suhi, konzervirani, kandirani ili prerađeni u kompot, džem, marmeladu, slatko, pire, sok, sirup, rakiju i liker. U 100 grama plodova nalazi se 400 mg vitamina C. Bogata je mineralnim solima, a posebno kobaltom, jodom i željezom. Na dalekom istoku plod se koristi kao lijek za oboljenja srca, reguliranje krvotoka, otklanjanje malokrvnosti, bolesti bubrega i disajnih organa.

i 50 kilograma. Kinesku urmu ne ugrožavaju nikakve bolesti pa nema potrebe za kemijskom zaštitom. Jedino što traži je navodnjavanje kako bi iznijela maksimalni urod», kaže ovaj monoštorski proizvođač kineske urme.

Svoj voćnjak drži »pod konac« i već gleda i planira poslove koji ga čekaju kada obere i pokupi sav ovogodišnji urod. Jedan od tih poslova bit će i gnojidba stajskim gnojivom.

Ima Dejan ideja i planova oko proširenja voćnjaka, ali preduvjet za to je tržište na koje bi mogao plasirati svježe kineske urme, ali i sušene urme, džemove i rakiju.

»Oko tržišta i treba najviše truda. Treda objašnjavati i trgovcima i kupcima. Prvi su nepovjerljivi trgovci koji uz povoljnost da plate kada prodaju i vrate ono što ne prodaju još uvijek s nepovjerenjem uzimaju nešto što je novo. Međutim, oni koji su probali sada redovito u ponudi imaju kinesku urmu«, kaže Kovač.

Zahvaljujući Dejanu kineska urma nije više nepoznata ni Monoštorcima, jer svakom tko zatraži sadnicu za svoj vrt, dvorište ili travnjak, Dejan rado poklanja mlade voćke iz svog voćnjaka.

Z.Vasiljević

Tjedan u Somboru

Zemlje ima, ALI ZA KOGA?

Više od 20.000 hektara ili točnije 22.137 hektara. Državne zemlje. Toliko je ove jeseni poljoprivrednicima u Somboru ponuđeno na javnim dražbama. Zavidna brojka, pa će oni neupućeni još i (pogrešno) zaključiti kako eto zemlje ima dovoljno

za svakoga tko želi orati i sijati na državnim njivama. Međutim, da su u krivu ti što tako misle pokazalo se već prvih dana javnih dražbi. Zemlje ima dovoljno, ali je još više onih koji tu istu zemlju žele. (Što bi rekli, da se ne uvrijedi nitko, mala bara, a puno krokodila). Da tu zemlju žele samo oni koji tamo gdje je ta ista zemlja žive i rade, još bi se nekako mogli i zadovoljiti svi interesi, ali kada se tu umiješaju oni koji možda nikada nisu kročili u selo u čijem ataru žele sijati i žnjeti, e onda nastaju problemi. Toliki da policija (što u civilu, što u uniformama) bdije na svakoj dražbi, a ako uzavru strasti razdvaja i legitimira. I ne samo to. Izlicitirane cijene obaraju sve rekorde i zdrave računice, kao da će na tim njivama (daleko bilo) rasti indijska konoplja, a ne kukuruz ili repa. Hvataju se ratari za glavu, upiru prstom u svoje dojučerašnje (po seljačkoj mucu) kolege, gledaju poprijeko one koji nemaju ni bicikl a zakupljuju na stotine hektara (znaju oni za koga) i pitaju glasno ima li u ovoj zemlji zakona i države koja može stati na put makinacijama s državnom zemljom? Pitaju, a i sami odgovor već znaju – nema. Uvijek će oni veliki naći načina (da ne kažem neki propust u zakonu) da se domognu još kojeg hektara više, pa čak i ako su ti hektari desetke i stotine kilometara daleko od mjesta u kome žive. I nema tu nikakvog kršenja zakona. Jeste da je zakon izričit – zemlja se može licitirati u katastarskoj općini u kojoj nositelj obiteljskog gospodarstva ima mjesto boravka, ali se i tom zakonskom uvjetu vrlo lako može doskočiti. Treba samo naći nekog spremnog da pod svojim imenom, a tuđim novcem licitira desetke, pa i stotine hektara. Nekog spremnog da se za tu uslugu zadovolji dijelom zemlje ili novčanom nagradom. I spremnog da se poslije svega vrati u svoje selo.

Tako ovih dana izgledaju dražbe za državne njive u Somboru i okolnim selima. Za točno 22.137 hektara državnih njiva iz kojih će morati izaći već naredne jeseni. A koliko će imati interesa da ulažu u zemlju koju će napustiti već poslije jedne žetve i berbe, već je za neku drugu priču.

Z.V.

Srijem se mora istraživati kao cjelina

Bez suradnje svih ustanova gdje rade arheolozi u cijelom Srijemu i u Srbiji i u Hrvatskoj, bio bi nepotpun rad i on ne bi zadovoljio norme koje suvremena znanost traži, kaže arheolog Radovan Sremac

Na lijevoj obali rijeke Bosut u ataru sela Vašica kod Šida nalazi se Gradina, višeslojni prapovijesni arheološki lokalitet, na kome su prva iskopavanja vršena 1964. i 1965. godine. Otkriveni nalazi datiraju iz razdoblja neolita, eneolita do bronzanog doba. Prema pisanim izvorima u ovom dijelu Srijema su tijekom starijeg željeznog doba živjeli Breuci, a vjeruje se da je Gradina na Bosutu bila njihov administrativni centar. Predmeti pronađeni na ovom lokalitetu danas se čuvaju u Arheološkoj zavičajnoj zbirci u Šidu. Kolika je važnost tog arheološkog lokaliteta u Srijemu, pronađenih predmeta, kao i suradnje arheologa i povjesničara iz cijele regije koji se bave istraživanjima kako bi se dobila potpuna slika o povijesti Srijema, govorio nam je arheolog iz Šida **Radovan Sremac**.

Lokalitet europskog značaja

Arheološka zbirka u Šidu je formirana 1989. godine u vrijeme kada su obustavljena istraživanja Gradine na Bosutu. S obzirom na to da je tada bio na snazi zakon, po kojem predmeti nisu smjeli napustiti teritorij na kojem su pronađeni, a Šid nije imao Muzej, arheološki nalazi pripali su Galeriji slika *Sava Šumanović*. Po nalogu Ministarstva kulture 2013. godine su svi arheološki nalazi morali biti izmješteni iz galerije. Kako Šid ne bi tada ostao bez arheološke zbirke, osnovana je Zavičajna zbirka kao odjel Narodne knjižnice *Simeon Pišćević*. Zbirka sadrži oko 6.200 predmeta. Najveći dio tih predmeta potječe s lokaliteta Gradina iz prapovijesnog razdoblja. Neki od njih su s lokaliteta u Erdeviku, groblja u Batrovcima, a u zbirci se nalaze i slučajni nalazi koje su donijeli mještani.

Arheološki lokalitet Gradina je od europskog značaja, tvrdi arheolog **Radovan Sremac**.

»Nitko u jugoistočnom dijelu Europe ne može se baviti prapoviješću a da se ne dotakne Gradine, posebno kada je u pitanju željezno doba. Gradina je dala ime velikoj Bosutoj kulturi koja se prostirala od Jadranskog mora do rumunjskog Banata«, kaže on. »Arheološka zbirka u Šidu ima najbogatije nalaze iz tog razdoblja. Jer baviti se ne Srijemom, ne Srbijom, ne Balkanom nego nečim mnogo širim, prapoviješću, a ne dotaknuti se Gradine je nezamislivo. Sama činjenica da imamo najveći broj predmeta s tog lokaliteta nesumnjivo govori da je naša zbirka od iznimno velikog značaja. Kada bi se formirao muzej kompletnog tipa da

predstavi arheološki dio povijesti, zatim povijesni, dokumentarni, umjetnički odjel koji bi pokrio povijest ovog kraja, to bi bilo savršeno«, smatra Sremac.

No, nije samo Šid poznat po arheološkim nalazištima. Čitav Srijem je prebogat kada je u pitanju arheologija.

 Radovan Sremac

Pokretna izložba

»**M**lade generacije nisu svjesne vrijednosti arheoloških nalaza uopće, a starije generacije koje su imale priliku vidjeti postavku Gradine imaju neku svijest o tome. Ove godine smo dobili od Pokrajinskog tajništva za kulturu sredstva za pokretnu izložbu, koju bi nudili cijeloj regiji kako bi na neki način reklamirali našu arheologiju. Stalno apeliram na građane da, ako bilo što pronađu, donesu u Zavičajnu zbirku, kako bi ih arhivirali i zabilježili gdje su pronađeni. Svaki podatak je od velikog značaja za neka kasnija povijesna i arheološka istraživanja ovog dijela Srijema«, poručuje Radovan Sremac.

Gradina na Bosutu

»Srijem je prebogat arheologijom od prapovijesti, preko antike, srednjeg vijeka i buduću da je kroz cijelu povijest bio političko, administrativno, kulturno, jedna cjelina, ne može se proučavati povijest jednog dijela Srijema, bez njene cijeline, od Vinkovaca do Zemuna. Bez suradnje svih ustanova gdje rade arheolozi u cijelom Srijemu, i u Srbiji i u Hrvatskoj, bio bi nepotpun rad i on ne bi zadovoljio norme koje suvremena znanost traži. Mi moramo istražiti sve, kako bismo imali potpunu sliku. Što se tiče srednjeg vijeka, imamo Morović koji je bio središte obitelji **Maroti** koja je držala veći dio Srijema. I zato se Srijem mora geografski gledati kao cjelina. Zbog toga je ta suradnja svih ustanova ne samo arheologije nego i povijesti uopće izuzetno bitna i nezaobilazna«, tvrdi Sremac.

Zajednička istraživanja

Radi uspostavljanja čvršće suradnje arheologa, Zavičajnu arheološku zbirku u Šidu nedavno je posjetila grupa mladih arheologa iz Srijemske Mitrovice i Rume, kao i iz gradova u Hrvatskoj – Vinkovaca i Iloka.

»S obzirom na to da se Srbija nalazi u procesu pristupanja Europskoj uniji, nama su otvoreni veliki bitni i brojni fondovi prekogranične suradnje koje možemo koristiti, i to nam je idealna prilika da mi kao granična općina to koristimo i pravimo zajedničke projekte sa susjedima. Dogovor je da se sastajemo dva puta godišnje, svaki put u drugom gradu i da na taj način upoznajemo arheološku baštinu Srijema«, navodi Sremac.

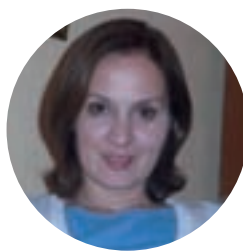
U pograničnom pojasu Šida, Tovarnika i Iloka nalazi se preko stotinu značajnih lokaliteta. Već duži niz godina postoji ideja da se pokrenu zajednička istraživanja:

»Šid je vrlo zanimljiv i kao područje za koje je nadležan Muzej grada Iloka u zapadnom Srijemu u Hrvatskoj. Mi neke lokalitete dijelimo na pola, onako kako granica prolazi. Zanimljivo je da je sva arheološka građa uz dunavsku i savsku trasu praktički identična. Što više, u Iloku je 500 godina bila prisutna i bosutska kultura, tako da je zanimljivo doći ovdje i vidjeti deponimni lokalitet bosutske građe. Mi kolege arheolozi na ovaj način možemo ostvariti i potencijalnu suradnju i vidjeti ostatke jedne veleborne srednjovjekovne tvrđave u Moroviću, kao i ostale povijesne građevine«, kaže **Andrea Rimpf**, arheologinja iz Iloka.

S. Darabašić

Tjedan u Srijemu

Zastanimo MALO

Svjetski dan borbe protiv moždanog udara pod sloganom *Šlog napada svakoga – zbog toga svi imamo razlog da ga spriječimo* obilježen je 27. listopada. U Kliničkom centru Vojvodine je tim povodom

održano niz predavanja, a prikazane su i nove mogućnosti urgentnog zbrinjavanja oboljelih od šloga. Što se tiče oboljelih, kada je Srijem u pitanju, podaci govore da je na neurološkom odjeljenju srijemskomitrovačke bolnice prošle godine hospitalizirano čak 811 pacijenata, od kojih su 85 posto oboljeli od moždanog udara. Samo u prvih šest mjeseci ove godine hospitalizirano je 480 oboljelih. Taj podatak svakako ukazuje da je broj oboljelih od šloga u porastu i oni zahtijevaju hitno zbrinjavanje u bolnicama. Među oboljelima najveći broj je osoba starosne dobi preko 70 godina, zatim između 50 i 70, a nije rijedak slučaj i znatno mlađih osoba. Jedini način da se spriječi pojava ove bolesti jest vođenje zdravog načina života, koliko je to moguće u današnjim uvjetima. Ipak postoje faktori rizika na koje možemo utjecati: to su na prvom mjestu pušenje, prekomjerno konzumiranje alkohola, korištenje opojnih droga, tjelesna neaktivnost i gojaznost, nepravilna ishrana, stres... Osim njih, postoje i oboljenja koja dovedu do nastanka moždanog udara. Kako bi se spriječila pojava ove bolesti, preporučuje se promjena stila života i smanjenje onih faktora rizika na koje se može utjecati. U drugom slučaju, oboljele osobe zahtijevaju specifično individualno liječenje i značajnije sniženje postojećih faktora rizika. Uzimajući u obzir da je šlog vodeći uzrok smrti i onesposobljenosti pojedinaca, svakako da se svatko od nas treba zapitati što učiniti da do njega ne dođe i kako promijeniti životne navike, koje mogu biti uzročnici kako ove tako i drugih smrtonosnih bolesti. Brojne svakodnevne obveze često nas toliko zaokupiraju da zapostavimo sebe i ne pridržavamo se principa zdravog načina života. Ono što bi nam trebao biti prioritet je svakako zdravlje, koje stavljamo na posljednje mjesto. Reagiramo obično kada osjetimo tjeskobe i kada nemamo drugog izbora, nego se hitno obratimo liječniku. Tada ponekad bude i kasno. Zato bih svima preporučila da malo zastanemo i obratimo veću pozornost na svoje zdravlje.

S. D.

Hrvatska i Srbija skupa u zaštiti močvarnih ekosustava

Uzduž zajedničke granice

Izazov suradnje u očuvanju prirode, među brojnim drugim izazovima u suradnji Hrvatske i Srbije, dugo je ostao zane-maren. Dvije zemlje u pograničnom području povezuju velika zaštićena područja i vrijedni krajolici uz Savu, Bosut, Dunav i Frušku goru koji su već prepoznati kao dio (ne samo) nacionalne baštine. Isto tako, ti krajolici staništa su velikog broja vrsta flore i faune, koja, opet, ima priznatu vrijednost u kontinentalnim okvirima. No, vodi li se o tome odgovarajuća briga? I ima li priroda, uopće, drugu vrijednost osim fundamentalne i romantične? Ako ima, kako je monetarno izraziti?

To su neka od pitanja zbog kojih su se Pokret gorana iz Srijemske Mitrovice, Udruga *Zeleni Osijek*, Javna ustanova za zaštitu prirodnih vrijednosti Osječko-baranjske županije i Pokrajinski zavod za zaštitu prirode odlučili skupa prijaviti na prošlogodišnji natječaj za dodjelu sredstava u okviru Programa Interreg IPA Prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija (2016.-2020.). Prvi poziv rezultirao je, kako su aplikanti i očekivali, dobijanjem sredstava za projektne aktivnosti u projektu »ECOWet – Procjena usluga vlažnih ekosustava u prekograničnom području Hrvatska – Srbija«. Vodeći partner u ovom projektu dolazi sa srbijanske strane granice, i to je Pokret gorana Srijemske Mitrovice. Ova udruga, naime, već 20 godina upravlja procesima zaštite Specijalnog rezervata prirode *Zasavica*, zaštićenog područja u

Srbiji koje je od anonimne bare doživjelo u ova dva desetljeća procvat turizma, ekološkog obrazovanja i brojne uspjehe u zaštiti i proučavanju prirode.

Civilni i državni sektor zajedno

Ovaj projekt je i jedna od rijetkih prigoda za zajedničko djelovanje civilnih udruga i državnih institucija – dva često suprotstavljena sektora, za koja je javnost navikla da se međusobno samo napadaju. U zaštiti okoliša, međutim, suradnja je veoma potrebna. Projekt je, kako kaže **Ivan Damjanović** iz *Zelenog Osijeka*, zamišljen kao svojevrsni test koji treba odgovoriti na pitanje kako i koliko se dvije zemlje mogu izboriti s izazovima očuvanja prirode.

»Naročito imamo u vidu da se ovim problemima bavi jako mali broj ljudi, ali i da su svijest i znanje javnosti o darovima koje priroda pruža kroz usluge ekosustava vrlo ograničeni«, kaže on.

Zamjetno je da ekolozi sve češće koriste formulu »usluga ekosustava«. **Vladimir Dobretić** iz Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode kaže da je to, ustvari »ekonomska korist – dobra i usluge – koju prirodni ekosustavi pružaju čovjeku, doprinoseći time da ljudski život bude uopće moguć, a istovremeno i vrijedan življenja«. Dobretić navodi neke od najvažnijih darova prirode.

»Hrana koju jedemo, čista voda koju pijemo, gorivo, tkanine i sve ostale sirovine, samo su mali dio darova prirode. S druge strane, možda ne primjećujemo, ali mi koristimo i usluge prirode: oblikovanje tla, razgradnja otpada, zaštita od katastrofa i očuvanje ugodne klime«, spominje samo neke Dobretić.

Dvije zemlje u pograničnom području povezuju velika zaštićena područja i vrijedni krajolici uz Savu, Bosut, Dunav i Frušku goru

U Centru za posjetitelje rezervata *Zasavica* održana je 11. listopada uvodna radionica ovog projekta. Na njoj su govorili čelnici partnerstva: **Slobodan Simić** (Pokret gorana), **Biljana Panjković** (Pokrajinski zavod za zaštitu prirode), **Ivan Damjanović** (Zeleni Osijek) i **Gordan Matković** (J. U. za zaštitu prirodnih vrijednosti Osječko-baranjske županije). Kolegama iz drugih sličnih zaštićenih područja predstavili su i mjesta na kojima će se sve usluge ekosustava mapirati i procijeniti njihova realna monetarna vrijednost. U Srbiji to će biti bara Trskovača kod Platičeva, Bosutske šume i *Zasavica*, a u Hrvatskoj Posebni zoološki rezervat *Potpanj* kod Erduta, ribnjaci kod Donjeg Miholjca, sjeverni dio Srednjeg Podunavlja i Spačvanski bazen. Osim konkretnog znanja o tome koliko što vrijedi u prirodi, bez koga se ne može ni planirati upravljanje njome, u projektu će biti izgrađen i umjetni ekosustav koji će demonstrirati kako močvare pročišćavaju vodu. Projekt *EcoWET* sufinancira Europska unija s 355.013 eura.

Marko Tucakov

Najveća nizinska šuma hrasta u Europi

Najveći cjeloviti kompleks hrastovih šuma u Europi nalazi se u Srijemu, uz lijevu obalu Save, a kroz njega protiču i daju mu poseban pečat, manje rijeke Bosut, Studva i Brek, kao i njihovi brojni meandri. Područje Bosutsko-spačvanskih šuma je površine oko 60.000 ha, od kojih je oko dvije trećine u Hrvatskoj a jedna trećina u Srbiji. Nema mu ravna po bogatstvu živoga svijeta, ali ni po izuzetnim gorostasnim stablima hrasta lužnjaka, starim i više od 300 godina. U obje zemlje ovo su tehnički najproduktivnije šume i gotovo u potpunosti u državnom vlasništvu. U Hrvatskoj su zaštićene u okviru mreže europski značajnih područja *Natura 2000*, dok je u Srbiji prije godinu dana započela procedura zaštite Predjela izuzetnih značajki *Bosutske šume* na 17.519 ha.

Noć hrvatskog filma održana u Subotici

SUBOTICA – Proteklog petka (5. studenog) ljubitelji gledanja filma na velikom ekranu opet su došli na svoje: jednu četvrtinu dana proveli su u kino-dvorani. Naime, kako smo već i najavili, u Art kinu *Lifka* toga je dana na programu bila *Noć hrvatskog filma i novih medija*.

Publika je od 18 sati pa do ponoći imala prilike pogledati ukupno deset filmova hrvatskih autora, različitih kako po svom žanru tako i po vremenu nastanka; od animiranih, preko dokumentarnih do dugometražnih igranih.

Tjedan dana ranije *Noć hrvatskog filma i novih medija* održana je i u Zagrebu, Sisku, Dubrovniku, Šibeniku, Otočcu i Novoj Gradiški, a isti filmovi prikazani su i u Mostaru (BiH), te Klokotiću i Temišvaru (Rumunjska). Program u Subotici održan je u organizaciji Umjetničke organizacije *Noć hrvatskog filma i novih medija* iz Zagreba i ZKVH-a.

Z. R.

Novi video-spot za Bisere

SUBOTICA – Tamburaški ansambl *Biseri* iz Subotice snimio je spot za pjesmu *Uspomena*, koja je premijerno izvedena na XVI. Festivalu *bunjevački pisama*, gdje je osvojila drugu nagradu stručnog žirija. Tekst i glazbu potpisuje **Josip Francišković**, a

aranžman **Ante Crnković**. Spot je snimljen u produkciji *Suviديو.com*-a a režirali su ga **Bojan Čosić** i **Srdan Simijanović**. U spotu glume: **Zoran Bučevac**, **Ivica Dulić**, **Borna Dulić**, **Mirko Letović**, **Marinko Šimić** i **Tome Pavlik**. Video spot za pjesmu *Uspomena* možete pogledati na kanalu *youtube*. Promocija spota bit će održana večeras (petak, 10. studenoga) na Etno salašu *Balažević* u Tavankutu s početkom u 18 sati.

Bunjevačko kolo u Belom Manastiru

SUBOTICA – Folklorci HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice sudjelovali su protekle subote na šestom po redu susretu folklornih ansambala *U jesen si Baranjo lipa* koji se održava u Belom Manastiru. Plesači Centra predstavili su se spletom bunjevačkih igara. Osim Subotičana i domaćina HKUD-a *Beli Manastir*, na manifestaciji su sudjelovali i KUD-ovi iz Čepina, Vukovara, Kukiinja (Mađarska), Osijeka i Valpova. Suorganizatori ove manifestacije su Centar za kulturu Grada Belog Manastira i ogranak Matice

hrvatske u Belom Manastiru. Ovom prigodom *Osječka televizija* snimila je prilog o HKC-u *Bunjevačko kolo*.

Predstavljanje knjige o. Ante Stantića

SUBOTICA – Knjiga *Otajstvom Isusova djetinjstva do mistike – ulomci iz pisane riječi o. Gerarda Tome Stantića* autora **Ante Stantića** bit će predstavljena u četvrtak, 16. studenoga, u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici, s početkom u 19 sati.

Knjiga je objavljena u sunakladi Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice i *Karmelskih izdanja* iz Zagreba. U knjizi su sakupljeni radovi karmelićanina o. Ante Stantića, koji su objavljivani u *Zvoniku* tijekom gotovo dva desetljeća. Riječ je o prilozi redovite rubrike *Zvonika Naš kandidat za sveca* u kojem se prikazuje lik i djelo o. **Gerarda Tome Stantića**. Knjigu je uredila **Katarina Čeliković**, a prigoda za ovo izdanje je 140 godina rođenja i 60 godina smrti o. Gerarda obilježeni 2016. godine.

Šokačko veče u Sonti

SONTA – Manifestacija folklornih tradicija, tambure i starinske ikavice pod nazivom *Šokačko veče 2017.*, šesnaesto zaredom u organizaciji KPZH *Šokadija*, bit će održano u subotu, 18. studenoga, s početkom u 19 sati, u velikoj dvorani Doma kulture u Sonti. Osim članova folklornih sekcija *Šokadije*, djece i odraslih, na manifestaciji će nastupiti i gosti večeri, KUD *Sloga* iz Satnice Đakovačke, Hrvatska, KUDH *Bodrog* iz Monoštora, te OKUD *Ivo Lola Ribar* i TO *Tandora* iz Sonte. Tijekom večeri bit će proglašena i javno pročitana i pobjednička pjesma s natječaja *Za lipu rič*. U sklopu manifestacije, prethodnog dana, u petak, bit će svečano otvoren prvi dio izgrađenog *Šokačkog doma*.

I. A.

Dani hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – U okviru *Dana hrvatske kulture* u Somboru, koje organizira udruga *Urbani Šokci*, u idući petak, 17. studenoga, bit će održan međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič* prigodan kulturno-umjetnički program. Okrugli stol će biti održan na dječjem odjelu Gradske knjižnice *Karlo Bijelicki* od 17 sati.

U kulturno-umjetničkom dijelu programa sudjelovat će ženska klapa *Certissa* iz Đakova, pjevačka skupina *Bodroški bečari* iz Monoštora, **Martina Čeliković** iz Subotice i pučki pjesnici. Ovaj će program biti priređen u velikoj dvorani Gradske kuće u 19 sati i 30 minuta.

Z. V.

Zimska škola hrvatskoga folklora

ZAGREB – Hrvatska matica iseljenika organizira Zimsku školu hrvatskoga folklora koja će biti održana od 3. do 12. siječnja 2018. u Koprivnici. Obuhvatit će program plesova, pjesme, nošnji i glazbala alpskog područja... Polaznici mogu odabrati jedan od ponuđenih programa: ples, tambure ili tradicijska glazbala. Rok za prijavu je najkasnije do 1. prosinca tekuće godine. Prijavu i više informacija možete pronaći na www.matis.hr.

Književna večer Željka Ivankovića u Beogradu

UGLEDNI KNJIŽEVNIK bogatog opusa

U organizaciji udruge Hrvatski kulturni centar – Beograd, u prostorijama kulture beogradske Knjižnice *Milutin Bojić*, ljubitelji knjige i lijepe riječi imali su priliku prisustvovati književnoj večeri renomiranog književnika **Željka Ivankovića** iz Sarajeva.

Večer je bila lijepo posjećena, a u fokusu predstavljanja bila je Ivankovićeva knjiga *Rat i sjećanje* (u nakladi *Ex librisa* – Rijeka i *Synopsis* – Sarajevo) za koju je dobio nagradu *K. Š. Gjalski* za najbolji roman objavljen u Hrvatskoj prošle, 2016. godine. Ovu nagradu dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika.

Pozdravljajući prisutne, književnu večer otvorila je konzulica Hrvatske u Beogradu **Davorka Velecki Čičak**. U predstavljanju stvaralaštva Željka Ivankovića sudjelovali su: **Miljurko Vukadinović**, eminentno književno pero Srbije kao moderator večeri; **Karlo Astrahan**, urednik književnog programa Knjižnice *Milutin Bojić* i **Aleksandar Alač**, poznati glumac Beogradskog dramskog pozorišta, inače Splitčanin rođenjem, koji je govorio stihove i ulomke iz proze poznatog književnika.

Željko Ivanković je hrvatski i bosanskohercegovački pjesnik, pripovjedač, romanopisac, esejist, putopisac, radio-dramski pisac, književni kritičar, prevoditelj, publicist i novinar. Objavio je preko 40, a preveo 7 knjiga. Dobitnik je književnih nagrada za

poeziju, esej i radio-dramu na uglednim anonimnim natjecanjima u zemlji, kao i za priču na međunarodnom natjecanju *Serra* 1999. (treća) i 2001. (prva), dok je za knjigu eseja (*D)ogledi, III* dobio prestižnu nagradu *Antun Branko Šimić*. Pojedini eseji, proza i poezija, kao i publicistički prilozi, prevedeni su mu na brojne svjetske jezike, uključujući i esperanto, a izbori poezije na francuski *Petite histoire d'une tristesse* (2012.) i slovenski *Hoja po prstih* (2013.), te priča na engleski *The Man Who Went into the Fog* (2013).

U glazbenom intermezzu nastupila je **Tamara Stefanović**, mlada pijanistica, učenica srednje glazbene škole *Davorin Jenko* iz klase prof. Dragomira Bratića. Ona je izvela djela **Liszta**, **Bacha** i **Brahmsa**.

Među posjetiteljima književne večeri bilo je i poznatih osoba iz svijeta književnosti, filmske i kazališne umjetnosti, predstavnika udruga koje surađuju s HKC-om Beograd kao i prijatelja Željka Ivankovića, njegovih sugrađana iz rodnog Vareša nastanjenih danas u Beogradu.

Suorganizator ove književne večeri, koja je održana uz potporu Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu, bila je Knjižnica *Milutin Bojić*.

Lj. C.

3. međunarodni festival tamburaških orkestara u Rumi

Grand prix za Subotičane

Ruma je proteklog tjedna bila domaćin Međunarodnog festivala tamburaških orkestara na kojem je sudjelovalo sedam tamburaških orkestara. Osim triju orkestara iz Rume – VTO HKPD-a *Matija Gubec*, KTO *Zlatne žice* i GTO *Branko Radićević*, predstavili su se i GTO Banja Luka, TO *Tamburatori-jum* Pančevo, TO Općine Semeljci iz Hrvatske i Subotički tamburaški orkestar, koji je prema ocjenama stručnog žirija ostvario najbolji rezultat. Od mogućih 100, Subotičani su osvojili 97 bodova što im je donijelo i *Grand prix* festivala.

Tambura na razmeđu

Sve je počelo davne 1963. godine kada je u Rumi održan prvi Festival amaterskih društava Vojvodine. »Poslije 25 godina izrastao je u Festival tamburaških orkestara Srbije, a sada on ima i međunarodni karakter. Ruma je tamburaški grad i upravo iz tog razloga bilo je logično da bude i domaćin ovog festivala. To je sada već postala jedna lijepa tradicija i publika prepoznaje tamburašku muziku, voli je i rado posjećuje sve koncerte. To su pokazali i danas s obzirom na to da su popunjena sva mjesta u dvorani«, kaže voditelj Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* **Josip Jurca**.

Voditelj Subotičkog tamburaškog orkestra **Stipan Jaramazović** smatra kako je rumski festival jako važan za ovdašnje tamburaške orkestre.

»Da nema festivala u Rumi, ostali bi nam samo lokalni nastupi a mislim da to ne bi bilo dovoljno. Tambura je možda danas negdje na nekom razmeđu, ni ona sama ne zna kud bi. Bi li otišla u svijet ozbiljne ili pop muzike, ili neke druge? No, ja mislim da je to samo trenutak jer takvih situacija je bilo i u prošlosti. I do sada je tamburaška skladba pokrivala razne žanrove počevši od narodne pjesme i plesa, što mislim da je iznimno važno. Mislim da će se sadašnja situacija razbistriti i da će tambura na-

staviti dobro poznatim putevima i da će naći svoje mjesto u budućnosti«, kaže Jaramazović.

Tamburaški »bum«

Tamburaški orkestar Općine Semeljci iz Hrvatske treći put je u Rumi.

»Festival nam se sviđa, sve je lijepo organizirano i osjećamo se dobro došli ovdje. Nadam se da smo i mi svojim muziciranjem pridonijeli da program bude kvalitetniji i ljepši«, kaže voditelj orkestra iz Općine Semeljci **Vlada Čatić**, ističući da je Vojvodina oduvijek bila kolijevka tambure, no pomaci su vidljivi i u Hrvatskoj. »U Hrvatskoj, a u Slavoniji naročito se posljednjih godina dogodio jedan 'bum' tambure. Posebno kroz rad u muzičkim školama, kroz smjer tambure. Također, ta promjena je vidljiva i kroz nastajanje novih mladih tamburaških orkestara i općenito interesiranje za tamburaškom muzikom je u Hrvatskoj posljednjih godina naglo poraslo, a možda i preraslo muziciranje u Vojvodini«, kaže Čatić.

Organizatori ovogodišnjeg festivala su Kulturni centar iz Rume, Savez tamburaških društava Vojvodine, a pokrovitelj je Općina Ruma. I ove godine o kvaliteti tamburaša odlučivao je stručni žiri sastavljen od eminentnih stručnjaka.

»Žiri uvijek ima težak posao. Jedni se nameću svojom snagom, drugi svojim kvalitetama, tako da među članovima žirija uvijek dolazi do razmimoilaženja. Neki orkestri tradicionalno dolaze s visokom kvalitetom, neki nas iznenade nekim pokušajem da skrenu pažnju na sebe nekom programskom inovacijom koja ne kvari tradiciju tamburaškog muziciranja, nego je razvija, osuvremenjuje i vodi u neke nove sfere i svjetove. Očekujemo da se more mladih ljudi priključi ovom pokretu i u budućnosti, da održi tradiciju i otvara nove vidike da ne ostanemo učahureni u nekim prostorima koji su već prevladali«, ističe član žirija prof. **Slobodan Atanacković**.

S. D.

Šesti ekumenski susret zborova
crkvenog pjevanja u Zemunu

MUZIKA nadilazi podjele

**»Veoma je važno da u našem
multikulturalnom Beogradu imamo
i jedan ovakav festival koji okuplja zborove,
kako zapadne tako i istočne duhovne tradicije
i da se te harmonije združuju zajedno«,
ističe dirigent Bratislav Prokić**

Župa Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu bila je 5. studenoga organizator šestog ekumenskog susreta zborova crkvenog pjevanja. Na susretima su se, osim domaćina, mješovitog župnog zbora *Sveta Cecilija*, predstavili i zbor *Pavlović* iz Beograda, Mješoviti zbor *Tilia* iz Stare Pazove, ansambl *Zlatne godine* iz Velike Gorice u Hrvatskoj i Pjevačko društvo *Preobraženje* pri hramu Preobraženja Gospodnjeg u Beogradu. Osnovna ideja ovakvih susreta je da se, osim katoličke zajednice, svojim vrijednostima javnosti predstave i crkveni zborovi ostalih kršćanskih zajednica, koji svojim pjesmama slave ime Božje.

Molimo za jedinstvo

Kako ističu u župi u Zemunu, ova manifestacija sada je već dostigla zavidnu razinu:

»Drago mi je što je ideja pokrenuta prije šest godina rado prihvaćena kod svih«, rekao je vlč. **Jozo Duspara**, ističući veliki zna-

čaj širenja ideje ekumenizma: »Onaj tko se osjeća pripadnikom Crkve i vjernikom, njemu je jako stalo do ekumenizma. Meni je kao katoličkom svećeniku stalo do ekumenske ideje, posebice što znamo da je 1964. godine izglasan dekret o ekumenizmu koji je preporučio 'ekumenska gibanja' u Crkvi. Ne možemo govoriti o Crkvi ako nemamo osjećaja i potrebe da molimo za njeno jedinstvo«, kaže on.

Župni zbor *Sveta Cecilija* iz Zemuna, star je koliko i crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Podaci koji svjedoče u prilog dugotrajnog života i rada ovog zbora, potječu iz vremena izgradnje ove crkve u 18. stoljeću. Kroz dugu povijest su se redali mnogi zborovođe, civili i časne sestre. Danas s ponosom nastavljaju tradiciju rada tog zbora, a svojim kompozicijama su i otvorili ovogodišnji festival:

»Meni je drago da nam neki od zborova dolaze ponovo. Slavlje ljepote različitosti zaista živi i kroz sve ove godine uvijek na kraju susreta imamo jedan divni običaj, a to je da svi zborovi zajedno izađu i otpjevaju nekoliko pjesama«, izjavila je voditeljica zbora **Renata Nađ**.

Ekumenskim susretima u Zemunu su osim velikog broja gledateljstva prisustvovali i predstavnici crkava različitih konfesija i župnici crkava iz Srijemske biskupije. Svečanosti je prisustvovao i srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**.

»Ovo je vrlo veliki događaj za sve nas. Jer ako pođemo od Drugog vatikanskog sabora na kojem je poseban akcent dan na ekumenizam, ovi susreti su pravi dokaz da se ta ideja provodi i u praksi. Ovaj koncert je primjer našeg zajedništva, kako bismo javnosti pokazali da kroz pjesme različitih zborova idemo prema tom jedinstvu i približavanju jedni drugima«, kaže Gašparović.

Tolerancija nije banalnost

Mješoviti zbor *Tilia* Slovačke evangeličke crkve iz Stare Pazove jedan je od redovnih sudionika ekumenskih susreta:

»Mislim da i u duhovnom i ljudskom smislu, ovakvi susreti mnogo znače ljudima. Ovdje svi zajedno tvorimo Crkvu Božju i drago nam je kada smo skupa«, kaže svećenik evangeličke crkve u Staroj Pazovi **Igor Feldi**.

Gosti iz Hrvatske također se rado odazivaju pozivu na sudjelovanje na ekumenskim susretima u Zemunu: »Dolazimo rado ovdje zato jer vjerujemo u ideju ekumenizma, ljubavi i tolerancije. To nije banalno, tako treba živjeti i moramo nešto dobro ostaviti onima koji dolaze, ali i svoju dušu napuniti i upoznati nove ljude. Inače smo zbor koji je član Hrvatske udruge zborovođa i brinemo se o kvantiteti i kvaliteti zbornih natjecanja za preko četrdeset zborova kod nas«, kaže dirigent ansambla iz Hrvatske **Siniša Belošević**.

Na susretu je sudjelovalo i Pjevačko društvo *Preobraženje* iz Beograda:

»Veoma je važno da u našem multikulturalnom Beogradu imamo i jedan ovakav festival koji okuplja zborove, kako zapadne tako i istočne duhovne tradicije i da se te harmonije združuju zajedno. Na takvim susretima vidimo da muzika nadilazi sve naše unutrašnje ljudske slabosti i podjele koje postoje godinama. Mi šaljemo poruku da muzika ne poznaje ljudske granice i muzička tradicija je, koliko god svatko od nas dodavao nešto svoje, upravo ljepota u jedinstvu različitosti, koja se izražava kroz ovaj festival«, istaknuo je dirigent Bratislav Prokić.

S. D.

Poruka tolerancije i suradnje

Manifestacija pod nazivom *Srpsko-hrvatski memento*, koja okuplja pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji i srpske zajednice u Hrvatskoj, održana je u subotu, 4. studenoga, u Beogradu, u dvorani Općine Stari grad. Manifestaciju je organizirala Zajednica Hrvata Beograda **Tin Ujević** a ove godine partner im je bilo Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta*, podružnica iz Splita. Osnovna poruka *Memento*, koji je održan šesti puta, jest promocija tolerancije, međusobnog poštovanja i uvažavanja.

Tijekom večeri izvedena su glazbena djela i prikazani filmovi u cilju predstavljanja kulturne baštine dvaju naroda – Srba i Hrvata. Uz žensku pjevačku skupinu SKD-a *Prosvjeta* iz Splita, u programu su nastupile i članice Ženske etno-pjevačke grupe *Izvor Cetine*, pjevačka skupina KUD-a *Petrova gora – Kordun*, klapa HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina te pjesnikinje **Rada Bešlić** i **Milica Opačić**. Prikazan je i dokumentarni film o manastiru Krupa u Dalmaciji koji ove godine obilježava sedam stoljeća od

izgradnje, a prikazani su i ulomci iz dokumentarno-igranog filma o glasovitom svećeniku i stvaratelju **Ilji Okrugliću Srijemcu**.

Prisutnima su se obratili i predsjednik ZHB-a **Tin Ujević Stipe Ercegović** i predsjednik SKD-a *Prosvjeta* iz Splita **Momo Rusić**, poslavši poruke koje upućuju na važnost tolerancije i međusobnog uvažavanja.

Na kraju programa svi sudionici, skupa s publikom, otpjevali su pjesme *Tiho noći* i *Ta divna splitska noć*.

»*Srpsko-hrvatski memento* važan je događaj, koji, istina, neće preokrenuti društvene tokove po pitanju srpsko-hrvatskih odnosa, niti će popraviti golem kvar nastao u devedesetim, niti loša sjećanja iz Drugog svjetskog rata. Ali smo načinili jedan pozitivni korak. Voljeli bismo da ovakvu praksu prate i političari. Općina Stari grad nam je besplatno ustupila svoju dvoranu, što nam puno znači«, kaže predsjednik ZHB-a **Tin Ujević Stipe Ercegović**, udruge koja ovih dana slavi svoju desetu obljetnicu.

D. B. P.

KPZH Šokadija Sonta

Književni natječaj *Za lipu rič* 2017.

Upovodu manifestacije *Šokačko veče 2017*. Kulturno-prosvjetna zajednica Hrvata *Šokadija* iz Sonta objavila je književni natječaj *Za lipu rič* 2017. Na natječaj se mogu prijaviti autori s do sada neobjavljenim pjesmama, pisanim dijalektom hrvatskog jezika, šokačkom ikavicom. Natječaj je

otvoren do 12. studenoga ove godine. Pjesme u pisanoj formi dostaviti na adresu: KPZH Šokadija, Vuka Karadžića 22, 25264 Sonta, s naznakom *Za natječaj* ili na email: ossonta@neobee.net.

Autori na natječaj mogu prijaviti po jednu neobjavljenju pjesmu. Ukoliko se šalju poštom, pjesme moraju biti tipkane na formatu A4. Pjesme prispjele na natječaj ne vraćaju se autorima. Autor prvoplasirane pjesme bit će nagrađen umjetničkom slikom, a najbolja pjesma bit će pročitana na *Šokačkoj večeri*.

23. dani Josipa i Ivana Kozarca u Vinkovcima

Jasni Melvinger

NAGRADA ZA ŽIVOTNO DJELO

Jedna od dobitnica povelje uspješnosti je i Julijana Adamović, književnica podrijetlom iz Bača

Književnica i jezikoslovka iz Petrovaradina **Jasna Melvinger** dobitnica je nagrade za životno djelo na 23. književno-znanstvenoj manifestaciji *Dani Josipa i Ivana Kozarca*, održanoj od 26. do 28. listopada u Vinkovcima. Tako je odlučilo Povjerenstvo za dodjelu priznanja u sastavu: predsjednik Društva književnika Hrvatske **Đuro Vidmarović**, sveučilišni profesor iz Osijeka **Goran Rem** i organizator i domaćin manifestacije **Martin Grgurovac**. *Dani Josipa i Ivana Kozarca* utemeljeni su s ciljem valoriziranja i promoviranja zavičajne književnosti i tradicije.

Knjigom godine u književnosti proglašena je *Posljednja predaja* **Nikole Đuretića** iz Zagreba, a u znanosti *U osječkom Nutarnjem gradu* **Helene Sablić Tomić** iz Osijeka. Dobitnici povelje uspješnosti su **Julijana Adamović**, **Tanja Belobrajdić**, **Mateja Jurčević**, **Đurđica Stuhlreiter** i **Ružica Psihista**.

Susret s gimnazijalcima

Manifestacija je započela polaganjem vijenaca na grobove **Josipa i Ivana Kozarca** te na grob **Miroslava Slavka Mađera** na Gradskome groblju u Vinkovcima. U sklopu programa, u vinkovačkoj gimnaziji gostovali su književnici Goran Rem, Jasna Melvinger, **Josip Cveni**, Julijana Adamović, **Dubravka Oraić Tolić**, Tanja Belobrajdić, Helena Sablić Tomić i **Vlado Bakarić**.

Poslije sata održanog u gimnaziji, program je nastavljen u Gradskoj vijećnici prijemom kod gradonačelnika **Ivana Bosančića**. Ovdje je **Franjo Nagulov** iz Društva hrvatskih književnika govorio o književniku **Vladimiru Remu** (1927. – 2011.), koji je, među ostalim, 1986. pokrenuo *Pjesničke susrete u Drenovcima* koji su devedesetih preimenovani u *Dane Josipa i Ivana Kozarca*.

Prigodom dodjele nagrada o književnom djelu Jasne Melvinger govorio je profesor Goran Rem, a Jasni Melvinger je pripala čast zahvaliti se u ime nagrađenih.

Jasna Melvinger (treća s lijeva)

Djelo ovjenčano nagradama

U književni život Jasna Melvinger stupila je 1956. godine kada je u književnom časopisu *Polja* objavila svoju prvu pjesmu *Traganja*. Otada slijedi njen uspješan i bogat pjesnički, a kasnije i lingvistički rad. Prvu knjigu pjesama *Vodeni cvet* objavila je 1958., a potom je tijekom svoga života, u potpunosti posvećenom pisanju i govornoj riječi, objavila niz od 12 knjiga poezije i jedan roman (*Pet sestara*) gdje je stavila akcent na specifičan govor starijih u Petrovaradinu.

Priredila je i rukopisnu ostavštinu **Ilje Okrugića Srijemca** i objavila niz njegovih djela: *Šaljive poeme*, dva izdanja *Lirike*, *Narodne pjesme*, *Tri povijesne drame*, zatim *Knjigu ogleđa, rasprava, povijesnih i jezikoslovnih članaka o Ilji Okrugiću Sremcu*.

Od Društva književnika Vojvodine primila je nagradu *Ilja Okrugić Srijemac*. Godine 2003. objavila je knjigu poetičkih rasprava *Moderna i njena mimikrija u postmoderni*. Godine 2013. objavila je knjigu *S tekuće trake XX. veka* koja sadrži književne i likovne kritike.

Predavala je u Osijeku na Pedagoškoj akademiji, a zatim na Pedagoškom fakultetu od 1981. kao izvanredna profesorica, a poslije obranjenog doktorata 1987. godine kao redovita profesorica.

Za svoj rad nagrađivana je brojnim priznanjima i odličjima, od kojih su najznačajniji: *Goranov vijenac* (2008.), *Red Danice Hrvatske s likom Marka Marulića* (2009.), *Balint Vujkov Dida* (2010.). Davne 1972. godine dodijeljena joj je *Oktobarska nagrada* Novog Sada.

V. M.

Blagoslov obnovljenog središnjeg križa na Gradskom groblju u Rumi

Sakralni objekti od povijesnog značaja

Stari središnji križ na Gradskom groblju u Rumi postavila je **Tereza Sarvaci** daleke 1860. godine. Godine su učinile svoje. Križ je bio trošan i izlomljen i bila mu je potrebna hitna restauracija. Župa Uzvišenja svetoga križa konkurirala je za sredstva iz općinskog proračuna opredjeljena za crkve i vjerske zajednice:

»Za obnovu križa dobili smo 110.000 dinara. Osim tih sredstava, Općina Ruma nam je odobrila sredstva i za izgradnju nadstrešnice za crkvu i za 15 reflektora koji će biti postavljeni oko crkve. Za te radove, kao i za proslavu našeg crkvenog goda, odobreno nam je oko 90.000 dinara. Ovo je već treća godina od kada mi sudjelujemo na natječajima Općine Ruma. Svaki put nam bude odobreno i više sredstava nego što tražimo. Sljedeće godine također ćemo sudjelovati na općinskom natječaju za crkve i vjerske zajednice, jer nam je u planu da obnovimo još jedan preostali križ koji se nalazi na Pavlovačkom putu, a koji je u jako lošem stanju«, kaže član pastoralnog vijeća župe Uzvišenja svetoga Križa **Marko Mijić**.

Pored kapele svetog Florijana na Gradskom groblju nalazi se i kapela Žalosne Gospe koju je izgradila **Magdalena Frizi**. Također, na groblju se nalazi i križni put koji je izgrađen 1912. godine.:

»Obje kapele na groblju napravili su nekada bogati ljudi iz Rume. Sada je došlo vrijeme da ih održavaju siromašni. Ovdje se nalaze i grobovi **Hajnriha Pejačevića** i njegove supruge **Barbare** koja potječe iz kraljevske španjolske loze. Sve su to objekti i ličnosti koji zauzimaju visoko mjesto u našoj povijesti i važno nam je da vodimo računa o njima. Zato smo posebno za-

Plodovi uspješne suradnje

Centralni križ na katoličkim grobljima uvijek je središnje mjesto gdje vjernici kad dolaze na groblje započinju blagoslov grobova. Na tom mjestu oni se pomole za sve koji na groblju počivaju i onda se kreću ka grobovima svojih najmilijih gdje mole za njih. Blagdan Svi sveti dan je kada se na poseban način prisjećamo naših upokojenih. Ove godine na Gradskom groblju u Rumi na mjestu starog i oštećenog križa postavljen je novi obnovljeni križ koji je smješten uz kapelicu svetog Florijana. Prvog studenog novi križ je i posvećen i blagosiljan uz prisustvo brojnih vjernika iz rumske općine. Sredstva za njegovu obnovu osigurala je lokalna samuprava Rume, a uz njihovu pomoć župljani župe Uzvišenja svetoga križa se nadaju rekonstrukciji još nekoliko vjerskih objekata.

hvalni predstavnicima Općine što imaju razumijevanja i što su nam izašli u susret«, kaže Mijić.

Obnova i drugih objekata

Središnji križ na Gradskom groblju posvetio je i blagoslovio župnik u Rumi vlč. **Ivica Čatić**:

»Isus Krist, mučen i raspet na križu gdje je umro i uskrsnuo, je središnje otajstvo naše kršćanske vjere. Itekako križ ima smisla na grobljima gdje su naši mili i dragi završili svoj životni put, pogotovo ako su se nastojali zaista, kako nas sveti Pavao uči, suobličiti s Kristovim životom, mukom i smrti da bi bili suobličeni i uskrsnućem. Onda itekako ima smisla okupljati se oko križa, preporučati ih križu i moliti Gospodina sve ono što je u njihovom životu nedostajalo i da ostvare taj ideal življenja po križu Kristovom«, kaže vlč. Čatić, dodajući: »Zato smo mi naš trošni i oronuli križ, koji je u velikoj mjeri bio i oštećen i rekao bih i nedoličan da zauzima to mjesto, dali obnoviti. U velikoj mjeri je to sada novi križ i malo toga je na njemu ostalo elemenata staroga križa. On se nalazi uz kapelu svetog Florijana koja se nažalost nalazi u lošem stanju. Živimo u teškim vremenima, mala smo zajednica i ukoliko budemo smogli sredstava odvojiti za obnovu, a nadamo se da će nam i lokalna zajednica izaći u susret, mislim da ćemo i nju također uspjeti obnoviti. Spremnost lokalne zajednice za pomoć svakako govori o skladnom suživotu pripadnika različitih nacija i vjera na ovom području. To je nama iznimno drago i mogu reći da, otkako sam ja župnik u Rumi, u pomoć lokalne samouprave se uvijek možemo pouzdati i uvijek prije ili kasnije nađemo neko rješenje«, ističe vlč. Čatić.

S. D.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Pozvani na pripravnost

Prispodoba o mudrim i ludim djevicama otkriva nam neke aspekte Božjeg kraljevstva (usp. Mt 25, 1-13), ali nam pokazuje i kako se čovjek treba ponašati u odnosu na kraljevstvo, da bi njegovo ponašanje bilo mudro, a ne ludo.

Lude i mudre djevice

O djevicama iz Isusove prispodobe ne znamo ništa, osim kako su pripravile svoje svjetiljke za zaručnikov dolazak i jesu li ponijele sa sobom još ulja. Ludost ludih djevice je u tome što nisu uzele više ulja nego koliko stane u svjetiljku. Tako je njihova ludost ustvari u tome što su mislile da su mudre. Smatrale su da znaju kada će zaručnik doći, pa im više ulja nije potrebno. Ludost je proizišla iz savršene sigurnosti koja nije imala osnova. Znanje i sigurnost koju su mislile da imaju, pretvorila se u potpuno neznanje i pokazala kao prava ludost, koja ih je dovela u neprilike. Ostale su izvan svadbe, jer iako su bile uvjerene da su pripravljene, to ustvari nisu bile.

Suprotno njima, drugih pet djevice priznaju svoje neznanje i nesigurnost. Zato se one pripremaju na čekanje i nose sa sobom više ulja. Zaručnik će doći, ali ne zna se kada, treba biti na to pripravan. Početno neznanje od drugih pet djevice čini mudre, koje će u konačnici ući na svadbu. Pripravnost za situaciju drugačiju od očekivane bila je ključna. Nema savršene sigurnosti, nema očekivanog, zahtijeva se pripravnost i spremnost na bdijenje. To je ključ koji je napravio razliku između mudrih i ludih djevice.

No, važna nam je uvodna rečenica u prispodobu: »Kraljevstvo će nebesko biti kao kad ...« (Mt 25, 1). Dakle, ulazak na svadbu je ulazak u kraljevstvo nebesko. I kao što su neke djevice ostale pred vratima, a neke ušle, tako će se dogoditi ljudima na vratima kraljevstva. Mudre su ušle, a lude ostale, zato što su ove prve bile pripravne na iščekivanje, a druge nisu. Zaključiti nam je da se i od nas očekuje pripravnost u iščekivanju Božjeg kraljevstva. Kada će se to dogoditi, ne možemo znati. Može sada, dok ovo čitamo, može daleko u budućnosti, na nama je da budemo pripralni bez obzira na to koliko će trajati vrijeme iščekivanja. Lude djevice su se prevarile jer su bile sigurne da neće dugo čekati, a nas bi moglo

iznenaditi to što mislimo kako hoćemo čekati dugo, pa imamo vremena za pripravu. Bog voli iznenaditi, njegovo je djelovanje uvijek neočekivano. Isto tako, djelovati za njegovo kraljevstvo i biti uvijek za njega pripravan u očima svijeta često izgleda kao ludost. No, na primjeru djevice vidimo kako za Boga mudrost nije uvijek isto što i za čovjeka, te lako dođe do preokreta u poimanju mudrosti i ludosti. Ali, nije nas Isus ostavio u neznanju, pa da se mučimo ne znajući što bi to bila mudrost, a što ludost kada je u pitanju Božje kraljevstvo. Ostavio nam je svoju riječ u kojoj uvijek možemo pronaći smjernice za život, koje nas upućuju kako da na kraju uđemo u kraljevstvo, poput mudrih djevice.

Treba bdjeti

Naglasak u prispodobi o mudrim i ludim djevicama je na pripravnosti. Cijeli naš život je iščekivanje susreta s Gospodinom, te ga zato treba živjeti kao pripravu za taj susret. No, mi pojam pripravnosti često relativiziramo i mnogo računamo na Božju toleranciju i milosrđe. Neki, poput ludih djevice, pripravnost shvaćaju olako, te je svode na vjersko znanje. No, prethodnih nedjelja na primjeru farizeja vidjeli smo da vjersko znanje samo po sebi ničemu ne koristi, ako nije usko povezano s načinom života, ako nas ono ne vodi do produbljivanja odnosa s Bogom i ne utječe na poboljšanje međuljudskih odnosa.

Bdijenje nije niti rutinsko življenje vjerskih propisa, navika ili običaj. Ne treba živjeti vjerske propise zato jer su nas tako učili naši stari, jer se to tako u mojoj obitelji radi već desetljećima, jer smo tako navikli. Svaki vjerski propis, svaka Božja zapovijed treba nas voditi bliže k Bogu. Bdjeti znači voditi se ustaljenim vjerskim propisima kako bi već ovdje, na zemlji, osjetili Božju blizinu. Nije nedjeljna misa obavezna iz običaja ili nečije želje da nam dosađuje, ona je susret sa živim Kristom. Slično je i sa svim drugim obvezama koje imamo kao kršćani.

Biti pripralni i slijediti Kristove zapovijedi i upozorenja trebamo već sada, jer ne znamo vrijeme dolaska zaručnika. Iako nam se to čini nepotrebno i pomalo ludo, ne zaboravimo da pet djevice zbog takvog stava nije ušlo na svadbu. »Bdijte dakle jer ne znate dana ni časa!« (Mt 25, 13).

Stjepan Volarić, aforističar iz Surčina

Udruga mi pruža podršku za rad

Aforizme **Stjepana Volarića** iz Surčina prvi puta smo imali prilike čuti na proslavi prve obljetnice Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu. Tada se prvi puta predstavio javno s nekoliko svojih aforizama, koje je tijekom života pisao samo za svoju dušu. Kada je počela s radom hrvatska udruga u Surčinu, svoj talent otkrio je tamošnjem župniku **Marku Kljajiću**, zahvaljujući kome se do sada predstavio na dvije manifestacije u Surčinu i na manifestaciji srijemskih udruga *Srijemci Srijemu* u Staroj Pazovi.

Kada ste otkrili svoj talent i počeli pisati aforizme?

Dok sam radio, često sam obilazio kombinat i zadruge i uvijek u autu slušao razne priče koje sam zapisivao. Sve te priče sam pretvarao u aforizme, čuvao ih u svojim tekama godinama i nikome ih nisam pokazivao. Osim tih priča, zapisivao sam i sve drugo što mi padne na pamet. Kada sam odlazio u mirovinu, imao sam ih tridesetak zapisanih; sad ih imam 106.

Kada ste riješili da i drugima otkrijete svoj talent?

Kada se osnovala Hrvatska čitaonica u Surčinu i kada mi je župnik rekao da će se osnovati i literarni odjel, predložio sam da javnosti predstavim i svoje aforizme. Njemu se ta ideja svidjela. Tada sam dobio još veću motivaciju i počeo sam još više pisati. Sada koristim svaku priliku da to radim. Trudim se da se ne ponavljam i da moji aforizmi budu prilagođeni trenutnoj situaciji.

Obradujete li neke posebne teme ili one ovise o situaciji?

Od župnika sam dobio knjigu o životinjama, pa sam razmišljao da obradim i to i da svakoj oblasti dam neki svoj pečat. Inače, ne postoje određene teme. Postoje trenuci koji me trenutno inspiriraju. Sada mi se čak događa da tijekom noći do-

bijem neku ideju. Onda ustanem i zapišem, jer ako odmah to ne uradim, zaboravim. Kasnije te svoje zapisane misli gramatički ispravljam i dodatno dorađujem.

Pisanju aforizama posvetili ste se najviše nakon odlaska u mirovinu. Koliko Vas to sada ispunjava?

Svaki čovjek kad završi svoj radni vijek, treba se posvetiti nečemu što ga ispunjava. Sad tek dolazi do izražaja ono što je u meni tinjalo godinama. Drago mi je što mi se pružila prilika da svoje aforizme predstavim i javno i što se to drugima veoma dopalo.

Imate li u planu svoje aforizme možda vremenom pretočiti u jednu knjigu?

Trenutno su svi napisani u mojim tekama. Želja mi je da ih najprije sortiram po određenim oblastima, životinjama i raznim drugim temama, da ih prikupim, pojasnim i da dam poneku opasku o njima. I onda, kada budem osjetio da bi se to moglo objaviti i u nekoj knjizi, objavit ću ih. Do tada ću i dalje pisati.

Možete li otkriti neki od omiljenih aforizama?

»Mogao bih da preplivam preko vode žedan, samo kad bih znao da me tamo bolje čeka, pa makar i ostao žedan«. To je recimo jedan od novijih, a ima ih još puno koje ću možda predstaviti na nekoj od narednih manifestacija.

Koliko Vam znači podrška koju dobijate od Vaše udruge?

Članovi udruge mi pružaju punu podršku. Drago mi je što su svi oni dali dušu našoj čitaonici. Knjiga bez čitatelja, kao ni crkva bez vjernika, ništa ne znači. Zahvalan sam im na tome i nadam se da njihova podrška mom radu neće izostati ni ubuduće.

S. D.

Mise zahvalnice u župama sv. Ilije u Bođanima i sv. Jurja u Vajskoj

U spomen župnika i župnih upravitelja

Večer uoči misa zahvalnica u župama sv. Ilije u Bođanima i sv. Jurja u Vajskoj, u subotu, 4. studenoga, u crkvi sv. Jurja upriličena je svečana akademija *Zahvala dragom Bogu i u spomen župnika i župnih upravitelja koji su djelovali na području župa Vajska i Bođani od 1788. – 2017. godine*. Na ideju za ovu akademiju došao je predsjednik novoosnovane Hrvatske kulturne udruge **Antun Sorgg Mladen Šimić** kada je čuo da će svečano misno slavlje mise zahvalnice predvoditi prečasn **Andrija Djaković** koji je iz ove župe otišao prije 25 godina.

Od samoga početka postojanja župe Vajska 1788. godine pa sve do danas prošlo je 26 što svećenika, što upravitelja župa. Crkva u Bođanima gradila se nešto kasnije, a značajno je da su katolički svećenici na ovome području gradili i otvarali prve škole.

vlč. Josip Kujundžić, preč. Andrija Djaković i župnik Vinko Cvijin

Domaćin župnika **Vinko Cvijin**, koji je od samoga početka ovu akademiju podržao i dao svoj veliki dobrinos u njezinoj realizaciji uručio je darove vlč. Andriji Djakoviću i vlč. **Josipu Kujundžiću** i istaknuo zanimljiv podatak da su njih trojica jedini živi svećenici iz ovih župa.

Svečana misna slavlja u nedjelju, 5. studenoga, u objema župama predvodio je preč. Andrija Djaković, u koncelebraciji s domaćim župnikom Vinkom Cvijinom. U svojoj homiliji preč. Djaković istaknuo je važnost praštanja u našim životima, važnost zahvalnosti i na malim stvarima kada nam ih netko daruje.

Ove godine darove su prinijeli župljani odjeveni u narodne nošnje. Kako bi pokazali važnost plodova ovogodišnjeg rada, oltar su posebno ukasili ponjavama i čilimima koje brižno čuvaju, jer su ih tkale njihove, majke, bake, prabake.

Na kraju misnoga slavlja župnik Cvijin zahvalio se vlč. Djakoviću što je pristao doći čak iz Slavenskog Broda da proslavi ovu misu zahvalnicu. Zahvalio se Hrvatskim kulturnim udrugama *Antun Sorgg*, *Zora* i *Dukat* što su se ujedinili i dali doprinos da ovo misno slavlje bude što svečanije.

»Iako sam prije 25 godina otišao iz ove župe, još ste mi uvijek u srcu. I danas se znam zabuniti i reći da dolazim iz župe Vajska umjesto župe Budinka u Slavanskom Brodu gdje sam župnik već 25 godina. I sada se osjećam kao kod kuće«,

rekao je vlč. Djaković prije završnog blagoslova.

Akademiji su, među ostalim, prisustvovali generalni konzul prvoga razreda Republike Hrvatske u Subotici **Mihael Tomšić**, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, član izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Željko Pakledinac**, član Predsjedništva DSHV-a **Ivan Majić**, svećenici bačkoga dekanata na čelu s preč. **Josipom Štefkovićem**. Na akademiji je nastupio Komorni zbor *Zvona* iz Selenče.

Amalija Šimunović

Idemo li večeras u kazalište? (85)

Opereta, mjuzikl, rock-opera

■ Gabriella Jónás

■ Szilveszter Lévy

■ Gábor Lengyel

■ Zöld hajú lány 1981.-2016.

■ Berislav Skenderović

Prisjećajući se znamenitog skladatelja poniklog u ovom podneblju **Pála Ábraháma** (u Americi **Paula Abrahama**), rodom iz Apatina i njegova samosvojnog prinosa svijetu glazbe i zabave, nije na odmet spomenuti se i njegova zanimanja za mjuzikl koji ima munjevit uspon, posebice u SAD. Skladao je trinaest opereta i mjuzikala, slijedeći vlastiti, ali i senzibilitet epohe, te je posegnuo i za onim glazbenim iskustvima koja su obogatila glazbu s pojavom i rasprostriranjem jazz, a posebice mjuzikl, nastao početkom XX. stoljeća na Broadwayu, kao izraz specifičnog američkog zabavnog života. Isprve kao sinteza burleske, vaudevillea, pantomime, baleta i operete, ali i zabavne i jazz glazbe. Tridesetih godina mjuzikl se proširio i Europom, ponajprije u Engleskoj. U Francuskoj je mjuzikl profinjniji i intimniji od engleskog, a tu song zamjenjuje šansona. U Njemačkoj je mjuzikl sentimentalniji i po sastavu orkestra najbliži opereti. Do šezdesetih godina XX. stoljeća stvaraju neki od najpoznatijih skladatelja: **Jerome Kern** (*Show Boat*), **Leonard Bernstein** (*West Side Story*), **Richard Rodgers** (*Oklahoma*) i dr. U kasnijem razdoblju mjuzikl i dalje privlači publiku i skladatelje, kada je mjuzikl pod utjecajem rocka (*Jesus Christ Superstar* i *Hair*). Najznačajniji skladatelj druge polovine dvadesetog stoljeća je bio **Andrew Lloyd Webber** (*Cats*, *Phantom of the opera* i *Evita*).

Hrvatske prilike u znaku ideološkog oslobođanja

Najpoznatiji skladatelj opereta u Hrvatskoj je bio **Ivo Tijardović**, s operetama *Splitski akvarel* i *Mala Floramye*, dok se mjuzikl popularizira tek šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Najpoznatiji hrvatski mjuzikli su *Jalta*, *Jalta* **Alfija Kabilja** i *Dundo Maroje* **Đele Jusića**, a kasnije nastaju i hrvatske rock opere *Gubec Beg* i *Grička vještica* **Ivice Krajača**, **Karla Metikoša** i **Miljenka Prohaske**. Redateljski otac operete, pa nakon toga i mjuzikla u Hrvatskoj je **Vlado Štefanić**, s nizom uspješnica (*Zemlja smiješka*, *Knjeginja čardaša*, *Šišmiš*, *Gubec Beg*, *Čovjek iz Manche*, *Jadnik*, *Guslač na krovu*, *Kralj je gol*, *Tko pjeva, zlo ne misli*, *Noći u Veneciji*), do novijih produkcija mjuzikala: *Jesus Christ Superstar* i *Kosa*. Od 2004. godine redateljski primat preuzima **Dora Ruždjak Podolski** novom, izvanrednom energijom: od *Chicaga*, *Aida* – **T. Rice**, **E. John**, te *Ljepotica i zvijer*.

Plodonosni subotički susret različitih tradicija

Glazbenoj raznorodnosti, a bez pretjerivanja bi se moglo reći i njezinu nedvojbenom procvatu sred ovoga dijela srednjoeuropskoga podneblja, svoj skromni ali zapažen prinos namrli su i subotička Opera s baletom, i to nakon samo tri i pol sezone postojanja i rada. Oslonjeni na posebno poglavlje tvrdokorno prešućivane bogate koncertne tradicije, kako one koja obuhvaća javno izvođenje, tako i muziciranje u povodu prijateljskih i obiteljskih okupljanja u različitim povodima. Gdjekada samo čistom radošću muziciranja i potrebom da se zapjeva. Osim poznavanja nota, tomu u prilog je išlo i poznavanje vina s pijeska, čija se proizvodnja, nakon protjerivanja Turaka, iz godine u godinu uvećavala.

U tom ozračju, tražeći temelje glazbenog i kazališnog života Subotice, valja poći iz njezine povijesne jezgre, nekadašnje utvrde od dijelova kojih kasnije nastaju današnja crkva sv. Mihovila i Franjevački samostan. Napose, u činu osnutka subotičke Muzičke škole u kojoj je ponikla galerija vrsnih glazbenika i skladatelja [Pekár, T., 2005.].

Poput svestrane stvaralačke osobnosti **Gábora Lengyela** (Subotica, 1951.), isprve uspješan atletičar i reprezentativac, u rodnom gradu završava srednju Muzičku školu, a u Sarajevu Muzičku akademiju. Iz toga razdoblja bio je zapažen i kao član grupe *Entuzijasti* (1968. – 1971.), zatim pjevač i aranžer, ali ipak njegova darovitost ponajviše dolazi do izražaja kao uspješnog i plodnog skladatelja. Osnivač je kultne grupe *Teška industrija* (1974.), a surađivao je s vodećim solistima, muzičarima i glazbenim sastavima mahom svoga, ali i drugih naraštaja, o čemu svjedoče deseci uspješnica, koje se i danas pamte, rado i često izvode. Lengyel piše glazbu i aranžmane za kazalište, film i TV, a među ostalim je skladao i rock-opere, od kojih je prva *Zöld hajú lány* (1981.), što će reći *Zelenokosa*, postigla veliki uspjeh i dugo se održala na pozornicama Subotice ali i gostujući na scenama drugih gradova. Uslijedile su operete *Pastir vukova* (1996.) i *Somborska ruža*, kao i mjuzikl za djecu *Suncokret*, te mjuzikl *Mikica milioner*.

Razumije se, ovo ni izbliza nije sve! Spomenimo se primjerice svjetske uspješnice *Fly Robin, fly* Subotičanina **Szilvesztera Lévy** (1945.) ili u glazbenom svijetu veoma cijenjenog **Berislava Skenderovića** (1947.), ravnatelja Vojvođanskog simfonijskog orkestra i dr.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta TEHNOPAPIR DOO Subotica, Bore Stankovića 37, podnio je dana 3. 11. 2017. pod brojem IV-08/I-501-404/2017 Zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Hala za mehanički tretman papirnog otpada« na katastarskoj parceli 954 KO Stari grad, Subotica, Ulica Bore Stankovića 37 (46.109454°, 19.667064°).

Javni uvid u predmetnu Studiju može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 13. 11. 2017. do 11. 12. 2017., a javna prezentacija Studije bit će održana 11. 12. 2016. godine u 12 sati u prostorijama Službe.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta TELEKOM SRBIJA AD Beograd, Takovska 2, Izvršna jedinica Subotica, Prvomajska br. 2-4, podnio je dana 3. 11. 2017. pod brojem IV-08/I-501-406/2017, Zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije »SU-Radanaovac UMTS – SUU100«, Dubrovačka 1, Subotica (46.1054352°, 19.7363166°), na katastarskoj parceli broj 771 KO Palić.

Javni uvid u predmetnu Studiju može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 128, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 17. 11. 2017. do 15. 12. 2017., a javna prezentacija Studije bit će održana 15. 12. 2017. godine u 12 sati u prostorijama Službe.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-111-36/2017
Dana: 07. 11. 2017.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel.: 024-636-101
MUD/SU

Temeljem članka 102., stavak 2. i 3. Zakona o zaposlenima u autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave (*Službeni glasnik RS*, br. 21/2016) i temeljem članka 34. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (pročišćen tekst) (*Službeni list Grada Subotice*, broj 18/17), načelnica Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Obavještavaju se svi zainteresirani kandidati da je Gradska uprava grada Subotice dana 10. 11. 2017. raspisala javni natječaj za popunu slobodnih izvršiteljskih radnih mjesta.

Natječaj je objavljen na internetskoj stranici Grada Subotice: http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/hr/id_page_node/63

NAČELNICA GRADSKJE UPRAVE
Marija Ušumović Davčik, master pravica

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Investitor TELEKOM SRBIJA a.d., Beograd, Takovska 2, Izvršna jedinica Subotica, Prvomajska 2-4, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije »SUU74/SUL74 SU – BORE STANKOVIĆA« zaveden pod brojem IV-08/I-501-408/2017, a koji se planira na katastarskoj parceli 953 KO Stari grad, ulica Bore Stankovića 37, Subotica (46.109222o, 19.667246o).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima javnog informiranja u skladu s člankom 29. stavak 1. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Rezultati XVI. Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku

Poezija na tronu

Nakon *Dana Balinta Vujkova – dana hrvatske knjige i riječi* svake godine se ubrzo ponovno sastanemo da slavimo riječ i rič kroz poeziju i lijepo kazivanje stihova. Tako je 3. studenog u čitaonici Gradske knjižnice Subotica Hrvatska čitaonica održala XVI. Pokrajinsku smotru recitatora na hrvatskom jeziku. Bio je to lijep dan, dan za dušu, kada je u tri dobne skupine nastupilo oko 80 recitatora iz cijele Vojvodine. To su bili učenici osnovnih i srednjih škola koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku, slušaju predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture ili su članovi hrvatskih udruga kulture iz

Sonte, Lemeša, Berega, Vajske, Plavne, Srijemske Mitrovice, Sota, Petrovaradina, Tavankuta, Đurđina, Male Bosne, Žednika i Subotice. Recitali su pjesme na standardnom hrvatskom jeziku ili bujnjevačkoj i šokačkoj ikavici. Sve to pozorno je slušalo tročlano povjerenstvo u sastavu: **Vladimir Grbić**, glumac Narodnog kazališta u Subotici, **Željka Zelić**, pjesnikinja iz Subotice te kao poseban gost **Vladimir Andrić**, glumac Gradskog kazališta *Joza Ivakić* iz Vinkovaca. Nije im bilo lako jer svatko je bio poseban na svoj način, no ipak složili su se da su za nijansu bili bolji sljedeći recitatori:

Mlađi uzrast (učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole):

Daniel Brajković (OŠ *Sveti Sava*, Subotica), **Fabijan Dulić** (Hrvatska čitaonica, Subotica), **Matea Fabijan** (OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta), **Iva Francišković** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica), **Karmela Ileš** (HBKUD *Lemeš*, Lemeš), **Dalibor Matin** (OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta), **Marijan Rukavina** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica), **Martin Vukov** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica), **Luka Vuković** (OŠ *Matija Gubec*, Tavankut) i **Leon Žarko** (OŠ *Sveti Sava*, Srijemska Mitrovica).

Pčelarstvo Sudarević
Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni učesnik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, **MED**

BAGREM MED - CVETNI MED
MED SA MATIČNIM MLEČOM
MED SA POLENOM I MATIČNIM MLEČOM
PROPOLIS - POLEN

Kontakt:
Sudarević Kalman: 064/21 31 871
Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Donosiocu ovog
kupona popust od
10%

Srednji uzrast (učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole:

Anastasija Božić (OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta), **Marija Gerin** (OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta), **Ana Marija Horvacki** (OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna), **Ivan Huska** (Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica), **Katarina Ivanković Radaković** (HKC Bunjevačko kolo, Subotica), **Luka Ješić** (Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica), **Claudia Karan** (Hrvatska čitaonica, Subotica), **Donna Karan** (Hrvatska čitaonica, Subotica), **Mila Kujundžić** (KD Ivan Antunović, Subotica), **Dijana Maroš** (OŠ Ivo Lola Ribar, Plavna), **Srđan Mendžan** (OŠ Srijemski front, Sot), **Barbara Piuković** (HKC Bunjevačko kolo, Subotica), **Anđela Šimunov** (OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta), **Ivan Štimac** (HKPD Jelačić, Petrovaradin), **Lana Vojnić Hajduk** (OŠ Ivan Milutinović, Subotica), **Lucija Vukov** (Udruga Naša djeca, Subotica) i **Sara Vuković** (OŠ Matija Gubec, Tavankut).

Stariji uzrast (srednjoškolci):

Petar Huska (Gimnazija Svetozar Marković, Subotica), **Tereza Kujundžić** (Gimnazija Svetozar Marković, Subotica), **Milica Vuković** (Gimnazija Svetozar Marković, Subotica) i **Augustin Žigmanov** (Hrvatska čitaonica, Subotica).

Svi sudionici su za sudjelovanje na smotri od organizatora Hrvatske čitaonice primili na dar knjigu, a pobjednicima su uručene pohvalnice, te će za nagradu putovati na jednodnevni izlet u Osijek koji će biti realiziran 24. studenog. Budući da je žiri uživao u ovom danu, odlučili su kao poticaj u daljnjem radu poslati na izlet u Osijek još neke recitatore:

Mlađi uzrast: **Sara Dulić** (OŠ Vladimir Nazor, Đurđin), **Marija Magdalena Huska** (OŠ Ivan Milutinović, Subotica), **Mihaela Rica** (OŠ Moša Pijade, Bereg) i **Marin Šimunović** (OŠ Aleksa Šantić, Vajska).

Srednji uzrast: **Klaudija Bašić** (KD Ivan Antunović, Subotica), **Martina Kujundžić** (OŠ Ivan Milutinović, Subotica), **David Kuruc** (OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta), **Marija Načev** (OŠ Jovan Popović, Srijemska Mitrovica) i **Danijela Ostrogonac** (OŠ Moša Pijade, Bereg).

Stariji uzrast: **Lucija Buza** (Gimnazija Svetozar Marković, Subotica), **Sara Lovrić** (HKC Srijem-Hrvatski dom, Srijemska Mitrovica) i **Lea Pečerić** (Politehnička škola, Subotica).

Svi smo uživali u ovom blagdanu lijepog kazivanja poezije, a tek kako ćemo uživati u Osijeku, doznat ćete kada se vratimo.

SUNČANA AKCIJA

-10%

SUBOTICA 024/ 551 045

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.

Prodajem stroj šivaće marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.

Prodajem ručno štrikaći stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.

Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva đaka ili studenta. Lokacija Zemun. Tel.: 011 3077036.

Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310

Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m². Tel.: 069 2887213.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Starija kuća (4 sobe, ručona, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 14 88

Ozbiljan muškarac, Hrvat iz Hrvatske, umirovljenik, želi upoznati ozbiljnu ženu do 55 godina. Tel.: 099-1958-444 (HR) i 064-041-5760 (SRB). Pošaljite za početak SMS.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

Prodajem autoprikolicu bez atesta. Nove gume, pod od prokroma, ima treći kotač. Cijena 50 eura. Tel.: 024-566-898.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10 i 29 Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Investitor TELEKOM SRBIJA a. d., Beograd, Takovska 2, Izvršna jedinica Subotica, Prvomajska 2-4, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije SUBOTICA-INDUSTRIJSKA ZONA – SUU101/SUL101 zaveden pod brojem IV-08/I-501-392/2017, a koji se planira na katastarskoj parceli 33928/35 KO Donji grad, Ulica Mali Bajmok bb, Subotica (46.074730o, 19.639581o).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima javnog informiranja u skladu s člankom 29, stavak 1. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronski na adresu zivotna-sredina@subotica.rs.

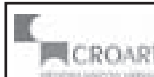

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 14. 11. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555785 WWW.TIPPNET.RS

Zašto doktori sada vjeruju da vjera liječi?

Zato jer pronalaze medicinske dokaze

Religija i medicina su povezane na način koji nije moguće sasvim objasniti, razmrsiti. Tu povezanost liječnici vide s vremena na vrijeme. Nije u pitanju samo organizirana religija koja nekim pacijentima daje snagu. Svatko ima duhovnost koja životu daje smisao.

Veza između duha i tijela je vjekovna, ali kao liječenje postala je znanost. Sve donedavno liječnici sa Zapada udaljili su se od duhovnosti i religiozne vjere. Sada zahtjevi pacijenata, zajedno sa znanstvenim studijima, koje dovode u vezu vjeru s dobrim zdravljem, polako preobraćaju skeptičnu medicinsku zajednicu. Znanstveni časopisi i mnoge nove knjige prihvaćaju razmatrati tu temu. Sve veći broj liječnika prisustvuje skupovima na kojima se raspravlja o vjeri i ozdravljenju.

Val nedavnih ispitivanja miče zid između crkve i laboratorija. Na primjer, istraživanja pokazuju da ljudi koji odlaze na mise više od jednom tjedno, žive u prosjeku sedam godina duže od onih koji uopće ne idu u crkvu. Ispitivanja obavljena na medicinskom fakultetu američkog *Duke* sveučilišta su našla da oni ljudi koji tjedno odlaze u crkvu imaju manju vjerojatnost da će biti hospitalizirani (iz bilo kojeg razloga) nego oni koji odlaze u crkvu rjeđe. Ako i budu hospitalizirani, proborave u bolnici manje vremena od onih drugih.

Psihijatar **Martin Jones** s *Howard* sveučilišta, koji proučava vezu između vjere i ozdravljenja, kaže: »Potpuno objasniti kako dolazi do pozitivnog učinka duhovnosti na zdravlje nije toliko važno. Isto tako, mi ne razumijemo mehanizam djelovanja mnogih lijekova. Ali znamo, promatrajući uzrok i učinak, da oni djeluju. Slično tome, mi možemo vidjeti učinke osobne duhovne svijesti na konačni rezultat, pa prema tome, zašto je ne koristiti? To je poput placebo učinka. Zašto on ima učinka? Vjerovanje. To je vrlo snažna snaga.«

Međutim, razumljivo, čak i oni doktori koji uključe »duhovnost« u svoju liječničku torbu dopuštaju upotrebu vjere samo kao dodatak medicinskoj skrbi i samo ako je pacijent otvoren za razgovor o svom vjerovanju.

Usprkos još uvijek prisutnih debata o primjeni meditacija i duboko misaonih molitvi u svrhu smirenja misli, postoje dokazi u stručnoj literaturi da stres oštećuje imunološki, obrambeni sustav u organizmu.

Stotine istraživačkih studija dokazuju vezu između vjere, pobožnosti i zdravlja. Navest ćemo samo neke od rezultata do kojih se došlo u tim istraživanjima. Starije osobe koje su sebe smatrale religioznima imale su manje zdravstvenih problema i tjelesno su bolje funkcionirale nego nereligiozne osobe. Ispitanici koji su redovno molili imali su 70 posto manju vjerojatnost da će oboljeti od srčane koronarne bolesti. Također, oni koji su smatrali religiju vrlo važnom i koji su redovno odlazili u crkvu znatno rjeđe su imali povišeni krvni tlak i rjeđe su obolijevali od depresije i tjeskobe. Brojne studije su pokazale da ponavljanje molitve i meditiranje mogu smanjiti psihološki stres, povišeni krvni tlak, usporiti ritam srčanih otkucaja i disanja, kao i povišiti imunološke, obrambene snage organizma.

Kad se organizmu događa fizičko urušenje, tada je duhovni rast iznimno velik. Vjera dovodi čovjeka u jedno uravnoteženo stanje kad on više ne osjeća bolest kao teret.

Kulturna i duhovna pitanja, kao i pitanja smrti izašla su na vidjelo kao značajne teme u medicinskoj skrbi. Medicinski fakulteti reagirali su na takve zahtjeve društva. Danas već nekih 50-ak medicinskih fakulteta od 125 u SAD, imaju u svojim nastavnim planovima predmete koji su posvećeni takvim pitanjima. Studente se podučava kako komunicirati s bolesnicima, kako brinuti o njima s dušom.

Proces izlječenja može biti u obliku prihvaćanja svoje situacije, postupanja sa sobom i drugima na jedan drugi način i zadržavanja osjećaja mira za vrijeme suočenja s patnjom i boli. Vjera je dopuna medicinskog liječenja. Bolest ima fizički temelj, međutim, postoji hijerarhija: fizička, emotivna, intelektualna i duhovna razina. U medicinskoj praksi poželjan je pomak od liječenja samo bolesti prema liječenju čitave osobe.

Sigurno, kad je u pitanju bolest, znanost je postigla nevjerovatne uspjehe. U prošlom stoljeću povećana je očekivana dužina života za gotovo dvije trećine, uglavnom zahvaljujući znanosti.

Prof. **Christine Puchalski**, internist na *George Washington* sveučilištu, kaže: »Nije uvijek i sve samo u znanosti. Postoji jedna veza povjerenja, koja se može i ne pojaviti ako se fokusirate samo na nečiji fizički aspekt. A to ne uzima puno vremena; dovoljno je ući u ambulantu otvorena srca.«

dr. Ivo Belan

Rukomet žene

DRLS skupina Srijem – Bačka

Polusezona bez bodova

SONTA – Mlada ekipa ŽRK *Sonta* zabilježila je četiri poraza u dvije naknadno odigrane utakmice i u dva posljednja prvenstvena kola, u Sonti protiv *Sente* rezultatom 7:25 (5:13) i ORK *Apatina* 13:31 (8:16), te na gostovanjima u Kaću, od *Jugovića* rezultatom 32:9 (21:3) i u Žablju, od *Miletića* iz Mošorina rezultatom 21:18 (15:10). Tako će po godinama najmlađa ekipa lige polusezonu prezimiti na posljednjem mjestu, bez osvojenog boda, s odnosom danih i primljenih zgoditaka 89:212. »Zimsku pauzu moramo iskoristiti prije svega za konsolidaciju uprave, a nadam se da ćemo prvu ekipu uspjeti popuniti s nekolikoiskusnijih pojačanja, a najneophodnija bi nam bila još jedna vratarka«, kaže predsjednik kluba i trener prve ekipe **Stevan Mihaljev**.

Karate

Sončani stopostotno

APATIN – Odabrana, četrnaestočlana ekipa KK *Kumite* iz Sonte sudjelovala je na jubilarnom, 10. internacionalnom karate turniru *Apatinski pobjednik 2017*, održanom u nedjelju, 29. listopada. Na ovom renomiranom turniru sudjelovalo je dvadesetak klubova iz Srbije i BiH. Turnir je organizirao KK *Partizan* iz Apatina, uz potporu SO Apatin. Malobrojni Sončani, puleni predsjednika i trenera KK *Kumite*, majstora crnog pojasa 4. dan **Tomislava Matina**, bili su i ovoga vikenda vrlo uspješni u katama, pa se niti jedan natjecatelj u Sontu nije vratio bez osvojenog odličja. Zlato su osvojili **Andrea Majstorović, Jovana Macanović, Stefan Simić, David Miloš, Lazar Romanić, Darko Pavlović, Branko Vidaković i Petar Lazić**, srebro **Marija Macanović, Anja Tihomirović, Milan Simić, Stefan Matić i Nemanja Radojčić**, te broncu **Matija Zablocki**.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Probuđeni Subotičani

SUBOTICA – Očekivano, *Bačka 1901* je u 11. kolu na teškom gostovanju u Novoj Pazovi poražena s 2:0 od sedmoplasiranog *Radničkog*. Uslijedila je šok-terapija u vidu smjene trenera. U 12. kolu, u derbiju začelja, *crveni đavoli* su, predvođeni novim strategom **Ćirićem**, do nogu potukli izravnog rivala u borbi za opstanak, ekipu *Radnički* iz Šida rezultatom 5:1 (2:1). U narednom kolu Subotičani će gostovati u starim Banovcima i odigrati novi derbi začelja protiv *Dunava*.

Vojvođanska liga Sjever

Dragocjene pobjede

TAVANKUT – Po kiši i jakom vjetru nogometaši *Tavankuta* su u 11. prvenstvenom kolu na domaćem travnjaku zabilježili vrijednu pobjedu od 2:1 (1:1) protiv susjeda na ljestvici, *Zadrugara* iz Srpskog Miletića. Već u 12. kolu Tavankučani su gostovali u Apatinu, kod ekipe *Mladost Apa* i u novom derbiju začelja osvojili i

nova 3 boda, rezultatom 1:2 (0:0). U narednom kolu *Tavankut* će dočekati ekipu *Budućnosti* iz Gajdobre.

Konačno pobjeda i na domaćem travnjaku

SOMBOR – U 11. kolu *Radnički* je u novom derbiju dočekao *Mladost* iz Turije i u vrlo tvrdoj i do samoga kraja neizvjesnoj utakmici zabilježio pobjedu od 1:0 (0:0). U 12. kolu Somborci su na gostovanju u Srpskom Miletiću rezultatom 1:1 uzeli bod *Zadrugaru*. U narednom kolu, kao izraziti favoriti, ugostit će susjede, *Mladost Apa* iz Apatina.

PFL Sombor

ŽAK u opasnoj zoni

SOMBOR – Ekipa somborskog ŽAK-a poražena je u 12. kolu na gostovanju u Liparu od istoimene ekipe rezultatom 3:0. Iako su bili favoriti, *željezničari* su i u 13. kolu, na svojem travnjaku, poraženi rezultatom 1:2 (1:0) od *Vojvodine* iz Tovariševa, pa su sada vrlo blizu klubovima koji se bore za opstanak. U narednom kolu gostovat će kod viceprvaka *Crvenke*.

PFL Subotica

Beznadno

SUBOTICA – Očekivano, NK *Subotica* je u 11. kolu na svojem travnjaku zabilježila poraz od 0:3 od viceprvaka *Obilića* iz Novog Kneževca, a u 12. kolu zabilježili su katastrofalan poraz od 9:1 od osmoplasirane *Sente*. U narednom kolu Subotičani će dočekati *Panoniju* IM iz Bačke Topole.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Nova dva poraza

MONOŠTOR – Na gostovanju u Ratkovu u 9. prvenstvenom kolu *Dunav* iz Monoštora zabilježio je minimalan poraz od 1:0 od trenutnog lidera, ekipe *Radničkog 1918*. U 10. kolu *Dunav* nije iskoristio priliku da na svojem travnjaku zabilježi nove bodove protiv susjeda na tablici, *Alekse Šantića*. U tvrdoj i do kraja neizvjesnoj utakmici poražen je rezultatom 1:2 (1:1). U narednom kolu Monoštorci će gostovati kod ekipe sa začelja, *Rastine 1918*.

Slavlje i poraz Berežaca

BEREG – Ekipa *Dinamo 1923* iz Berega u 9. kolu je na svojem travnjaku zabilježila sigurnu pobjedu od 3:0 protiv *Korduna* iz Kljajićeve. U 10. kolu Berešci su na gostovanju u Kupusini kod četvrtoplasiranog *Partizana* zabilježili poraz od 4:0. U posljednjem jesenskom kolu *Dinamo 1923* će dočekati ekipu *Omladinca* iz Deronja.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Nova dva poraza

SONTA – Na gostovanju u Bezdanu *Dinamo* iz Sonte je u 8. kolu zabilježio poraz od *Sporta* rezultatom 3:0 (2:0). Sončani su gostovali i u 9. kolu u Laliću i zabilježili poraz od 4:3 (2:1) od *Panonije*. *Dinamo* je jesensku polusezonu završio neslavno, prezimit će na pretposljednem mjestu sa svega 5 osvojenih bodova u osam odigranih utakmica.

Ivan Andrašić

Mihovil Gunjača, rukometaš RK Metalac iz Zagreba

Maminim rukometnim stopama

Nekadašnja somborska rukometašica **Martina Gunjača**, rođena **Matarić** 80-ih godina prošlog stoljeća bila je omladinska reprezentativka tadašnje Jugoslavije u rukometu. Kasnije ju je životni i sportski put odveo u Hrvatsku gdje je igrala za zagrebačku *Lokomotivu*. Martina u Hrvatskoj i danas živi, a njenim sportskim koracima korača sin **Mihovil Gunjača**, rukometaš RK *Metalac* iz Zagreba. Često je u Somboru, točnije kod djeda i bake na Nenadiću, pa smo njegov posljednji posjet, poslije utakmice u Vinkovcima, iskoristili i za ovaj razgovor.

Košarka prva ljubav

Usprkos maminoj rukometnoj priči Mihovil kaže da je igrati rukomet počeo slučajno.

»Trenirao sam košarku, ali su me drugovi pozvali na rukometni trening. Nije me to privlačilo i nisam imao nikakvu volju za rukometom, jer sam u to vrijeme bio posvećen košarci. No, ipak, na njihov nagovor sam pristao i ostao u rukometu. Ozbiljna rukometna priča krenula je u sedmom razredu osnovne škole i evo traje već sedam godina«, priča Mihovil.

Prvo je trenirao u Rukometnom klubu *Trnje*, ali kaže da su tamo treninzi bili dva puta tjedno, pa je iskoristio prvu priliku da prijeđe u klub gdje se više i ozbiljnije radi. Preko RK *Maksimira* tako je stigao do RK *Metalac*. Natječu se u prvoj rukometnoj ligi Hrvatske i momčad su koja je stabilno pozicionirana na sredini tabele.

»Moj trener zaslužan je što sam postao dio momčadi ovog kluba. Vjerojatno je prepoznao neku moju kvalitetu. Za sada sebe vidim u tom klubu narednih nekoliko godina, a poslije, vidjet ćemo«, kaže ovaj devetnaestogodišnji rukometaš.

Kaže, rukomet je danas postao prilično grub sport, ide se na jačinu, snagu.

»Nema više, da se tako izrazim, vica, dobrog poteza. Svi zato misle da je rukomet danas grub sport, ali nije baš tako. Samo treba uključiti glavu i igrati«, kaže Mihovil.

Za prvotimska natjecanja Mihovil i njegovi suigrači se tijekom tjedna svakodnevno pripremaju. A dio redovitih treninga su trčanje, teretana,

pa treninzi u dvorani, a onda ih svake subote čekaju utakmice. Usprkos tome što rukomet, kao i svaki drugi sport, traži totalnu posvećenost, teško se od tog sporta u Hrvatskoj može živjeti, pa dobri igrači traže priliku za odlazak u inozemstvo. Na pitanje priželjkuje li za početak dres RK *Zagreba*, najboljeg rukometnog kluba u Hrvatskoj, kaže da taj dres priželjkuju svi igrači.

»Za taj klub se najviše čuje u inozemstvu i to je odskočna daska za naše igrače koji karijeru nastavljaju izvan Hrvatske«, priča ovaj mladi rukometaš somborskih korijena.

Igra glavom, a ne snagom

Mihovil je visok dva metra i tri centimetra, pa se od njega zbog te visine očekivalo posvećivanje košarki, a ne rukometu.

»Ne znam, košarka mi je nekako dosadna, a rukomet je igra koja ima neku dinamiku. Koliko je ta moja visina prednost? Pa prednost je što mogu bolje blokirati protivničke igrače, što imam duže ruke. S druge strane, u rukometu treba biti brz, a ja sam zbog visine izgubio na brzini«, kaže Mihovil. Rukometni idol mu je **Domagoj Duvnjak**, još uvijek aktivni igrač, koji je zbog operacije koljena trenutačno izvan terena. No, svjestan je Mihovil da treba još puno rada i znoja da bi se stalo rame uz rame s vrhunskim igračima.

»Loša mi je strana fizička spremnost, što je i razumljivo jer sam još mlad. Slabi su mi leđa i trbuh i to trebam još ojačati radom u teretani. S obzirom na to da sam mlad i fizički slabiji od svojih suigrača, u standardnoj sam postavi našeg drugog tima, a u *Premijer ligi* šansu dobijem kada recimo vodimo s deset razlike«, kaže Mihovil.

Za svoje suigrače iz *Metalca* Mihovil kaže da igraju rukomet glavom, a ne snagom i zato mu je dragocjen svaki savjet iskusnijih suigrača.

»Nije suština imati 100 kilograma i pred sobom vidjeti samo gol. Vidjeti jedino gol i pucati, a ne vidjeti na crti pivota«, pojašnjava Mihovil što znači igrati rukomet glavom.

Z. V.

U NEKOLIKO SLIKA HKC Bunjevačko kolo u Belom Manastiru

Iz Ivković šora

Svisveti

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Eto, prošli nam i Svisveti i lagano nam dolazi zima, samo ne znam kako će bit. Ja nisam na vrime priprazio čutaka, a i kako pripravit kad sad ovim novim kombajima sve skrupe još na njivi pa su sitne a i ove godine baš nisu za falu ni one što su redovno brani kuruzi. Neg, jeste i vi obašli groblja i okitili ji cvićom i poškropili svetom vodom kako Bog zapovida od pamtivika? Ja borme jesam. Snaš Jela nasikla cvića u bašči, ove godine nije fala bogu izmrzlo pa je baš fajn iscvatala i zimska ružica i krizantini, a fala Bogu ima svega tog u svim farbama u našoj bašči a i ogradio sam je pa više ne mož moj pulin Roka ić tamo i kopat po njoj. Spremili se mi lipo, sve što triba i kaki je red; obašli prvo Kersko di nam je grobnica. Kad stigli, ja se niki baš začudio: nema svita kugod kadgod. »Šta se iščuđavaš«, veli mi Jela, »pa nisu i naša dica divanila da moraje radit, ne mogu dospit, pa će ić čak pridveče«. Lipo sam se prinerazio, čeljadi. Ta stalno na radiju divane kako smo multinacionalni i kako se poštivamo med sobom, a vite, na ovaj svetac od našeg svita se mora ić radit. Kad je ovo počimalo, mislim da ima šurnajst stranaka, moj Đeno je divanio da borme nije dobro i da ćemo mi ufriško ić radit za tuđina a tuđinu borme niko ne naradi. I jeto, potrevio je Đeno, sad je baš tako vrime. Za to malo ni frtalj kugod kod njeve kuće što plaćaju rabadžije, ode kod nas se trse i moramo njim i za Svisveti ić služit. Baš sam se lipo iznenadio na grobljima, čeljadi. Sva su bila lipo pokošena i sve pokupljeno. Svaka čast rabadžijama, staraje se o naši mrtvima. Ode kod nas nikad nije opravljeno groblje u selu, a tribalo je bit iza crkve u početku Ivković šora, al jeto nikad nije. Kad kogod umre, saranjiva se najviše jel u Kersko, jel u Bajsko a dosta nji i u tavankutska groblja. No eto, baš sam tio i to ispriposidat: večje prid Svisvete čujem ja niku graju na sokaku; nose nika dica ruva kugod za vašange i nike bundeve sa selicom u njima, deru se sokakom ko nesvaćeni. Kaže mi moj Josu da je to nika nova slavlja. To su oni što viruju u vištice i kojikake nepre, pa sad i oni slave. Av, čeljadi moja, pa to kadgod kod nas nije bilo, barem ne po šorovima a vid sad, šta još neće bit. Dok sam ja to konto, oni došli, mislim ti šafari i do mojeg salaša na kapiju i ordinjaje na sav glas. A ja se sitio, pa oma zgrabio dvi tačke dračove, svezu ji manilom i opravio križ pa okolo oko guvna oćo njima iza leđa. Nestalo struje kod nas na sokaku od one vitrine pa mi to pomoglo da me ne spaze prija vrimenta, pa kad sam se onda razdero, čeljadi, i počo baterijom svitlit po križu i mavat, a »vištice« u dreku i biž šorom dokle ji noge nose. Veli mi Jela da sam oćo na dićije i da je to sad zdravo moderno u varoši, a ja velim pedig da dok sam ja živ u Ivković šoru će se slavit samo Svisveti i Gospod a nikake vištice, i tako će bit. Ajd, zbogom.

Bač Ivin štodir

Pravi fodbal se učijo naskaku a ne u škole

piše: Ivan Andrašić

Jesen ve godine zlatna, sa puno sunčani dana, pa bač Ive i ni bilo teško ko lane. Jedino mu ni bilo kako triba ka osvanilo nekoliko jutara sa gustom maglom. Toliko, da svit ne bi zaboravijo da će za par nedilja i sveta Kata i da on ne bi zaboravijo na njegovu bolu. Zoto dani sve kraći, sunce gubi snagu, pa se rano smrkava. Mora se već i podložit, da ne ozebu noge. Bač Iva se volji usegenčit nuz špojer u staru naslonjaču što mu ostala u tal o pokojnoga dade, pa uzet veliku škatulju sa starima slikama i cunjat po uspomenama. Ne zna kako, al iz rpice slika što ji izvadijo, ispala jedna, vada starija o po vika. Gleda, na njoje on i sedam osam pajtaša, bili još dica. Danas se skoro polak nji fodbaluje sa anđelima. Beštelovo ji jedan njev komšija, svi ga zvali Slikika. Poredali se ko soldati, svi štrkljasti, u kratki gaća i bosu. Prid njima veliki fodbal, taki se u no vrime mogli donet samo iz Švapcke. Oma pozno i kuma Tunu. Uvijek bijo najtruntlaviji među njima, al fodbaloval se moro, jal fodbal bijo njegov. Zoto vazdan i izbiro ko se š njim i ko protiv njega može fodbaloval. Morali mu više put i pušćat da kogagod istribluje i dade gol, jal ako ne bi, zno se nabrundat, pa bi oma fodbal pod ruku i doma. Onda bi ope morali trčat za krpenjačom. Tunini nisu bili baš tako mogućni da mu kupu fodbal. Stari kum bijo sitni paor, imo nekoliko lanaca, sve u polićima, a nikada se baš ni jako žurijo na posov. Njegovo uvijek među poslidnjima u ataru bilo i posijano i okopano i obrano. Kukuruzvina mu se znala sić i po snigu. Sapijo da više asne imo o noga što konjma poradi drugima, pa njegovo uvijek na red došlo na kraj. Kumin najstariji brat među prvima ošo radit u Švapcku, u kuće bilo puno gladni usti, pa to tribalo i naranit. Nikad se ni ženijo, pa mu braća u sestre zauvik i ostali jedini rod. Zoto jim i znalo više put malo kapnit i o njega. On Tune i dono fodbal, znade kaki je, pa veli nek dite imade makar tako štogoda, baram će se uvijek moć fodbaloval. Bač Iva se u tomu štodiru naškobijo. Oma se sitijo kako kum Tuna i danas pati što se nikada ni mogo zaozbiljno fodbaloval. Zoto danas njegova unučad svašta radu, ne žali ni platit zoto. Ima se, može se. U fodbalku škulu ji ubiližijo ka su se krenili u prvi razred. Uči ji jedan učitelj što ji uči i u škole, al zovo triba posebno platit. I bome, ta škula puna dice, dade i matere ne žalu platit, učitelj svima divani da su jim dica od Boga dana za fodbal i da ji još samo on mora koišta naučit, pa će bit veliki fodbaleri, da će svit divanit o nji. Godine prolazile, učitelj dicu učijo, vodijo ji koidi na otecavanje, a vodijo ji i gledat koikaka fodbaloovanja, a dade i matere plaćali. A i danas, ka bač Iva otide na fodbal, oma mu se steška. Toliko selo, za tolike učitelj divanijo da će bit najbolji, a vamo njegovi nikada nemu dosta ni što bi se tribali fodbaloval. Kako mu izgleda, na fodbalu bila veća gužva ka se fodbalovali ni što se fodbaloval naučili naskaku, a ne u škole.

RECEPT NA TACNI

Cvjetača u čudnovatom bučkurišu

Potrebno: 5 suhih šljiva – grubo narezanih / 3 žlice balzamika / 2 žlice neutralnog kokosovog ulja / 1 veliki crni luk / 2 mrkve / oko 6 šolja grubo izrezanog raštana / oko 3 žlice umaka od soje / 500 g gljiva / 5 češnjaka / 1 čili paprika / majčina dušica / oko 2 žlice ruzmarina / žalfija / mljeveni crni papar / 1 žličica paste od rajčice / 2 konzerve sitnog pelata / 1 velika glava cvjetače

Postupak: Suhe šljive prelići s malo balzamike u malo posudi i ostaviti na stranu.

U velikom loncu rastopiti kokosovo ulje. Dodati crni luk, mrkvu, grubo narezani raštan, umak od soje i kuhati deset minuta. Dodajte gljive i kuhajte oko 8 minuta, sve dok njihova tekućina ne ispari kada dodajete i češnjak, čili, majčinu dušicu, ruzmarin, žalfiju i crni papar i kuhate 2-3 minute. Nakon toga na red dolaze suhe šljive, zatim 2 žlice umaka od soje i paste od rajčice. Smjesu miješati 1 minutu dok tekućina ne ispari, te dodati pelat i miješati dok se sve ne sjedini. Pažljivo spustite cvjetaču u umak i žlicom prelivajte cvjetaču umakom da biste ga potpuno pokrili. Pomiješajte malo povrća ispod cvjetače kako biste bili sigurni da je pokriven umakom što je više moguće. Zaklopite i kuhajte na laganoj vatri oko 40-50 minuta, dok se cvjetača potpuno ne skuha i ne omekša. Povremeno tijekom kuhanja prelivajte cvjetaču umakom.

Uklonite cvjetaču iz posude, izrežite ju i poslužite toplim umakom.

Gorana Koporan

**PETAK
10.11.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik - serija
11:10 Riječ i život: Upalimo svjetlo nade
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz, talk-show
14:05 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Daj pet
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Najduži sati, američki film
21:45 Romance velikih umjetnika: Marilyn Monroe & Arthur Miller, dokumentarna serija
22:30 Eurojackpot
22:40 Hrvatska za 5
23:35 Dnevnik 3
00:10 Crna lista, serija
00:55 Don Matteo, serija
01:40 Detektiv Murdoch
02:25 Žed za životom, serija
03:10 Lovci na natprirodno
03:50 Dr. Oz, talk-show
04:35 Skica za portret
05:01 Kod nas doma
05:46 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat: Čiril i Metod
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada, serija za mlade
11:05 Paul O'Grady i ljubav prema psima, dokumentarna serija
11:35 Poirot, serija
12:30 Pokaži mi svoj vrt, dokumentarna serija
13:30 Taken in Broad Daylight, američki film
14:55 Hit dana

15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Idemo na put s Goranom Milićem: Australija
17:40 Dr. Bergmann, seoski liječnik - serija
18:30 Goldbergovi, humoristična serija
18:50 Glazbeni spotovi
19:00 Kronike Matta Hattera, crtana serija
19:20 Glazbeni spotovi
19:30 POPROCK.HR
20:05 Umorstva u Midsomeru, serija
21:40 Sherlock, serija
23:15 Nestanak, serija
00:10 Goldbergovi, humoristična serija
00:30 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
11.11.2017.**

06:45 Klasika mundi
07:50 Kocka je pala, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Sigurno u prometu
13:45 Duhovni izazovi
14:20 Prizma
15:10 Svijet aplikacija, sponzorirana emisija o tehnologiji
15:40 Zdrav život
16:10 Potrošački kod
16:35 Bonton
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Foto - Ogi
17:40 Lijepom našom: Preko, 2. dio
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 LOTO 7/39
20:05 Zamjena, američki film
21:50 Talac, američki film
23:45 Dnevnik 3
00:20 Dolazak, američko-meksički film
02:10 Kocka je pala, američki film - ciklus klasičnog vesterna
03:45 Vino u krvi, mini-serija
05:20 Lovci na natprirodno, serija
06:00 Reprizni program

06:05 Veterani mira
06:50 Prizma

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Ljetni kamp, serija
10:30 Lidijina kuhinja : Pirnanje, dok. serija
10:55 Vrtlarica
11:25 Veliki snovi, a malo prostora - dokumentarna serija
12:30 Špica, riva, korzo
14:25 Umorstva u Midsomeru, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Smogovci, serija za djecu
17:00 Poreč: Europsko prvenstvo u sjedećoj odbojci: finale, prijenos
18:30 HRT TOP 20
19:15 Kronike Matta Hattera, crtana serija
19:45 Rukomet LP : PPD Zagreb - Vardar, prijenos
21:48 Vina svijeta, dokumentarna serija
22:38 Anthony Bourdain - Upoznavanje nepoznatog : Južna Afrika, dokumentarna serija
23:28 Varalice, serija
00:13 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:43 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
12.11.2017.**

07:55 Modri Havaji, američki film - Zlatna kinoteka
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Mađarevo: Misa, prijenos
11:05 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:32 Tri tjedna s troje djece - američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Sigurno u prometu
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:05 Nogomet, kvalifikacije za SP 2018.: Grčka - Hrvatska, emisija
20:35 Nogomet, kvalifikacije za SP 2018.: Grčka - Hrvatska, prijenos
22:40 Nogomet, kvalifikacije za SP 2018.: Grčka - Hrvatska, emisija
23:25 Dnevnik 3
00:05 Modri Havaji, američki film - Zlatna kinoteka
01:45 Nedjeljom u dva
02:45 Dobro došla kući, Romy Carmichael - američki film
04:20 Lovci na natprirodno
05:00 Reprizni program
06:00 Rijeka: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
09:00 Luka i prijatelji
09:25 kreativac
09:55 Levi: Svjetski skijaški kup - slalom, prijenos 1. vožnje
10:50 Umorstva u Midsomeru, serija
12:25 Čudesni svijet Gordona Watsona: Lord Rothschild - milijarder i kolekcionar, dokumentarna serija
12:55 Levi: Svjetski skijaški kup - slalom, prijenos 2. vožnje
13:50 Dobar, bolji, najbolji ... britanski slastičar, dokumentarna serija
14:45 Nećemo reći mladenki, zabavno-dokumentarna serija
15:30 Vrtlarica
16:00 Sjedni, odličan
16:30 Magazin Lige prvaka
17:00 20. večeri dalmatinske šansone, Šibenik 2017. - Retrospektivna večer
18:00 Posljednji Europski nomadi, dok. film
18:51 Maher za putovanja : 48 sati u Berlinu, dokumentarna serija
19:30 Garaža
20:05 Katarina Velika, serija
20:50 Glazba, glazba...
21:00 Dobro došla kući, Romy Carmichael - američki film
22:40 Graham Norton i gosti, talk-show
23:30 Bruce Springsteen: In His Own Words, glazbeno-dok. film
00:45 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
13.11.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik - serija
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz, talk-show
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Tin... trideset godina putovanja...
21:02 Hrvatski premijeri osobno: Jadranka Kosor, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Don Matteo, serija
00:50 Detektiv Murdoch
01:40 2 Years of Love, film
03:10 Žed za životom, serija
03:55 Lovci na natprirodno
04:35 Reprizni program
05:00 Tema dana
05:12 Kod nas doma
05:57 Zaljubljena u Ramona

06:03 Riječ i život
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Poirot, serija
12:30 Pokaži mi svoj vrt
13:30 Dvije godine ljubavi, američki film
15:10 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zauvijek skladatelj: Zoran Jurančić
17:30 Dr. Bergmann, seoski liječnik - serija

18:20 TV Bingo
19:00 Kronike Matta Hattera
20:05 Zlatna kuna - dodjela
gospodarstvenih
nagrada, prijenos
21:00 Kako izgubiti prijatelje
i otuđiti se od ljudi,
britanski film
22:54 Zakon i red: UK, serija
23:44 Brooklyn 99, serija
00:14 Ni krivi ni dužni, serija
00:44 Noćni glazbeni program

UTORAK 14.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Dr. Bergmann, seoski
liječnik - serija
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz, talk-show
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu, talk show
21:05 Kozmos: Izgubljeni
svjetovi planeta Zemlje,
dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Crna lista, serija
00:10 Don Matteo, serija
00:55 Detektiv Murdoch
01:45 Deadly Inferno,
američki film

03:10 Žed za životom, serija
03:55 Lovci na natprirodno
04:35 Reprizni program
05:00 Tema dana
05:12 Kod nas doma
05:57 Zaljubljena u Ramona

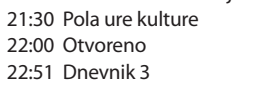
05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat - odložno
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Prvak Koen, serija
11:05 kreativac
11:35 Poirot, serija
12:30 Pokaži mi svoj vrt
13:30 Požar, američki film
15:10 Mjesto pod suncem -
zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Dolomiti - U vrtu
junaka, dok. film
17:50 Vaterpolo, Svjetska
liga: Hrvatska - Rusija,
prijenos
19:10 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Žene, povjerljivo!
21:00 Prijateljice pune love,
američki film
22:30 Zakon i red: UK, serija
23:20 Brooklyn 99, serija
23:50 POPROCK.HR
00:20 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 15.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti

10:20 Dr. Bergmann, seoski
liječnik - serija
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz, talk-show
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice -
Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 LOTO 7/39
20:05 Mijenjamo svijet:
Oktobarska revolucija
1917. - Narodna revolucija,
dokumentarni film
21:01 Storije o
neponovljivima: Stavite
amet na komediju,
dokumentarna serija

21:30 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:51 Dnevnik 3
23:26 Crna lista, serija
00:11 Don Matteo, serija
00:56 Detektiv Murdoch
01:41 Unter Umstanden
verliebt, njemački film
03:11 Žed za životom, serija
03:56 Lovci na natprirodno
04:36 Reprizni program
05:08 Kod nas doma
05:53 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, serija

09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Prvak Koen, serija
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Poirot, serija
12:30 Pokaži mi svoj vrt
13:30 Unter Umstanden
verliebt, njemački film
15:10 Mjesto pod suncem -
zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji vrt, dok. film
17:40 Dr. Bergmann, seoski
liječnik - serija
18:30 Goldbergovi, serija
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Oči u oči
21:00 Edison, američki film
22:40 Zakon i red: UK, serija
23:30 Brooklyn 99, serija
00:00 Goldbergovi, serija
00:20 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 16.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Dr. Bergmann, seoski
liječnik - serija
11:10 Slivno-Ravno, Vlaka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz, talk-show
14:05 Sigurno u prometu
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch,
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Šifra, kviz

21:00 Noćni upravitelj, serija
21:45 I to je Hrvatska:
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Crna lista, serija
00:10 Don Matteo, serija
00:55 Detektiv Murdoch
01:40 Casa Vita, američki film
03:05 Žed za životom, serija
03:50 Reprizni program
05:08 Kod nas doma
05:53 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Prvak Koen, serija
11:05 Pozitivno
11:40 Ubojstvo, napisala je
12:30 Pokaži mi svoj vrt
13:30 Casa Vita, američki film
14:55 Glazbeni spotovi
15:00 Hit dana
15:10 Mjesto pod suncem -
zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Povratak prašume,
dokumentarni film
17:40 Dr. Bergmann, seoski
liječnik - serija
18:30 Goldbergovi, serija
19:00 Kronike Matta Hattera
19:20 Glazbeni spotovi
19:30 POPROCK.HR
20:05 Koktel-bar
21:00 Iscjelitelji, njemački
film
23:35 Zakon i red: UK, serija
00:25 Brooklyn 99, serija
00:55 Goldbergovi, serija
01:15 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Sombor

Grad zelenila, fijakera i lijepih zdanja

U posljednjih nekoliko brojeva smo odlazili daleko u potrazi za prirodom i društvom. I nekada se zaista čini da su oni najdalji predjeli upravo i najljepši, ali to zaista nije tako. Ima ljepota i tu blizu, a u jednu odlazimo ovaj vikend. Opjevan u mnogim pjesmama, zapisan u mnogim stihovima i životnim pričama, ovoj tjedni prijedlog je Sombor. Grad zelenila, lijepih žena, kavana, salaša. Dug je popis kojim Sombor plijeni, a na njemu su svakako divna priroda, arhitektura, urbanizam, kultura, umjetnost. Sombor je grad koji morate obići, a ovdje predlažemo što bi jedan zaljubljenik u prirodu i u lijepo mogao obići i vidjeti u Ravangradu.

Ovaj grad je dospio u rubriku *Priroda i društvo* iz mnogo razloga, a jedan od njih je svakako što je upisan kao jedan od najzelenijih u regiji, zato što je lijepo ugniježđen i sve je moguće obići pješice, zato što broji preko 18.000 stabala drveća tise, bođoša i platana i zato što nudi mnogo sadržaja i zanimljivih lokacija za obići.

Sombor, Ravangrad, Zelengrad, ali i Mali Beč, su nazivi za isti gradić smješten u sjeverozapadni dio Vojvodine, nedaleko od granice s Hrvatskom i Mađarskom. Sama jezgra grada je prava sukcesija stilova. Otuda je stara gradska jezgra Sombora prava mala škola arhitekture: turske građevine, barok, rokoko, bi-dermajer, secesija... Svako razdoblje ostavilo je svoje tragove. Somborci su ih, izuzev nekoliko grubih intervencija, uglavnom sačuvali.

Šetnja ulicama grada

Od same jezgre mogli bismo krenuti u šetnju i za to bi možda najinteresantniji bio Trg svetog Trojstva ili kako ga Somborci zovu Čelavi trg. Kada se zateknete na njemu, bit će vam mnogo jasniji sam naziv. Sve je prazno i na samom trgu nema baš ničega, a njegova okruženost zelenilom upravo ističe njegovu čelavost. U sam trg je možda najljepši pogled iz stare Gradske kuće, pa ne propustite priliku da i nju obiđete.

Sljedeće na redu je svakako zdanje Županije, smješteno u prelijepom Parku heroja. Da biste stekli potpunu veličinu ovog zdanja, morat ćete ući unutra. Ova velebna zgrada sagrađena je 1802. godine za potrebe administracije, a nešto kasnije su joj dodani tornjevi i začelje. Krovna kupola podsjeća na kupolu venecijanske crkve Santa Maria della Salute. U svojoj unutrašnjosti čuva najveće ulje na platnu u Srbiji – djelo *Bitka kod Sente* (7 x 4 m) **Ferenca Eisenhuta** iz 1896. Unutar ovog zdanja nalaze se i *Sala grbova* obitelji iz somborskog okruženja i crtež *Sombor viđen očima ptice*, djelo arhitekta **Branislava Jovina**. Uživat ćete.

Tik uz Županiju, u Parku heroja smještena je i Karmelićanska crkva koja sa svoja dva tornja i zvonikom predstavlja redovnu metu fotografa i kruži svijetom kao ponosna razglednica grada.

Kako bi ostalo prostora za koji pravi prirodnjački prijedlog i da bismo stigli i do kanalske obale napomenut ćemo da je sam centar grada pun značajnih i divnih institucija, a prijedlog je da obavezno obiđete galeriju *Milan Konjović*, Kulturni centar *Laza Kostić*, odgledate predstavu u Narodnom pozorištu, obiđete postavku Narodnog muzeja, jer se sve to nalazi u samom vijencu grada, a šetnja od jedne do druge institucije je pravi ugođaj.

Fijaker stari ulicama luta

Sombor je poznat i po fijakerima i fijakeristima i zato nemojte propustiti priliku i provozati se jednim od njih. Vožnja u fijakeru traje najmanje pola sata i može se iskoristiti za usputni obilazak gradskih znamenosti.

Sombor je okružen salašarskim naseljima koji imaju izuzetan potencijal za razvoj seoskog turizma, a uz to je uvijek aktualna ponuda lova i ribolova. U blizini Dunava, upakirano u mrežu kanala, bare, ritove i šume ovo područje je veoma primamljiva destinacija za sve ljubitelje prirode, a upravo njegovo središnje mjesto zauzima ovaj zeleni gradić. Iako odveć malo prostora na papiru za vjerodostojan prikaz somborskih ljepota, sigurno je dovoljno da vas omadija ovaj grad iz bajke.

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže «Hrvatska riječ» svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU «Hrvatska riječ»,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Nagrađena fotografija Jelene Ademi na natječaju *1000 boja Stare planine*